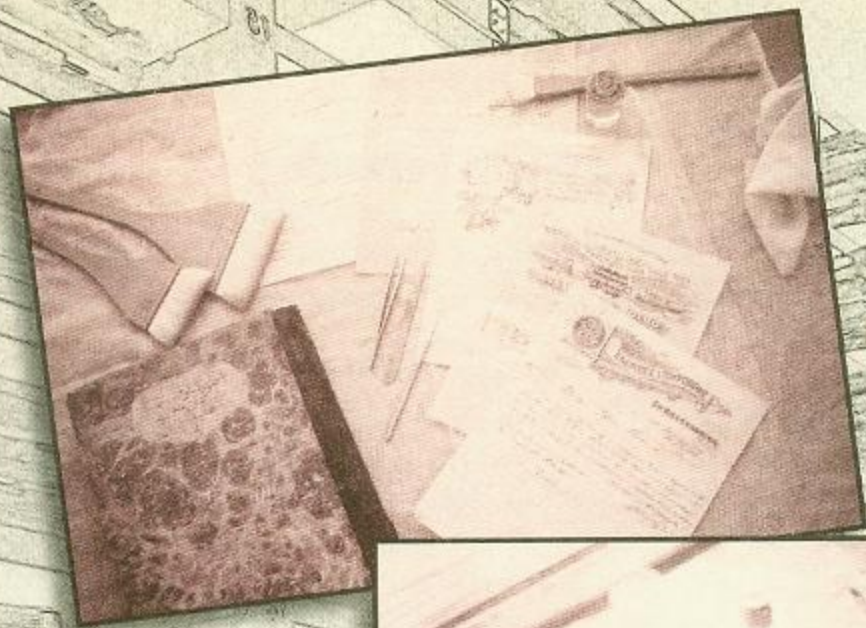

ΑΡΧΕΙΑΚΑ Νέα

Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Αρχαικής Εταιρείας Νο. 16 Ιούνιος 1997

- **Εκλογοαπολογιστική Συνέλευση και Ημερίδα της Ελληνικής Αρχαικής Εταιρείας**
- **Συνέντευξη με τον Πρόεδρο της Εφορείας των Γ.Α.Κ.**
- **Τα αρχεία πολιτικών προσωπικοτήτων**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ./page
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Νέο Ξεκίνημα!	3
ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	
• Συνέντευξη με τον Πρόεδρο της Εφορείας των Γενικών Αρχείων του Κράτους	4
• Ζήσιμος Χ. Συνοδινός Ατενίζοντας το 2000! Οι Έλληνες αρχειονόμοι μπροστά στο νέο αιώνα	6
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ε.Α.Ε.	
• Αμαλία Παππά Η Γενική Συνέλευση της Ε.Α.Ε.	8
• Απολογισμός της Ε.Α.Ε. (Γ.Σ. 15.2.97)	9
• Οικονομικός Απολογισμός της Ε.Α.Ε. (Γ.Σ. 15.2.97)	11
• Κανονισμός του περιοδικού <i>Αρχειονόμος</i>	12
• Αμαλία Παππά Η ημερίδα της Ε.Α.Ε. "Τα κτίρια των Αρχείων. Τεχνικές προδιαγραφές και ελληνική πραγματικότητα"	13
• Αμαλία Παππά Πεπραγμένα Διοικητικού Συμβουλίου	14
ΑΡΧΕΙΑΚΑ	
• Νίκος Στ. Παντελάκης Δημόσια ή ιδιωτικά τα αρχεία των πολιτικών προσωπικοτήτων;	16
• Ανδρέας Μπάγιας Το περιεχόμενο της λέξης "αρχείο"; Με αφορμή την έκδοση του "Αρχείου Καραμανλή"	18
• Χριστίνα Βάρδα Βιβλία αντιγραφής επιστολών - Μέθοδοι αντιγραφής	20
ΕΙΔΗΣΕΙΣ	
• Χριστίνα Β. Σάρρα Συνάντηση εργασίας των Γενικών Αρχείων του Κράτους στο Βόλο	21
• Στέλιος Κιοσσές Τα Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Πέλλας	22
ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ	
• Αλίκη Νικηφόρου Forum Ηλεκτρονικών Αρχείων (Βρυξέλλες, 18-20.12.96)	23
• Ζήσιμος Χ. Συνοδινός 5 ^η Ευρωπαϊκή Διάσκεψη για τα αρχεία (Βαρκελώνη, 27-30.5.1997)	27
• Νέστωρ Κ. Μπαμίδης Πρόγραμμα του CITRA 1997-1999	29
• Εύη Καρούζου Διεθνές Συνέδριο για τα Συστήματα Ιστορικής Πληροφόρησης (Vitoria-Gasteiz, 6-8.11.97)	32
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	
• Βασίλειος Πελλάκογλου Διεθνής συνάντηση - συνδιάσκεψη για τη συντήρηση και την αποκατάσταση βιβλιακού υλικού (μέρος β')	34
ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ	
• Χριστίνα Βάρδα Σκέψεις ύστερα από επτά χρόνια	42
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ	
• Ν.Ε.Καραπιδάκης <i>Le fonti archivistiche: catalogo delle guide e degli inventari editi (1861- 1991)</i>	44
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ	48

CONTENTS

EDITORIAL	New Beginning!
CURRENT EVENTS	
• Interview with the Chairman of the General State Archives Committee	
• Zissimos C. Synodinos Foreseeing the year 2000: Greek archivists facing the new century	
ACTIVITIES OF SOCIETY OF HELLENIC ARCHIVES	
• Amalia Pappa The General Assembly of the S.H.A.	
• Report of the Board of S.H.A. (G.A. 15.2.97)	
• Financial Report of the Board of S.H.A. (G.A. 15.2.97)	
• Regulation of the Review <i>Archionomos</i>	
• Amalia Pappa The Meeting of S.H.A. "Archive Buildings; construction outlines and the present situation in Greece"	
• Amalia Pappa Proceedings of the Board of S.H.A.	
ARCHIVE NEWS	
• Nikos St. Pantelakis Archives of political personalities; public or private?	
• Andreas Bagias The meaning of the word "archives"? On the occasion of the publication of the "Karamanlis Archives"	
• Christine Varda The Copy Books - Copying methods	
NEWS	
• Christine Sarra Work Meeting of the General State Archives at Volos	
• Stellos Kiosses G.S.A. - Archives of Pella	
INTERNATIONAL NEWS	
• Aliko Nikiforou DLM Forum, Electronic Records (Brussels, 18-20.12.96)	
• Zissimos C. Synodinos 5 th European Conference on Archives (Barcelona, 27-30.5.1997)	
• Nestor C. Bamidis The CITRA program 1997-1999	
• Evi Karouzou International Congress on Historical Information Systems (Vitoria-Gasteiz, 6-8.11.1997)	
CONSERVATION	
• Vassilios Pelticoglou International Conference for the policy of the preservation and conservation of books and archives (part b)	
VARIA	
• Christine Varda Considerations, seven years after	
BOOK REVIEW	
• N.E.Karapidakis <i>Le fonti archivistiche: catalogo delle guide e degli inventari editi (1861- 1991)</i>	
NEW PUBLICATIONS RECEIVED	

Αρχειακά Νέα

Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας (Ε.Α.Ε.)

ISSN 1106-5370

Συντακτική Επιτροπή: Χριστίνα Βάρδα, Νέστωρ Μπαμίδης, Αμαλία Παππά, Μαρία Πολίτη, Ζήσιμος Συνοδινός
Επεξεργασία στον υπολογιστή: Νέστωρ Μπαμίδης
Εκτύπωση: ΤΥΠΟ ΜΟΥΓΚΟΣ, Θεσσαλονίκη

Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία

Έδρα: Γ.Α.Κ., Θεάτρου 6, 10532 ΑΘΗΝΑ

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Τ.Θ. 76072, 171 01 Ν. Σμύρνη • τηλ. 3343194, 7713412, fax 7781515, 6450062

Société Hellenique d' Archives

Adresse: B.P. 76072, 171 01 Nea Smyrni, Grèce • fax: 30-1-7781515, 6450062

ΝΕΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ!

Το τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας είναι το πρώτο μας νέας, πιστεύουμε, περιόδου στην πορεία της Ελληνικής Αρχαιακής Εταιρείας. Αποτελεί ταυτόχρονα τη συνέχεια μιας προσπάθειας, τις γενικές κατευθύνσεις της οποίας προσδιόρισε η Γενική Συνέλευση του περασμένου Φεβρουαρίου και προσπαθεί να υλοποιήσει το νέο Διοικητικό Συμβούλιο.

Μεγάλες οι ανάγκες, πολλά τα νέα δεδομένα, πολλοί οι στόχοι, παλιοί και νεότεροι, που πρέπει να αποτελέσουν τις προτεραιότητες αυτής της διετίας.

Θα προσπαθήσουμε να εξασφαλίσουμε τρία στοιχεία που θεωρούμε απαραίτητα για την επίτευξη των στόχων της Εταιρείας: τη συνέχεια, τη συμμετοχή και την ανανέωση. Συνέχεια των προσπαθειών που ξεκίνησαν από καιρό (όπως τα σεμινάρια επιμόρφωσης, η έκδοση του εγχειριδίου Αρχειονομίας, του θεωρητικού περιοδικού *Αρχειονόμος* και το έργο των διάφορων επιτροπών), συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων μελών στις δραστηριότητες της Εταιρείας και ανανέωση του ενεργού ενδιαφέροντος και του δυναμισμού των μελών. Οι προϋποθέσεις υπάρχουν, όσο κι αν διάφορα προβλήματα ταλαιπωρούν το χώρο μας. Αρκεί να ενεργοποιηθούμε όλοι λίγο περισσότερο και να επικοινωνούμε συχνότερα. Οι επιτροπές είναι ανοιχτές σε συμμετοχές ενώ τα *Αρχαιακά Νέα* (όπως και ο *Αρχειονόμος*) περιμένουν τη συμβολή και τις ιδέες σας, φιλοδοξώντας να παραμείνουν το εγκυρότερο βήμα πληροφόρησης και επιστημονικού προβληματισμού του χώρου μας. Από την πλευρά του το Δ.Σ. είναι έτοιμο να ενισχύσει κάθε πρωτοβουλία προς αυτή την κατεύθυνση.

Ως πρώτο βήμα στην προσπάθεια προσέγγισης, ενεργοποίησης και συμμετοχής και άλλων μελών στις δραστηριότητες της Ε.Α.Ε., το Δ.Σ. αποφάσισε να εκδίδονται τα *Αρχαιακά Νέα* στη Θεσσαλονίκη. Ελπίζουμε σύντομα να ξεπεραστούν τα πρώτα προβλήματα συντονισμού και το αποτέλεσμα να δικαιώσει την επιλογή μας.

Στο σημερινό τεύχος από τη συμπρωτεύουσα λοιπόν, φιλοξενείται μια εφ' όλης (σχεδόν) της ύλης συνέντευξη του Προέδρου της Εφορείας των Γ.Α.Κ. για τα επίκαιρα αλλά και τα χρόνια ζητήματα που μας απασχολούν.

Η συμβολική είσοδος σε μια νέα εποχή, με την αλλαγή της χιλιετίας επί θύρας, δίνει αφορμή για ένα κείμενο προβληματισμού μπροστά στις ραγδαίες μεταβολές που ήδη βιώνουμε και στον επαγγελματικό μας χώρο.

Η Γενική Συνέλευση της Εταιρείας μας, η εκλογή νέου Διοικητικού Συμβουλίου και η καθιερωμένη πια ημερίδα (με θέμα τα κτίρια των Αρχείων) ήταν από τα σημαντικότερα γεγονότα του εξαμήνου που κλείνει και λεπτομέρειες μπορείτε να διαβάσετε στις επόμενες σελίδες.

Το μελάνι που χύνεται - ερήμην μας, αλίμονο - για τα αρχεία πολιτικών προσωπικοτήτων, προκάλεσε τη σχετική αρθρογραφία που φιλοξενείται στις στήλες μας.

Ο Βόλος, που φιλοξένησε μια διήμερη συνάντηση εργασίας των Γενικών Αρχείων του Κράτους και η Έδεσσα, που εγκαινιάζει την παρουσίαση των περιφερειακών αρχαιακών υπηρεσιών, μας οδηγούν σε μια μικρή περιπλάνηση που διευρύνεται με το πανόραμα των διεθνών εκδηλώσεων που πραγματοποιήθηκαν ή προγραμματίζονται μέσα στη χρονιά.

Με το δεύτερο μέρος του άρθρου για τη συντήρηση και αποκατάσταση αρχαιακού υλικού, τα αρχαιακά παραλειπόμενα και μια εμπειριστατωμένη παρουσίαση του καταλόγου οδηγών και ευρητηρίων των ιταλικών αρχείων ολοκληρώνεται η ύλη του 16^{ου} τεύχους, που ελπίζουμε να αποτελέσει καλή συντροφιά για τους μήνες που έρχονται.

Το Διοικητικό Συμβούλιο

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΕΦΟΡΕΙΑΣ ΤΩΝ Γ.Α.Κ. ΚΑΘΗΓΗΤΗ κ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟ ΠΑΠΑΣΤΑΘΗ

Με την ευκαιρία της μεταφοράς της εκδοτικής δραστηριότητας των Αρχειακών Νέων στη Θεσσαλονίκη, τόπο διαμονής του προέδρου της Εφορείας των Γ.Α.Κ., καθηγητή της Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ. κ. Χαράλαμπου Παπαστάθη, το Δ.Σ. είχε την ιδέα να ζητήσει τις απόψεις του για ορισμένα ζητήματα που απασχολούν το χώρο μας. Η ανταπόκρισή του υπήρξε θερμή οπότε οι ερωτήσεις υποβλήθηκαν γραπτά και η αυτοσχέδια συνέντευξη μαγνητοφωνήθηκε "ζωντανή" από το μέλος του Δ.Σ. και της Συντακτικής Επιτροπής των "Α.Ν." Ν. Μπαμίδη.

Α.Ν.: *Κύριε Παπαστάθη, το τελευταίο διάστημα πολύς λόγος γίνεται για τα "αρχεία Καραμανλή", τα "αρχεία Παπανδρέου" - ενδεχομένως και άλλων πολιτικών προσώπων. Ποια νομίζετε ότι πρέπει να είναι η θέση της κρατικής αρχειακής υπηρεσίας, ως εποπτεύοντος φορέα, απέναντι στα προβλήματα που θέτει η διαχείριση και αξιοποίησή τους;*

Χ. ΠΑΠ.: Όπως είναι γνωστό, τα αρχεία των προσώπων που άσκησαν ανώτατα λειτουργήματα ή διακρίθηκαν στα Γράμματα, τις Τέχνες κ.ά. χαρακτηρίζονται από τον Νόμο 1946/1991 ως ιδιωτικά. Τα αρχεία αυτά δεν περιέρχονται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους παρά μόνο αν οι κάτοχοί τους τα προσφέρουν. Οπωσδήποτε όμως υπάγονται στην εποπτεία τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου.

Θα ήθελα εδώ να προσθέσω ότι τελευταία άρχισε μία προσπάθεια να δημιουργηθεί ένα ιδιαίτερο αρχείο, όπου πρόσωπα της πολιτικής ζωής ή οι κληρονόμοι τους θα μπορούν να καταθέτουν το σχετικό αρχειακό υλικό. Και αυτό το Ειδικό Αρχείο θα υπάγεται στην εποπτεία των Γενικών Αρχείων του Κράτους.

Α.Ν.: *Είναι γνωστό ότι κυρίως οι περιφερειακές αρχειακές υπηρεσίες λειτουργούν ανέκαθεν χάρη στο θεσμό των αποσπασμένων εκπαιδευτικών, οι οποίοι καλύπτουν πάνω από το 65% των συνολικών αναγκών σε προσωπικό. Με ένα πρόσφατο νομοθέτημα απαγορεύθηκε η απόσπαση εκπαιδευτικών σε μη διδακτικό έργο. Πέρα από το γεγονός ότι αυτό φαίνεται να έρχεται σε σύγκρουση με το άρθρο 31 του Ν.1946/91, ποιες βλέπετε να είναι οι άμεσες συνέπειες της εφαρμογής του και τι προτείνετε;*

Χ. ΠΑΠ.: Καταρχήν νεώτερος νόμος καταργεί τον προηγούμενο. Έτσι το άρθρο 6,§4 του Ν. 2469/1997 καταργεί το σχετικό άρθρο του νόμου, το οποίο αναφέρεται στις αποσπάσεις εκπαιδευτικών. Η υπηρεσία των Γενικών Αρχείων του Κράτους, ήδη από την ίδρυσή της το 1914, λειτουργεί κατά πρώτιστο λόγο με αποσπασμένους εκπαιδευτικούς. Και οπωσδήποτε αν εφαρμοστεί στα Γ.Α.Κ. ο νόμος του 1997 περί κρατικών δαπανών, θα βρεθούμε στην πολύ δυσάρεστη θέση αρκετά Γ.Α.Κ. να κλείσουν. Όχι να υπολειμθούν, να κλείσουν. Και το ζήτημα δεν είναι μόνο η ιστορική έρευνα και η διάσωση του αρχειακού μας υλικού, είναι επιπλέον και το γεγονός ότι πολλά τοπικά Γ.Α.Κ. είναι και ληξιαρχεία. Οπότε θα έχουμε και προβλήματα σε άλλα πεδία. Εκείνο πάντως το οποίο μπορώ να τονίσω είναι ότι είχαμε διαβεβαιώσεις από την ηγεσία του Υπουργείου, τον κ. Υπουργό, τον κ. Υφυπουργό και τον κ. Γενικό Γραμματέα ότι οπωσδήποτε θα ληφθεί μια πρόνοια ιδιαίτερη για τα Γ.Α.Κ. Ο νεώτερος νόμος ομιλεί για εκπαιδευτικό έργο και αναμφιβόλως η απόσπαση στα Γ.Α.Κ. δεν παύει να είναι εκπαιδευτικό έργο. Έτσι στην εγκύκλιο που κυκλοφόρησε σχετικά με την προκήρυξη θέσεων αποσπασμένων, σε όλα τα Γ.Α.Κ. δίδεται μια θέση αποσπασμένου. Βεβαίως αυτό δεν ικανοποιεί τις ανάγκες της υπηρεσίας και έχουμε ήδη φροντίσει και με τον νέο Ειδικό Γραμματέα τον καθηγητή κ. Ν. Ζαχαρόπουλο, να είναι δύο ει δυνατόν οι θέσεις των αποσπασμένων. Είναι ευνόητο ότι με έναν δεν μπορεί να λειτουργήσει η υπηρεσία.

Α.Ν.: *Πριν από λίγες μέρες πραγματοποιήθηκε συνάντηση εργασίας των Γ.Α.Κ. στο Βόλο. Με δεδομένο ότι απευθυνόταν μόνο στους πρόσφατα αποσπασμένους εκπαιδευτικούς των περιφερειακών αρχειακών υπηρεσιών, όπου σήμερα υπηρετούν δύο ή τρεις και όπου οι θέσεις περιορίζονται σε μία ανά υπηρεσία σύμφωνα με την εγκύκλιο περί αποσπάσεων, πώς νομίζετε ότι θα αποδώσει αυτή η εισαγωγική επιμόρφωση;*

Χ. ΠΑΠ.: Ακόμη και αν αυτοί οι οποίοι παρακολούθησαν το σεμινάριο του Βόλου δεν αποσπασθούν εκ νέου στα Γ.Α.Κ., η ωφέλεια δεν παύει να είναι μεγάλη. Και μόνο το γεγονός ότι ο επιστρέφων στο σχολείο εκπαιδευτικός έχει πάρει μίαν έστω στοιχειώδη επιμόρφωση στα αρχειακά ζητήματα, νομίζω ότι είναι κάτι πολύτιμο. Αλλά πέραν τούτου -επανα-

λαμβάνω την απάντηση που σας έδωσα στο προηγούμενο ερώτημα- θέλουμε να ελπίζουμε ότι τουλάχιστον δύο εκπαιδευτικοί θα είναι απεσπασμένοι κατά Αρχείο. Μάλιστα σκεπτόμεθα αυτό το σεμινάριο, εάν έχουμε τις οικονομικές δυνατότητες, να το επαναλάβουμε σε ευρύτερη βάση τον Οκτώβριο με Νοέμβριο, οπότε και οι νέοι απεσπασμένοι που δεν παρηκολούθησαν το σεμινάριο του Βόλου να λάβουν τη σχετική επιμόρφωση.

A.N.: Πως νομίζετε ότι μπορεί να επιλυθεί το πρόβλημα της στελέχωσης των Γ.Α.Κ. με μόνιμο ανθρώπινο δυναμικό;

Χ. ΠΑΠ.: Σ' αυτό το ερώτημα η λύσις είναι μία: όταν αρχίσουν να εξέρχονται του Ιονίου Πανεπιστημίου οι νέοι αρχειονόμοι μας, να γίνονται προσλήψεις. Θα μου πείτε βεβαίως ότι η ισχύουσα νομοθεσία δεν επιτρέπει τις προσλήψεις στο Δημόσιο. Θέλω να ελπίζω ότι θα υπάρξει μια εξαίρεση υπέρ των Γ.Α.Κ., διότι οτιδήποτε άλλο και να καταστραφεί είναι τέλος πάντων αντικαταστατό. Στα αρχεία πάσα καταστροφή, πάσα απώλεια είναι αναντικατάστατη, είναι οριστική, είναι οδυνηρή. Και οπωσδήποτε χρειαζόμαστε αυτούς τους νέους πτυχιούχους. Θέλω να ελπίζω ότι το Κράτος δεν θα το αμελήσει.

A.N.: Ποια ήταν τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετώπισε μέχρι τώρα η Εφορεία των Γ.Α.Κ.;

Χ. ΠΑΠ.: Διερωτώμαι καταρχήν όχι ποια, αλλά για τον αριθμό των προβλημάτων των οποίων η ιεράρχηση είναι δύσκολη. Κατά τη γνώμη μου τα σημαντικότερα προβλήματα των Γενικών Αρχείων του Κράτους είναι αφενός μεν η στελέχωση και δεύτερο το κτιριακό. Το γεγονός ότι δεν έχουμε ειδικευμένους αρχειονόμους, ότι ο αριθμός των υπηρετούντων στα Γ.Α.Κ. είναι πάρα πολύ μικρός, είναι ανεπαρκής σε σύγκριση με το υλικό που έχουν να διαχειριστούν, καθιστά το πρόβλημα αυτό οδυνηρό.

Το δεύτερο σημαντικότερο θέμα είναι το κτιριακό. Έχουμε βεβαίως σε μερικές πόλεις θαυμάσια κτίρια, τα οποία ακόμη κι αν δεν κτίστηκαν για Αρχεία, παρ' όλα αυτά προσφέρουν πολλά και έχουν μια λειτουργικότητα, λόγου χάρη το Ι.Α.Μ ή το νέο Αρχείο στο Βόλο. Υπάρχουν όμως και άλλες υπηρεσίες με πολύτιμο και ογκωδέστατο υλικό, λόγου χάρη της Ρόδου, οι οποίες στεγάζονται σε κτίρια ανεπαρκέστατα από κάθε άποψη καθώς και ανθυγιεινά τόσο για το υλικό όσο και για τα στελέχη των Γ.Α.Κ., τα οποία εργάζονται εκεί. Και βεβαίως εξ' επόψεως κτιριακής το πλέον οξύ, με διεθνείς διαστάσεις πρόβλημα, είναι η κεντρική υπηρεσία, η οποία στεγάζεται όπως όλοι γνωρίζουμε σε ένα απαίσιο κτίριο όπισθεν της λαχαναγοράς των

Αθηνών. Από άποψη περιβάλλοντος και κατασκευής και εμφανίσεως του κτηρίου τα πράγματα εκεί είναι τραγικά. Θέλω να ελπίζω ότι εντός δύο ετών, όπως μας έχει διαβεβαιώσει το Υπουργείο, το νέο κτίριο θα είναι έτοιμο. Το κτίριο αυτό να μην δεν μπορεί να εξυπηρετήσει το σύνολο των αρχείων της κεντρικής υπηρεσίας, αλλά τουλάχιστον ως έδρα της υπηρεσίας θα είναι και επαρκές και ευπρεπές.

Το τρίτο σημαντικότερο πρόβλημα είναι ο διορισμός διευθυντή. Εδώ και παραπάνω από δύο χρόνια, η Εφορεία έχει προτείνει το κατάλληλο πρόσωπο. Η πρόταση αυτή ακόμη εκκρεμεί ενώπιον των αρμοδίων.

A.N.: Πόσα και ποια απ' αυτά βρήκαν τη λύση τους;

Χ. ΠΑΠ.: Αρκετά βρήκαν τη λύση τους, σε αρκετά ακόμα δεν μπορέσαμε να δώσουμε οριστική λύση. Όπως γνωρίζετε, η υπηρεσία των Γ.Α.Κ. δεν είναι μια υπηρεσία αυτοτελής. Ακόμη και αυτό το Υπουργείο Παιδείας, σε ότι αφορά τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, επίσης δεν είναι αυτόνομο. Χρειάζεται την υπογραφή και άλλων υπουργών. Όλα αυτά δημιουργούν μεγάλο πρόβλημα και βεβαίως προκαλούν μεγάλες χρονικές καθυστερήσεις.

A.N.: Ποιες είναι οι σχέσεις της Εφορείας με την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ;

Χ. ΠΑΠ.: Οι σχέσεις είναι άριστες. Ο κ. Υπουργός επιδεικνύει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ο κ. Υφυπουργός, ο κ. Γενικός Γραμματέας καθώς και ο νέος Ειδικός Γραμματέας Αρχείων και Βιβλιοθηκών, ο καθηγητής κ. Ζαχαρόπουλος ο οποίος προ ενός μηνός έχει αναλάβει αυτό το ευγενές όσο και βαρύ καθήκον. Δεν υπάρχει πρόβλημα στις σχέσεις της Εφορείας με το Υπουργείο, ούτε μεταξύ των μελών της Εφορείας. Δουλεύουμε όλοι σαν ένας άνθρωπος. Υπάρχει ομόνοια, σύμπνοια και κοινή ιδεολογία για να πάνε μπροστά τα Γ.Α.Κ. Το δυστύχημα είναι μόνο όπως σας είπα ότι δεν υπάρχει αυτόνομο στο φορέα που λέγεται Υπουργείο Παιδείας.

A.N.: Ποιες είναι οι προσδοκίες σας και ποια ζητήματα, από τα πολλά που απασχολούν την αρχειακή υπηρεσία, περιμένετε να επιλυθούν στο προσεχές μέλλον με την τοποθέτηση του καθηγητού κ. Ζαχαρόπουλου στη θέση του Ειδικού Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ, με αρμοδιότητα τα θέματα Βιβλιοθηκών και Αρχείων;

Χ. ΠΑΠ.: Σας έχω ήδη απαντήσει για τον κ. Ζαχαρόπουλο. Αναμένουμε πολλά απ' αυτόν και ο ίδιος επιδεικνύει ένα ζωηρότατο ενδιαφέρον. Ακόμη και όταν ανεβαίνει τα Σαββατοκύριακα στο σπίτι του στη Θεσσαλονίκη, συνεργαζόμαστε.

A.N.: Μέσα από την εμπειρία εφαρμογής του, νομίζετε ότι το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο καλύπτει ικανοποιητικά την υπόθεση της διαχείρισης του αρχαιακού πλούτου της χώρας;

Χ. ΠΑΠ.: Όχι, δεν νομίζω ότι η ισχύουσα νομοθεσία καλύπτει ικανοποιητικά την όλη διαχείριση του αρχαιακού πλούτου της χώρας. Ο νόμος έχει τις ατέλειές του, υπάρχουν πολλά αρχεία τα οποία εξαιρούνται των ΓΑΚ και γι' αυτά δεν υπάρχουν ειδικές διατάξεις ως προς την εποπτεία εκ μέρους της Πολιτείας.

A.N. Εννοείτε αρχεία όπως των Υπουργείων Εξωτερικών και Άμυνας για παράδειγμα;

Χ. ΠΑΠ.: Τα Υπουργεία Εξωτερικών και Άμυνας έχουν τα δικά τους Ιστορικά Αρχεία. Αλλά εννοώ παραδείγματος χάριν τα εκκλησιαστικά αρχεία, τα αρχεία των μονών. Αν εξαιρέσω τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ύδρας, ο οποίος παρεχώρησε το εκκλησιαστικό αρχείο - και μιλάμε για μια μητρόπολη Ύδρας, Σπετσών, Αιγίνης, με ένα πλουσιότατο και πολυτιμότερο από αιώνες αρχείο - στο Τοπικό Αρχείο Ύδρας, κατά τα άλλα, ο πλούτος των εκκλησιαστικών αρχείων μένει τελείως έξω από την αρμοδιότητα των Γ.Α.Κ. Δεν θέλω να πω μ' αυτό ό-τι οπωσδήποτε θα πρέπει να μεταφερθούν τα εκκλησιαστικά αρχεία στα Γ.Α.Κ., αλλά τουλάχιστο να μπορούμε να ξέρουμε τι περιέχει το κάθε αρχείο. Εδώ έχει ανεγερθεί σινικό τείχος.

A.N. Ο νόμος πάντως προβλέπει τη γνωστοποίησή τους με τη μορφή συνοπτικών ευρητηρίων.

Χ. ΠΑΠ.: Ο νόμος το προβλέπει, αλλά όχι με μέσα λυσιτελή.

A.N.: Μετά από δύομισι χρόνια θητείας στη θέση του Προέδρου της Εφορείας των Γ.Α.Κ. σε ποιους τομείς θα λέγατε ότι απέδωσαν περισσότερο οι προσπάθειές σας;

Χ. ΠΑΠ.: Όπως σε πολλές άλλες κρατικές υπηρεσίες, εργαστήκαμε εκ των πραγμάτων "πυροσβεστικά". Η κατάσταση είναι πολύ δύσκολη με τα προβλήματα στη στελέχωση, τα ακατάλληλα κτίρια κτλ. Έτσι, το πρώτο επίτευγμα είναι ότι τα Γενικά Αρχεία του Κράτους συνέχισαν να λειτουργούν. Προστέθηκαν νέα Αρχεία κατά νομούς, οι προσκτήσεις νέου αρχαιακού υλικού βγαίνουν ομαλά.

Με τις δυσκολίες, που μόνιμα ορθώνονταν, αυτοί ήταν οι τομείς όπου απέδωσαν περισσότερο οι προσπάθειες της Εφορείας.

A.N. Κύριε Παπαστάθη, ευχαριστούμε πολύ που μας κάνατε την τιμή να μοιραστείτε τις απόψεις και τους προβληματισμούς σας με την Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία.

ΑΤΕΝΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ 2000! ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΟΙ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΝΕΟ ΑΙΩΝΑ

Ζούμε γενικά σ' ένα κόσμο που αλλάζει καθημερινά με μεγάλη ταχύτητα: κοινωνία, οικονομία, εκπαιδευτικοί μηχανισμοί, απασχόληση, αμοιβές, τρόπος ζωής γνωρίζουν ραγδαίες μεταβολές. Σήμερα, στο κατώφλι του εικοστού πρώτου αιώνα, όλοι οι Έλληνες αρχειονόμοι πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι:

- Στον επαγγελματικό μας χώρο, η κατάσταση εξελίσσεται ανάλογα. Οδεύουμε προς την παγκοσμιοποίηση της γνώσης, τη στενότερη επικοινωνία με τα ανοιχτά συστήματα πληροφόρησης μέσω δικτύων, προς τα ευαίσθητα υποστρώματα διατήρησης - αποθήκευσης των αρχείων, την ηλεκτρονική - "ψηφιακή" εικόνα, τη διεθνή τυποποίηση. Η ισχύς εξασφαλίζεται πια μέσα από την προβολή και την πρόσβαση στις πλατειές λεωφόρους των διεθνών ηλεκτρονικών δικτύων.

- Οι σύγχρονες ανάγκες διοίκησης, η δραματική αύξηση της παραγόμενης πληροφόρησης και οι τεχνολογικές αλλαγές τείνουν να μας απομακρύνουν από την ιστορία και τα παραδοσιακά ιστορικά τεκμήρια, προσανατολίζοντάς μας όλο και περισσότερο στη διαχείριση της πληροφορίας (information management).

- Είναι πλέον απαραίτητη η εξειδίκευση, η εξοικείωση των αρχειονόμων με τις σύγχρονες τεχνολογίες και τις λειτουργίες τους, τις νέες, πολύπλοκες συσκευές και τα μέσα στα οποία εναποθηκεύεται η πληροφορία, ή με τους κανόνες ασφαλείας και συντήρησής τους. Βεβαίως η επόμενη γενιά των αρχειονόμων, πιο εξοικειωμένη στην πληροφορική, θα εμπλακεί αποτελεσματικότερα στη διαμόρφωση των νέων συστημάτων.

- Πρέπει να ανταποκριθούμε με προθυμία στις πολλαπλές ανάγκες της σύγχρονης έρευνας. Η ταχεία, ανά πάσα στιγμή, ακόμη και από απόσταση, εξυπηρέτηση του ερευνητικού κοινού επιβάλλει εύχρηστα εργαλεία έρευνας, συμβατά πολλές φορές με τις τεχνολογίες αιχμής και με πρόβλεψη για μελλοντική τους βελτίωση.

- Η ανώτερη τεχνολογική εκπαίδευση και η πανεπιστημιακή παιδεία αποτελούν επίσης ένα σημαντικό παράγοντα που θα επηρεάσει αποφασιστικά τον επαγγελματικό μας χώρο στο άμεσο μέλλον. Οι πρώτοι απόφοιτοι των σχολών αυτών θα κληθούν σε λίγο καιρό να επανδρώσουν αρκετές αρχαιακές υπηρεσίες, να συνεργαστούν με τα παλαιότερα "εμπειρικά" στελέχη πάνω σε κοινά προγράμματα.

Κυρίως όμως οι Έλληνες αρχειονόμοι χρειάζεται να ενημερώσουν υπεύθυνα την ελληνική κοινωνία για τη σπουδαιότητα των αρχείων ως βασικού στοιχείου της ιστορικής και πνευματικής μας κληρονομιάς. Να τα καθιερώσουν στη βασική εκπαίδευση και τη γενικότερη παιδεία μας. Να ενημερώσουν κατόχους, φορείς-παραγωγούς αρχείων και χρήστες για το θεμελιώδη ρόλο του επαγγέλματος και την αναγκαιότητα οργάνωσης και ασφαλούς φύλαξης του αρχειακού υλικού με βάση τους κανόνες της Αρχειονομίας.

Οι Έλληνες ειδικοί οφείλουν να αναλάβουν ενεργητικότερο ρόλο σε θέματα που αφορούν τη γνωστοποίηση του περιεχομένου των αρχείων που διαχειρίζονται, όχι μόνο μέσα στη χώρα μας αλλά και στο εξωτερικό, σε ερευνητικά κέντρα, πανεπιστημιακά ιδρύματα και επιστημονικές ενώσεις, αξιοποιώντας θετικά τα διεθνή δίκτυα πληροφόρησης (Internet) και φροντίζοντας ιδιαίτερα για την προβολή της εθνικής μας κληρονομιάς. Πρέπει επίσης να προβληματιστούν για πιο ανοικτές πολιτικές όσον αφορά την πρόσβαση, να προετοιμαστούν στην ιδέα ενός διευρυνόμενου, απαιτητικού κοινού, γεγονός που επιβάλλει να σχεδιάσουν απλούστερα, χρηστικότερα και αποτελεσματικότερα εργαλεία έρευνας, να οργανώσουν καλύτερα την εξυπηρέτηση και να αναζητήσουν νέες μορφές επικοινωνίας με τους μελλοντικούς χρήστες.

Όσον αφορά τις προοπτικές του επαγγελματικού μας χώρου, μπορεί να μην μας είναι ακόμη ορατές οι σημαντικές μεταβολές που, με την εντυπωσιακή εισβολή της σύγχρονης τεχνολογίας, λαμβάνουν χώρα την εποχή αυτή στα αρχεία των υπόλοιπων ανεπτυγμένων χωρών (μείωση της απασχόλησης, διευρυμένα καθήκοντα, περαιτέρω απαιτούμενη επιστημονική εξειδίκευση και προσόντα, κινητικότητα, ανταγωνισμός κλπ.), αλλά πρέπει να είμαστε σίγουροι ότι θα τις αντιμετωπίσουμε στο εγγύς μέλλον.

Ίσως μελλοντικά να μην υπάρχει πλέον καμία σχεδόν ασφάλεια στην απασχόλησή μας, παρά η ικανότητά μας για προσαρμογή στο καινούργιο, που μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση και την επαγγελματική επιμόρφωση -ακόμη και των παλιών εμπειρων στελεχών- και που πιθανόν θα αποδειχθεί το κρισιμότερο στοιχείο στην επαγγελματική μας κατοχύρωση. Όταν η σιγουριά της απασχόλησης δεν θα υφίσταται πια, τουλάχιστον να μην χαθεί η ελπίδα της δυνατότητας απασχόλησης. Γι' αυτό το λόγο η Εταιρεία έχει προσδιορίσει ως κυριότερο άξονα πολιτικής την έγκυρη πληροφόρηση, την επιμόρφωση και την επαγγελματική κατάρτιση των μελών, ρίχνοντας ιδιαίτερο βάρος στον εκδοτικό τομέα (μετάφραση ε-

νός πολύ χρήσιμου εγχειριδίου Αρχειονομίας, πύκνωση των ενημερωτικών φύλλων, έκδοση επιστημονικού περιοδικού κ.ά. βιβλίων) και στην οργάνωση ειδικών επιμορφωτικών σεμιναρίων και συνεδρίων, ενώ στοχεύει παράλληλα στη συμμετοχή της σε διεθνείς εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες.

Η Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία θα επιδιώκει πάντα να βρίσκεται στην αιχμή των γεγονότων και της πληροφόρησης. Να αντλεί από τη διεθνή επικοινωνία και συμμετοχή της. Να αξιοποιεί και να προβάλλει το έργο των Ελλήνων ειδικών. Να ανταποκρίνεται πρόθυμα σε πρωτοβουλίες που αφορούν τα αρχεία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Να παρέχει τεχνικές συμβουλές ή βοήθεια, όπου απαιτείται. Ταυτόχρονα όμως χρειάζεται τη συμβολή όλων των μελών της, δηλαδή την ενεργητικότητά σας, τις επιστημονικές-επαγγελματικές σας ανησυχίες και τις ικανότητες, την ευφυΐα και τη φαντασία σας. Κοντολογίς, τη συνεργασία, τη συμμετοχή, την υποστήριξή σας. Είναι απαραίτητες όσο ποτέ άλλοτε οι πρωτοβουλίες της βάσης, η αποκεντρική διάθεση, η άμβλυση των οποιωνδήποτε -τεχνητών- αντιθέσεων, η καλλιέργεια των συναδελφικών δεσμών. Η Εταιρεία, ανοιχτή στον επιστημονικό διάλογο για τα αρχεία και τις επιστήμες της τεκμηρίωσης, θα υπάρχει όσο τα μέλη της προβληματίζονται, αναζητούν, δημιουργούν, επικοινωνούν και συνεργάζονται μεταξύ τους.

Κανείς βεβαίως δεν ισχυρίζεται ότι η κατάσταση είναι ιδανική. Σε εποχή γενικότερης κρίσης της κάθε είδους συλλογικής δραστηριότητας και εκπροσώπησης, χρειάζεται να ξεπεραστούν χρόνιες αγκυλώσεις ή γραφειοκρατικές αφασίες της δημόσιας διοίκησης, εφησυχασμοί, απομονωτισμοί, ακόμη και κάποιες κενές αντιπαραθέσεις του παρελθόντος.

Το νέο διοικητικό συμβούλιο της Ε.Α.Ε. περιμένει με αληθινό ενδιαφέρον τις απόψεις των συναδέλφων για το πώς η Εταιρεία θα αναδειχθεί σ' ένα πιο αποτελεσματικό, δυναμικό οργανισμό που θα ανανεώσει την εμπιστοσύνη και τη διάθεση συμμετοχής των μελών, ώστε να ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στις ανάγκες του επαγγελματικού χώρου και στις σοβαρές προκλήσεις του μέλλοντος.

Ζήσιμος Χ. Συνοδινός

E-mail: Z-Synodinos@net.ethnodata.gr

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ε.Α.Ε.

Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ Ε.Α.Ε. (15 Φεβρουαρίου 1997)

Στην αίθουσα διαλέξεων του κτιρίου της ΓΣΕΕ πραγματοποιήθηκε το απόγευμα της 15^{ης} Φεβρουαρίου η καθιερωμένη ανά διετία εκλογοαπολογιστική συνέλευση των μελών της Ελληνικής Αρχαιακής Εταιρείας. Η Γ.Σ. ξεκίνησε με τα ακόλουθα θέματα ημερήσιας διάταξης:

1. Απολογισμός δράσης του Διοικητικού Συμβουλίου για το 1996
2. Οικονομικός απολογισμός
3. Επικύρωση εγγραφής νέων μελών
4. Απολογισμός Εξελεγκτικής Επιτροπής
5. Εκλογή Εφορευτικής Επιτροπής
6. Εκλογή Διοικητικού Συμβουλίου και Εξελεγκτικής Επιτροπής
7. Εκλογή συντακτικής επιτροπής του περιοδικού *Αρχειονόμος*.

Στο Προεδρείο προτάθηκαν και εκλέχθηκαν, για μια ακόμη φορά, ο Αντώνης Αντωνίου ως Πρόεδρος και η Ντίνα Αδαμοπούλου ως Γραμματέας. Ο απερχόμενος Πρόεδρος του Δ.Σ. Νίκος Παντελάκης διάβασε τον απολογισμό δράσης του Δ.Σ. (βλ. σελ. 9) για το έτος 1996 ο οποίος εγκρίθηκε ομόφωνα από τα παρισταμένα μέλη. Ομόφωνα εγκρίθηκε επίσης ο οικονομικός απολογισμός της Ε.Α.Ε., η ανακοίνωση του οποίου έγινε από τον Ταμία Ζήσιμο Συνοδινό. Ακολούθησε η ανάγνωση της έκθεσης της Εξελεγκτικής Επιτροπής από τη Μαριάννα Φραγκισκοπούλου και η επικύρωση της εγγραφής των δώδεκα νέων τακτικών μελών που απέκτησε η Ε.Α.Ε. το 1996.

Στη συνέχεια συζητήθηκε το τελευταίο θέμα της ημερήσιας διάταξης που αφορούσε στην έγκριση του κανονισμού του νέου θεωρητικού περιοδικού της Ε.Α.Ε. με τον τίτλο *Αρχειονόμος* και στην εκλογή συντακτικής επιτροπής. Ο Ζ. Συνοδινός διάβασε το κείμενο του υπό έγκριση κανονισμού στο οποίο δίνεται το στίγμα της νέας έκδοσης και περιγράφονται οι αρμοδιότητες, τα καθήκοντα και η διάρθρωση της συντακτικής επιτροπής. Η επταμελής συντακτική επιτροπή του *Αρχειονόμου* που εκλέχτηκε αποτελείται από τους Γ. Κανάκη, Ν. Καραπιδάκη, Γ. Μητροφάνη, Α. Μπάγια, Ν. Μπαμίδη, Ν. Παντελάκη και Ζ. Συνοδινό.

Με αφορμή το θέμα αυτό, συζητήθηκε ιδιαίτερα

το εκδοτικό πρόγραμμα της Ε.Α.Ε. και εκφράστηκαν επιφυλάξεις από ορισμένα μέλη για το κατά πόσο η Εταιρεία έχει αυτή τη στιγμή τη δυνατότητα να εκδίδει δύο διαφορετικά έντυπα. Στον αντίλογο αυτών των επιφυλάξεων ήταν η άποψη ότι η Ε.Α.Ε. θα πρέπει να κάνει κάποια τολμηρά άλματα, σε σχέση με τις δραστηριότητές της, προσπαθώντας να παροτρύνει περισσότερα μέλη στην προσπάθεια επίτευξής τους. Στα πλαίσια, επίσης, του εκδοτικού προγράμματος, η Γ.Σ. ομόφωνα αποφάσισε ότι το νέο Δ.Σ., που θα εκλεγεί από τις αρχαιρεσίες που θα επακολουθήσουν, θα δεσμευθεί στην έκδοση της μετάφρασης του εγχειριδίου Αρχαιονομίας που ήδη ετοιμάζεται.

Πριν τη νέα ψηφοφορία για την ανάδειξη του νέου Δ.Σ. και της Εξελεγκτικής Επιτροπής, η Γ.Σ. εξέλεξε ως μέλη της Εφορευτικής Επιτροπής τους Νίκο Παντελάκη, Χριστίνα Βάρδα και Άντζελα Τζιτζίκου.

Η συμμετοχή στις αρχαιρεσίες ήταν εξαιρετικά περιορισμένη αφού, συμπεριλαμβανομένων και των εξουσιοδοτήσεων, ψήφισαν συνολικά 48 ταμειακώς εντάξει από τα περισσότερα από 250 μέλη που αριθμεί σήμερα η Εταιρεία. Τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας για την εκλογή του νέου Δ.Σ. έχουν ως εξής:

Ψήφισαν 48

έγκυρα 47

άκυρο 1

Τακτικά μέλη του Δ.Σ. εκλέχθηκαν οι

Ζήσιμος Συνοδινός	33 ψήφοι
Αλέξης Κράους	21 ψήφοι
Αμαλία Παππά	20 ψήφοι
Μαρία Πολίτη	12 ψήφοι
Νέστορας Μπαμίδης	12 ψήφοι
Αντώνης Αντωνίου	7 ψήφοι
Χριστίνα Σάρρα	6 ψήφοι
Αλέξανδρος Ζάννας	6 ψήφοι

Λόγω της ισοψηφίας των δύο τελευταίων, η Γ.Σ. αποφάσισε ότι τον πρώτο χρόνο θα συμμετέχει στο Δ.Σ. ο Αλ. Ζάννας και τον επόμενο θα τον διαδεχθεί η Χρ. Σάρρα.

Ως αναπληρωματικά μέλη εκλέχθηκαν οι:

Μιχάλης Ρηγίνος	5 ψήφοι
Σταύρος Κουρεμένος	4 ψήφοι
Γιώτα Τζέλαλη	2 ψήφοι
Δημήτρης Παναγιωτόπουλος	1 ψήφος.

Για τις θέσεις των μελών της Εξελεγκτικής Επιτροπής εκλέχθηκαν οι:

Ντίνα Αδαμοπούλου	40 ψήφοι
Νίκος Παντελάκης	31 ψήφοι
Μαριάννα Φραγκισκοπούλου	27 ψήφοι.

Η φθίνουσα πορεία της συμμετοχής των μελών στις Γενικές Συνελεύσεις είναι γεγονός που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση. Πιστεύουμε όμως ότι δεν θα έπρεπε κανείς να είναι απαισιόδοξος για την εικόνα που παρουσίασε η τελευταία Γ.Σ. αλλά προβληματισμένος. Τι είναι εκείνο που θα πρέπει να αλλάξει ώστε να ενεργοποιηθούν περισσότερα μέλη παρά την έλλειψη διαθέσιμου χρόνου που είναι για όλους δεδομένη; Δυστυχώς, η Ε.Α.Ε. κάνει, στο μέτρο των δυνατοτήτων της, αισθητή την παρουσία της χάρις στις προσπάθειες και στην ανάληψη προσωπικού χρόνου μικρού αριθμού μελών της, αν λάβει κανείς υπόψη του τις πραγματικές αριθμητικές δυνατότητές της. Η Ε.Α.Ε. χρειάζεται τη συνδρομή και την κινητοποίηση όλων ανεξαιρέτως των μελών της ώστε να ανταποκριθεί στις ανάγκες των καιρών και στη διεθνή αρχειακή πραγματικότητα, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί.

Αμαλία Παππά

Η ετήσια συνδρομή σας είναι το μοναδικό σταθερό έσοδο της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας για την κάλυψη των τρεχουσών και εκτάκτων δαπανών.

Μην την αμελείτε!

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ (Εκλογοαπολογιστική Γενική Συνέλευση της Ε.Α.Ε., 15 Φεβρουαρίου 1997)

Ο τ. Πρόεδρος της Ε.Α.Ε. Νίκος Παντελάκης ανακοίνωσε στη Γενική Συνέλευση των Μελών τον απολογισμό της Εταιρείας, ο οποίος είναι ο εξής:

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Όπως σας είχαμε ενημερώσει και στην περσινή Γενική Συνέλευση, το Διοικητικό Συμβούλιο, αμέσως μετά την ανάληψη των καθηκόντων του το 1995, προχώρησε στην κατάρτιση ενός διετούς προγράμματος δράσης για την Εταιρεία. Κεντρικός άξονας του προγράμματος αυτού ήταν η προώθηση της επαγγελματικής κατάρτισης των μελών με την οργάνωση σεμιναρίων, ημερίδων ή συμποσίων και την ανάπτυξη ενός φιλόδοξου εκδοτικού προγράμματος. Σήμερα, στο τέλος της θητείας του Δ.Σ., καλούμαστε να διαπιστώσουμε τι μπορέσαμε να πραγματοποιήσουμε και τι παραμένει να ολοκληρωθεί από το επόμενο Δ.Σ. που θα εκλεγεί σήμερα.

Η δυνατότητα εκτέλεσης του προγράμματος εξαρτάται φυσικά από τη διαθεσιμότητα των μελών και τις οικονομικές δυνατότητες της Εταιρείας. Οι προσπάθειες που κατέβαλε το Δ.Σ. τα τελευταία χρόνια στον τομέα χρηματοδότησης πιστεύουμε ότι απέδωσαν ικανοποιητικά, κάτι που φαίνεται όχι μόνο από τις οικονομικές ενισχύσεις-επιχορηγήσεις που λάβαμε, συνολικού ύψους 3.600.000 δρχ. αλλά και από τη μελέτη των οικονομικών απολογισμών της τελευταίας τριετίας. Όταν αναλάβαμε πριν από δύο χρόνια, παραλάβαμε έναν απολογισμό ύψους 1.391.000 δρχ. ο οποίος σταδιακά έφθασε σήμερα στα 4.867.000 δρχ.

Το πρόβλημα στέγης της Εταιρείας παραμένει σε εκκρεμότητα. Προσωρινά το Δ.Σ. εξασφάλισε χώρο για την τοποθέτηση της βιβλιοθήκης της στο Ιστορικό Αρχείο της ΕΤΕ και με τον τρόπο αυτό όσα μέλη της Εταιρείας θέλουν να συμβουλευθούν τα βιβλία της βιβλιοθήκης μπορούν να εξυπηρετηθούν στο αναγνωστήριο του Ιστορικού Αρχείου ΕΤΕ.

Το Δ.Σ. είχε αποφασίσει να δώσει ιδιαίτερο βάρος στο εκδοτικό πρόγραμμα της Εταιρείας. Στους φιλόδοξους στόχους του Δ.Σ. ήταν να συνεχισθεί η έκδοση των *Αρχειακών Νέων*, να προχωρήσει η έκδοση του εγχειριδίου Αρχειονομίας, να εκδοθεί ένα θεωρητικό αρχειονομικό περιοδικό με την ονομασία *Αρχειονόμος*, να εκδοθεί το *Διεθνές Πρότυπο Αρχειακής Περιγραφής*, τα *Πρακτικά του Συνεδρίου της Πρέβεζας*, το ερευνητικό πρόγραμμα για τα

αθλητικά αρχεία, και να επανεκδοθεί ο *Οδηγός Ιδιωτικών Αρχείων*.

Τελικά το Δ.Σ. κατόρθωσε να υλοποιήσει ένα σημαντικό τμήμα του εκδοτικού προγράμματος και συγκεκριμένα προχώρησε :

1. στην αναμόρφωση των *Αρχειακών Νέων* στη νέα τους μορφή και εξέδωσε τέσσερα τεύχη (δύο το χρόνο). Στο σημείο αυτό θέλω να αναφερθώ στη σημαντική τεχνική βοήθεια που προσέφερε εθελοντικά στην Εταιρεία όλα αυτά τα χρόνια ο κ. Τάσος Αναστασιάδης και να τον ευχαριστήσω εκ μέρους του Δ.Σ. και της Εταιρείας για την πολύτιμη συνεισφορά του. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω και τα μέλη της συντακτικής επιτροπής (τη Χριστίνα Βάρδα, τον Ζήσιμο Συνοδινό και την Αμαλία Παππά) για το δύσκολο έργο που διεκπεραίωσαν όλα αυτά τα χρόνια, το αποτέλεσμα του οποίου φαίνεται νομίζω καθαρά στα τελευταία τεύχη. Επισημαίνω στο σημείο αυτό ότι το νέο Δ.Σ. θα πρέπει να βρει εναλλακτική λύση στον τρόπο έκδοσης των *Αρχειακών Νέων*, αφού λόγω φόρτου εργασίας ο κ. Τάσος Αναστασιάδης δεν θα είναι σε θέση πλέον να προσφέρει την τεχνική του βοήθεια.

2. στη μετάφραση του εγχειριδίου Αρχειονομίας. Μετά από μελέτη των προσφορών και των δειγμάτων μετάφρασης, το Δ.Σ. προχώρησε στην πληρωμή του μισού των πνευματικών δικαιωμάτων, όπως απαιτούσε ο Αυστραλός εκδότης, και ανέθεσε στην κα Ζωή Οικονόμου το έργο της μετάφρασης. Παράλληλα συστάθηκε επιτροπή από τους συναδέλφους Χριστίνα Βάρδα, Ν. Καραπιδάκη και Ζ. Συνοδινό για την επίλυση των προβλημάτων που έχουν σχέση με την υιοθέτηση συγκεκριμένης ορολογίας και τη γενικότερη επιμέλεια του τελικού κειμένου. Ήδη η μεταφράστρια έχει παραδώσει το κείμενο της μετάφρασης και η Εταιρεία έχει καταβάλει το σύνολο της αμοιβής για τη μετάφραση. Η αρμόδια επιτροπή συνεχίζει το έργο της επεξεργασίας του κειμένου της μετάφρασης. Το έργο της επιτροπής αποδείχθηκε πιο δύσκολο και χρονοβόρο από ότι αρχικά είχε εκτιμηθεί, αλλά πιστεύουμε ότι θα είναι σε θέση να παραδώσει το κείμενο σε δύο μήνες από σήμερα ώστε να προχωρήσει η έκδοσή του. Ουσιαστικά το έργο έχει τελειώσει και το επόμενο Δ.Σ. θα πρέπει να προβληματιστεί με ποιο τρόπο θα προχωρήσει στην έκδοση, ώστε η Εταιρεία να φανεί συνεπής και προς τις υποχρεώσεις της απέναντι στους χορηγούς οι οποίοι την ενίσχυσαν σημαντικά γι' αυτή την έκδοση.

3. στην έκδοση του *Διεθνούς Προτύπου Αρχειακής Περιγραφής* το οποίο πιστεύουμε ότι θα αποτελέσει βασικό εργαλείο για την τυποποίηση του τρόπου περιγραφής των αρχείων. Θεωρούμε σημαντικό ότι ήδη ένας φορέας, το Ιστορικό Αρχείο

της Εθνικής Τράπεζας, προχωρεί στην μηχανογράφηση του Αρχείου του χρησιμοποιώντας το Πρότυπο αυτό.

4. Παραμένουν πάντα σε εκκρεμότητα η έκδοση του *Αρχειονόμου*, η έκδοση των *Πρακτικών της Πρέβεζας* και η επανέκδοση του *Οδηγού Ιδιωτικών Αρχείων*. Ειδικότερα για τον *Αρχειονόμο* συντάξαμε ένα σχέδιο κανονισμού που σας έχουμε μοιράσει και ο οποίος θα πρέπει να εγκριθεί από τη Γ.Σ. Σήμερα επίσης θα πρέπει η Γενική μας Συνέλευση να εκλέξει και τη συντακτική επιτροπή του.

Στον τομέα της επιμόρφωσης, το Δ.Σ. είχε αποφασίσει να προχωρήσει στην οργάνωση σεμιναρίων και ημερίδας, ενώ παρέμεναν πάντα στις προτεραιότητές του οι επαφές με τους αντίστοιχους αρχειακούς φορείς του εξωτερικού.

Σε ότι αφορά τη διοργάνωση επιμορφωτικών εκδηλώσεων το Δ.Σ.:

1. Αποδέχθηκε την πρόταση των Ιταλών συναδέλφων για τη συμμετοχή της Ε.Α.Ε. σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος "Leonardo", με θέμα την επιμόρφωση αρχειονόμων στη διαχείριση των σύγχρονων αρχείων. Το Δεκέμβριο όμως η Πρόεδρος των Ιταλών αρχειονόμων μας πληροφόρησε ότι η πρόταση αυτή απορρίφθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, χωρίς να γνωρίζουμε τους λόγους.

2. Προχώρησε στην οργάνωση δύο ημερίδων: Μία πέρσι για το Διεθνές Πρότυπο Περιγραφής Αρχείων και για τις πρώτες βοήθειες στα αρχεία και μία φέτος με θέμα τα κτίρια των Αρχείων, που πραγματοποιήθηκε σήμερα το πρωί με τη συμμετοχή και του επιθεωρητή των Γαλλικών Αρχείων, ειδικού στο θέμα, κ. M. Duchein.

3. Το Δ.Σ. δεν προχώρησε στη διοργάνωση σεμιναρίων, καθώς θεώρησε ότι οι δυνάμεις της Εταιρείας δεν επαρκούσαν για την ταυτόχρονη αντιμετώπιση του προγράμματος και των σεμιναρίων.

Σε ότι αφορά τη διεθνή παρουσία της Εταιρείας και των μελών της, το Δ.Σ. φρόντισε για την εκπροσώπηση της Ε.Α.Ε. στις εργασίες του Παγκόσμιου Αρχειονομικού Συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε στο Πεκίνο (την Ε.Α.Ε. εκπροσώπησε στις εργασίες του συνεδρίου ο πρώην αντιπρόεδρος της κ. Α. Κράους) καθώς και για την παρουσία μελών της Εταιρείας (7 μέλη). Η παρουσία της Ε.Α.Ε. έγινε επίσης αισθητή με την ύπαρξη ελληνικών αρχειακών εκδόσεων στην αντίστοιχη έκθεση που οργάνωσαν οι Κινέζοι συνάδελφοι - για την αποστολή των οποίων φρόντισε η Εταιρεία - και με την ελληνική έκθεση για τα εκατόχρονα από την αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων, η οποία οργανώθηκε με την πολύτιμη βοήθεια του κ. Γ. Δολιανίτη και τα αθλητικά τεκμήρια της πλούσιας συλλογής του.

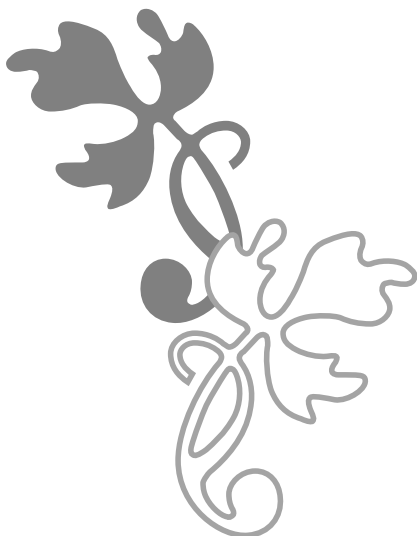
Όσον αφορά τις επαφές της Ε.Α.Ε. με φορείς, το Δ.Σ. της Ε.Α.Ε. συναντήθηκε στις 3 Απριλίου 1996 με τον Ειδικό Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ για τα Ιστορικά Αρχεία τις Βιβλιοθήκες και τα Εποπτικά Μέσα κ. Κ. Δάλλα και τον ενημέρωσε για τους στόχους και τις δραστηριότητες της Εταιρείας καθώς και γενικότερα για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα αρχεία στη χώρα μας.

Το Δ.Σ., με αφορμή το πρόβλημα που προέκυψε με τη στέγαση των Γ.Α.Κ. -Αρχείων Ν. Εύβοιας, έστειλε επιστολή προς το Δήμαρχο Χαλκιδέων επιστώντας του την προσοχή στις συνέπειες της εφαρμογής της απόφασής του να απομακρυνθούν τα αρχεία από το κτίριο που τους είχε παραχωρηθεί.

Το Δ.Σ. απευθύνθηκε επίσης στον Υπουργό Εθνικής Άμυνας εκφράζοντας την ανησυχία της Εταιρείας για την καθυστέρηση που παρατηρείται στην κάλυψη της θέσης του υπεύθυνου των αρχείων της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού (ΔΙΣ).

Δυστυχώς φέτος δεν συνεχίστηκαν οι περιοδείες του Δ.Σ. στα περιφερειακά αρχεία που είχαν ξεκινήσει πέρσι.

Τέλος, το Δ.Σ. συνεδρίασε συνολικά μέσα στο χρόνο 8 φορές και ενέκρινε την εγγραφή στην Εταιρεία των κ.κ. Α. Μηλίτση, προϊσταμένης Γ.Α.Κ. - Αρχείων Ν. Μεσσηνίας, Α. Παπαδημητρίου προϊσταμένης των Γ.Α.Κ.-Αρχείων Ν. Άρτας, Δ. Παναγιωτόπουλου υπεύθυνου του Αρχείου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, που θα επικυρώσει η Γενική Συνέλευση μετά τον απολογισμό.

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ο τ. Ταμίας της Ε.Α.Ε. Ζήσιμος Συνοδινός ανακοίνωσε στη Γενική Συνέλευση της Εταιρείας τους οικονομικούς απολογισμούς της Ε.Α.Ε. για τη χρήση του έτους 1996 και το χρονικό διάστημα 1.1.1997 έως 15.2.1997, που είναι οι ακόλουθοι:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 1996 (1.1.1996 - 31.12.1996)

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

I. Ταμειακό υπόλοιπο 31.12.1995	δρχ.	1.525.791-
II. Συνδρομές μελών	δρχ.	398.800-
III. Έσοδα από επιχορηγήσεις	δρχ.	2.577.200-
IV. Τόκοι λογ/μού ταμ/ρίου(Β' Εξάμ. 1995 και Α' & Β' Εξάμ. 1996)	δρχ.	345.919-
Εισπράξεις από πωλήσεις βιβλίων (με ΦΠΑ)	δρχ.	20.000-
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	δρχ.	4.867.710-
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	ΔΡΧ.	4.867.710-

ΠΑΘΗΤΙΚΟ

I. Διάφορες λειτουργικές δαπάνες	δρχ.	517.422-
α. Έξοδα Ημερίδας και Γεν. Συνέλευσης	δρχ.	128.000-
β. Μετακινήσεις Συμβούλων στο εσωτερικό	δρχ.	120.220-
γ. Συνδρομή Δ.Σ.Α.	δρχ.	37.709-
δ. Λοιπά έξοδα (ταχ/κά, χαρτικά, κλπ.)	δρχ.	231.493-
II. Έξοδα έκδοσης ΔΙ.Π.Α.Π.	δρχ.	249.600-
III. Έξοδα έκδοσης Αρχ. Νέων τχ. 13	δρχ.	124.800-
IV. Έξοδα έκδοσης Αρχ. Νέων τχ. 14	δρχ.	187.200-
V. Πληρωμή πνευματικών δικαιωμάτων Εγχειριδίου Αρχειονομίας	δρχ.	483.096-
VI. Έξοδα μετάφρασης Εγχειριδίου Αρχειονομίας	δρχ.	778.800-
VII. Ταξίδι Αντιπροέδρου στο Πεκίνο	δρχ.	550.000-
VIII. Βιντεοταινία εκατόχρονων Ολυμπιακών Αγώνων	δρχ.	118.000-
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	δρχ.	3.008.918-
ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΣΤΗ ΝΕΑ ΧΡΗΣΗ	δρχ.	1.858.792-

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ **ΔΡΧ.** **4.867.710-**

Β. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
1.1.1997 - 15.2.1997

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

I. Ταμειακό υπόλοιπο 31.12.1996	δρχ.	1.858.792-
II. Συνδρομές μελών	δρχ.	471.000-
III. Έσοδα από επιχορηγήσεις*	δρχ.	165.200-
IV. Εισπράξεις από πωλήσεις βιβλίων (με ΦΠΑ)	δρχ.	8.500-
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	δρχ.	2.503.492-
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	ΔΡΧ.	2.503.492-

ΠΑΘΗΤΙΚΟ

I. Διάφορες λειτουργικές δαπάνες	δρχ.	102.649-
II. Διάφορα έξοδα	δρχ.	102.649-
III. Δαπάνες Ημερίδας και Γεν. Συνέλευσης 15.2.1997	δρχ.	362.022-
IV. Έξοδα έκδοσης Αρχειακών Νέων τχ. 15 & Καταλόγου Μελών	δρχ.	236.010-
V. Έξοδα μετάφρασης Εγχειριδίου Αρχειονομίας (εξόφληση)	δρχ.	165.200-
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	δρχ.	865.881-

ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

ΣΤΗ ΝΕΑ ΧΡΗΣΗ δρχ. 1.637.611-
(Εκ των οποίων δρχ. 1.279.617- κατατεθειμένες στο λογ/μό
Ταμ/ρίου ΕΤΕ και οι υπόλοιπες δρχ. 357.994- σε μετρητά).

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ δρχ. **2.503.492-**

Αθήνα, 15 Φεβρουαρίου 1997

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ
ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΟΣ

Η περιοδική έκδοση της Ε.Α.Ε. *Αρχειονόμος* αποβλέπει στην καλλιέργεια της Αρχειονομίας στη χώρα μας. Φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα θεωρητικό βήμα μελέτης και διαλόγου για τα αρχεία, την Αρχειονομία και τις επιστήμες τεκμηρίωσης.

Η ύλη του περιοδικού περιλαμβάνει κυρίως εργασίες και άρθρα που αφορούν την Αρχειονομία (θεωρία, δίκαιο, μέθοδοι), τα ίδια τα αρχεία (περιεχόμενο, ιστορία, ευρετήρια και εργαλεία έρευνας), τη συντήρηση, την εκπαίδευση-επιμόρφωση των αρχειονόμων, τις σύγχρονες τεχνολογίες, καθώς και βιβλιοπαρουσιάσεις ή κριτικά σημειώματα.

Το περιοδικό κυκλοφορεί κανονικά το Δεκέμβριο κάθε χρόνου ή και αργότερα, όταν η Συντακτική Επιτροπή κρίνει ότι ολοκληρώθηκε η ύλη του. Είναι ανοικτό στη συνεργασία όλων των μελών της Εταιρείας όπως επίσης σε εξωτερικούς συνεργάτες, κυρίως αρχειονόμους, συντηρητές αρχειακού - βιβλιακού υλικού, διαχειριστές και προϊστάμενους αρχείων, σπουδαστές και μεταπτυχιακούς φοιτητές, ιστορικούς, ερευνητές και άλλους ειδικούς επιστήμονες.

Η έκδοση φιλοξενεί μόνο πρωτότυπα, αδημοσίευτα άρθρα γραμμένα στη νεοελληνική. Η χρήση ξένων γλωσσών (αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά) επιτρέπεται στους συνεργάτες του περιοδικού. Επίσης είναι δυνατό να περιλαμβάνει και μεταφράσεις ξενόγλωσσων κειμένων που κρίνονται σημαντικά, αφού εξασφαλισθούν τα πνευματικά δικαιώματα της μετάφρασής τους, με τη προϋπόθεση ότι δεν θα υπερβαίνουν συνολικά το 1/4 της ύλης. Τα ελληνόγλωσσα άρθρα θα περιλαμβάνουν σύντομη περίληψη στα αγγλικά ή γαλλικά.

Υπεύθυνος της έκδοσης σύμφωνα με το νόμο είναι ο εκάστοτε πρόεδρος της Εταιρείας, αλλά η οργάνωση, αξιολόγηση και επιλογή της ύλης αποτελεί αποκλειστικό έργο μιας 7μελούς Συντακτικής Επιτροπής η οποία εκλέγεται για δύο χρόνια κατά την εκλογοαπολογιστική Γενική Συνέλευση της Εταιρείας, κατόπιν τεκμηριωμένης προτάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου. Η σειρά δημοσίευσης των εργασιών καθορίζεται από το χρόνο παράδοσής τους στη Συντακτική Επιτροπή. Οι υπόλοιπες δημοσιεύονται στον επόμενο τόμο. Οι συγγραφείς παραδίδουν τις εργασίες τους για δημοσίευση ως τις 30 Σεπτεμβρίου.

Η Συντακτική Επιτροπή (Σ.Ε.) συνεδριάζει για να αποφασίσει αν μια συνεργασία είναι δημοσιεύσιμη ή όχι, προβληματίζεται για τη δομή, τη θεματολογία και την εμφάνιση του περιοδικού, αναζητεί εργασίες και διατηρεί επαφές με τους συνεργάτες συγγραφείς και ειδικούς του επιστημονικού-επαγγελματικού χώρου.

Τα δημοσιευμένα άρθρα εκφράζουν ενυπόγραφα το συντάκτη τους με την προϋπόθεση ότι η Σ.Ε., επειδή είναι υπεύθυνη ώστε οι διάφορες εργασίες να εκπληρώνουν τους επιστημονικούς όρους και να ανταποκρίνονται στο πνεύμα και τους προσανατολισμούς της Ε.Α.Ε., διατηρεί το δικαίωμα να προβεί σε διάλογο, αν το κρίνει απαραίτητο, ως προς την τεχνική και ουσιαστική παρουσίαση της ύλης που προτείνεται για δημοσίευση με στόχο τη βελτίωσή της. Πιθανή απόρριψη μιας συνεργασίας θα αιτιολογείται επαρκώς και τεκμηριωμένα, ενώ η Σ.Ε. διατηρεί το δικαίωμα να απευθυνθεί, αν το κρίνει απαραίτητο, σε εξωτερικό συνεργάτη που θα γνωματεύσει για το περιεχόμενο συγκεκριμένης πρότασης συνεργασίας. Με τη δημοσίευση μιας συνεργασίας στον *Αρχειονόμο* η Εταιρεία κατέχει αυτόματα και τα δικαιώματα αναδημοσίευσης.

Η έκταση του περιοδικού, η συνολική δαπάνη, οι τεχνικοί συνεργάτες, το τυπογραφείο κλπ. καθορίζονται από τη Σ.Ε. από κοινού με το Δ.Σ., ανάλογα με την οικονομική κατάσταση της Εταιρείας.

Ο παρών Κανονισμός του περιοδικού *Αρχειονόμος* εγκρίνεται από τη Γενική Συνέλευση των Μελών της Ε.Α.Ε. την 15η Φεβρουαρίου 1997.

* Επιπλέον βρίσκεται σε εκκρεμότητα υπόλοιπο εγκεκριμένης χορηγίας της Κτηματικής Τράπεζας δρχ. 180.000 (+ΦΠΑ) που αφορά μέρος της πληρωμής των *Αρχειακών Νέων* τχ. 15 καθώς και χορηγία προς την Ε.Α.Ε. δρχ. 200.000 (+ΦΠΑ) της Αγροτικής Τράπεζας που θα πραγματοποιηθεί με την έκδοση από την Εταιρεία του εγχειριδίου Αρχειονομίας.

**Η ΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ Ε.Α.Ε.
“ΤΑ ΚΤΙΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ.
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ
ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ”
(15 Φεβρουαρίου 1997)**

Στην αίθουσα διαλέξεων του κτιρίου της ΓΣΕΕ πραγματοποιήθηκε αυτή τη φορά το πρωί της 15ης Φεβρουαρίου ημερίδα με θέμα “Τα κτίρια των Αρχείων. Τεχνικές προδιαγραφές και ελληνική πραγματικότητα”.

Το θέμα, εξαιρετικά σημαντικό αλλά και ακανθώδες, προσέλκυσε μεγάλο αριθμό ενδιαφερομένων. Περισσότερα από 35 μέλη τις Ε.Α.Ε. δήλωσαν συμμετοχή ενώ κλήθηκαν να παρακολουθήσουν τις εργασίες της ημερίδας εκπρόσωποι διαφόρων φορέων που εμπλέκονται στη διαδικασία αποκατάστασης ή κατασκευής ανάλογων κτιρίων, όπως οι υπηρεσίες της ΔΙΕΦΕΣ και του ΟΣΚ του Υπουργείου Παιδείας, καθώς και αρχιτέκτονες που ασχολούνται με αντίστοιχες περιπτώσεις, ανεβάζοντας τον αριθμό των παρευρισκομένων σε 90 περίπου άτομα.

Παραβρέθηκαν επίσης εκπρόσωποι του Υπουργείου Πολιτισμού και συγκεκριμένα της Δ/σης Αρχείου Μνημείων καθώς και διδάσκοντες του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας των ΤΕΙ της Αθήνας. Στους συμμετέχοντες διανεμήθηκε φάκελος με υλικό σχετικό με το θέμα, όπως άρθρα από τη διεθνή βιβλιογραφία και τα κείμενα των εισηγήσεων που ακούστηκαν, την επιμέλεια του οποίου είχε ο Ζ. Συνοδινός.

Το πρόγραμμα οργανώθηκε σε δύο ενότητες: στην πρώτη ενότητα οι ομιλητές προέρχονταν από το χώρο των αρχειονόμων ενώ στη δεύτερη από το χώρο των αρχιτεκτόνων ώστε το θέμα να παρουσιασθεί από διπλή σκοπιά.

Ξεκινώντας την παρουσίαση του προγράμματος της ημερίδας θα πρέπει εδώ να επισημάνουμε την εξαιρετική τιμή που έκανε προς την Ε.Α.Ε. ο κ. Michel Duchein, επίτιμος επιθεωρητής των Γαλλικών Αρχείων, ο οποίος με ιδιαίτερα μεγάλη προθυμία και ευγένεια αποδέχθηκε την πρόσκληση που του απηύθυνε το Δ.Σ. για να συμμετάσχει ως ομιλητής με θέμα “Τα κτίρια Αρχείων στο σύγχρονο κόσμο”. Η ομιλία του, το κείμενο της οποίας είχε διανεμηθεί στους συμμετέχοντες σε απόδοση από τα γαλλικά του Ν. Μπαμίδη, μας ξενάγησε μέσω και των πολλών διαφανειών που μας παρουσίασε, σε μια πραγματικότητα από την οποία δυστυχώς απέχει πολύ η ελληνική. Κτίρια κατασκευασμένα σύμφωνα με τις ειδικές προδιαγραφές που απαιτούνται ώστε να στεγάσουν αρχειακές υπηρεσίες, αρχεία που αναπτύσσονται σε χιλιόμετρα αρχειοστασιών και όχι στοιβαγμένα...

Αποκαλυπτικός ο Ν. Μπαμίδης, που πήρε το λόγο στη συνέχεια. Μας προσγείωσε σε μια άλλη πραγμα-

τικότητα, αυτή των κτιρίων των κρατικών αρχειακών υπηρεσιών στην Ελλάδα. Συγκεντρώνοντας στοιχεία για τις συνθήκες στέγασης, κυρίως των περιφερειακών υπηρεσιών των Γενικών Αρχείων του Κράτους, χαρτογράφησε και φωτογράφησε το κτιριακό πρόβλημα των αρχειακών υπηρεσιών, οι οποίες με ελάχιστες εξαιρέσεις στεγάζονται σε ενοικιαζόμενα κτίρια, συχνά ακατάλληλα για την χρήση για την οποία προορίζονται.

Ακολούθησε η ομιλία του κ. Χρ. Φλώρου με θέμα “Αρχές σχεδιασμού κτιρίων Αρχείων και η εφαρμογή τους στο κτίριο των Γ.Α.Κ. στο Π. Ψυχικό”. Πρόκειται για τον αρχιτέκτονα που μαζί με άλλους τρεις συναδέλφους του σχεδίασαν πριν από είκοσι χρόνια το κτίριο της κεντρικής υπηρεσίας των Γ.Α.Κ. και ελπίζουν, όπως όλοι μας, κάποια στιγμή να το δουν να ολοκληρώνεται. Ο κ. Φλώρος αναφέρθηκε κυρίως στους στόχους του σχεδιασμού ενός σύγχρονου κτιρίου Αρχείων, όπως στην προστασία του αρχειακού υλικού, στην εξυπηρέτηση των χρηστών, στη συμβολή του κτιρίου στη διάδοση της ιστορικής γνώσης και στις επιμέρους εκφάνσεις τους και πώς αυτοί εφαρμόστηκαν στο σχεδιασμό του κτιρίου στο Π. Ψυχικό.

Ο αρχιτέκτονας κ. Ξ. Καλαϊτζής στην εισήγησή του με θέμα “Τα Γ.Α.Κ. στο Ν. Ιωαννίνων σε παραδοσιακό κτίριο που αναστηλώνεται” παρουσίασε τη δική του εμπειρία. Ανέλυσε τα προβλήματα που θέτει σε έναν αρχιτέκτονα η αλλαγή χρήσης ενός παραδοσιακού κτιρίου σε κτίριο Αρχείων και παρουσίασε κωδικοποιημένα τα δύσκολα προβλήματα που αντιμετώπισε και αντιμετωπίζει στις εργασίες αποκατάστασης του παλαιού κτιρίου, που χρονολογείται από την εποχή της Τουρκοκρατίας, το οποίο μετά την αποπεράτωσή του προορίζεται να στεγάσει τα Αρχεία Ν. Ιωαννίνων.

Η συζήτηση που επακολούθησε μετά το τέλος των ομιλιών έθεσε εκ νέου πολλά και πολύπλοκα προβλήματα. Συζητήθηκαν θέματα κτιριακής πολιτικής για τις αρχειακές υπηρεσίες και πώς αυτά αντιμετωπίζονται από το ελληνικό Κράτος, αν θα πρέπει να προκρίνεται η λύση της απευθείας κατασκευής ειδικών κτιρίων για τη στέγαση των αρχείων και κατά πόσο θα πρέπει να αποφεύγεται η λύση της αποκατάστασης και μετατροπής παλαιών κτιρίων, τα οποία απορροφούν υψηλά ποσά και δεν ανταποκρίνονται στις διεθνείς προδιαγραφές, αλλά και πώς διαγράφεται σήμερα η πραγματικότητα.

Τα προβλήματα πολλά, οι δυνατότητες επίλυσής τους εξαιρετικά περιορισμένες και ο γενικότερος σχεδιασμός μάλλον ελλιπής. Πιστεύουμε, όμως, ότι η συνεργασία όλων των αρμόδιων φορέων καθώς και εκείνη μεταξύ αρχειονόμων και αρχιτεκτόνων θα βοηθούσε αποτελεσματικά προς αυτή την κατεύθυνση.

Αμαλία Παππά

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ (Φεβρουάριος- Ιούνιος 1997)

Συνεπείς στην καθιερωμένη, ανά εξάμηνο, ενημέρωση προς τα μέλη της Ε.Α.Ε., παρουσιάζουμε και σ' αυτό το τεύχος τα πεπραγμένα και τις σημαντικότερες αποφάσεις του νέου Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρείας όπως αυτό προέκυψε από τις εκλογές της 15ης Φεβρουαρίου 1997.

Στο νέο Δ.Σ. συμμετέχουν για πρώτη φορά η κα Μαρία Πολίτη και οι κ.κ. Αλέξανδρος Ζάννας και Αντώνης Αντωνίου. Θεωρούμε ότι η παρουσία τους θα ενισχύσει σε σημαντικό βαθμό τις προσπάθειες που θα καταβληθούν από το Δ.Σ. της Ε.Α.Ε., αφού ο καθένας από την πλευρά του διαθέτει μια διαφορετική αλλά πολύτιμη εμπειρία.

Στη διάρκεια των τελευταίων μηνών το Δ.Σ. πραγματοποίησε τέσσερις συνολικά συνεδριάσεις. Στην πρώτη συνεδρίασή του, που έγινε στις 25 Φεβρουαρίου, το νέο Διοικητικό Συμβούλιο συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής:

- Πρόεδρος : Ζήσιμος Συνοδινός
- Αντιπρόεδρος : Αλέξης Κράους
- Γραμματέας : Αμαλία Παππά
- Ταμίας : Αλέξανδρος Ζάννας
- Μέλη : Αντώνης Αντωνίου
Νέστορας Μπαμίδης
Μαρία Πολίτη

Τη συγκρότηση του Δ.Σ. σε σώμα, ακολούθησε ο καθορισμός των βασικών αξόνων δράσης του. Θεωρώντας, όπως άλλωστε όλα τα μέχρι σήμερα Δ.Σ. της Ε.Α.Ε., ότι οι εκδόσεις αποτελούν το βασικό μέσο ενημέρωσης και επικοινωνίας μεταξύ των μελών, αποτελεί κοινή πεποίθηση και στο νέο Δ.Σ. ότι είναι αναγκαία η συνέχιση ή ακόμη και η ενίσχυση, αν η οικονομική κατάσταση και οι ανθρώπινες διαθεσιμότητες το επιτρέψουν, της εκδοτικής δραστηριότητας καθώς και της λειτουργίας των επιτροπών.

Κύριο θέμα συζήτησης υπήρξε, επίσης, η αναζήτηση τρόπου ανανέωσης των επαφών με τα μέλη της Εταιρείας ώστε να περιοριστεί το πρόβλημα της έλλειψης συμμετοχής των μελών στις επιτροπές και στις άλλες επιμέρους δραστηριότητες.

Στο ίδιο πνεύμα, δηλαδή της άμεσης προσέγγισης και επαφής, κινήθηκε και η πρόταση του κ. Ν. Μπαμίδα, υπεύθυνου της Επιτροπής Περιφερειακής Οργάνωσης. Έτσι μετά από συζήτηση, αποφασίστηκε η αποστολή ερωτηματολογίου στους περιφερειακούς φορείς, ώστε να καταγραφούν τα προβλήματα και οι ανάγκες τους και να επεξεργαστούν συνολικά.

Εκδοτικό πρόγραμμα

Με γνώμονα την αποκέντρωση, αποφασίστηκε ότι στο εξής η περιοδική έκδοση της Ε.Α.Ε. *Αρχεϊκά Νέα* θα εκδίδεται στη Θεσσαλονίκη κινητοποιώντας με τον τρόπο αυτό τους συναδέλφους της Βόρειας Ελλάδας, με πυρήνα το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας και εκμεταλλευόμενοι την εκεί τεχνολογική υποδομή.

Ενεργοποιήθηκε, μετά την εκλογή των μελών της από τη Γενική Συνέλευση, η συντακτική επιτροπή του περιοδικού *Αρχειονόμος* με στόχο την οριστικοποίηση της ύλης και της μορφής της έκδοσης. Μέλη της είναι οι Γ. Κανάκης, Ν. Καραπιδάκης, Γ. Μητροφάνης, Α. Μπάγιας, Ν. Μπαμίδης, Ν. Παντελάκης, Ζ. Συνοδινός.

Συνεχίζεται από την Επιτροπή μετάφρασης του εγχειριδίου Αρχειονομίας (Χρ. Βάρδα, Ν. Καραπιδάκης, Ν. Παντελάκης, Ζ. Συνοδινός) η κοπιώδης προσπάθεια ελέγχου, κατά τμήματα, της μετάφρασης που παραδίδεται στην Ε.Α.Ε. ώστε το κείμενο να αποκτήσει την τελική του μορφή και να εκδοθεί.

Ύστερα από απόφαση του Δ.Σ., συγκροτήθηκε επιτροπή (Αλ. Κράους, Αμ. Παππά, Μ. Πολίτη, Χρ. Σάρρα) με σκοπό την έκδοση των πρακτικών του συνεδρίου της Πρέβεζας (1990).

Η έκδοση των ανακοινώσεων θα πραγματοποιηθεί μετά από συνεργασία της επιτροπής με τους συγγραφείς τους. Το σώμα των πρακτικών του συνεδρίου παραδόθηκε στην Ε.Α.Ε. από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, ύστερα από αίτημα του προηγούμενου Δ.Σ., με σκοπό την αξιοποίησή τους. Θεωρήσαμε ότι η πλούσια θεματολογία του συνεδρίου, ο μεγάλος και αντιπροσωπευτικός αριθμός των ομιλητών από όλους τους χώρους αλλά και ο χρόνος που αυτό πραγματοποιήθηκε, δεδομένου ότι στη χρονική εκείνη περίοδο ήταν ορατή η διαμόρφωση μιας νέας αρχεϊκής πραγματικότητας κυρίως σε ότι αφορά τα αρχεία του κρατικού τομέα, μας επιβάλλουν την αναζήτηση πόρων για την έκδοσή τους.

Χρηματοδότηση

Αντιμέτωποι με το πάγιο πρόβλημα της χρηματοδότησης μιας Εταιρείας όπως η Ε.Α.Ε., το Δ.Σ. βρίσκεται σε αναζήτηση νέων χορηγιών ώστε να καλύψει τις βασικές της δραστηριότητες. Παράλληλα στάλθηκε, για μια ακόμη φορά, επιστολή στα μέλη που οφείλουν συνδρομές ετών να τακτοποιήσουν τις οικονομικές τους εκκρεμότητες. Είναι γεγονός ότι ο τομέας της αυτοχρηματοδότησης, το μόνο βέβαιο εισόδημα της Ε.Α.Ε., δεν είναι σταθερό και παρουσιάζει μεγάλα προβλήματα. Το κόστος της ενημέρωσης, μέσω της αλληλογραφίας και των περιοδικών εκδόσεων, όλων των μελών μας ανεξάρτητα του αν οφείλουν ή όχι τις συνδρομές τους, εί-

ναι πλέον απαγορευτικό και στερεί από την Εταιρεία κονδύλια που θα ήταν δυνατόν να διατεθούν στην κάλυψη άλλων δαπανών και δραστηριοτήτων. Για το λόγο αυτό, με λύπη μας, όσοι δεν ανταποκρίθηκαν σ' αυτή την τελευταία έκκληση του Δ.Σ., δεν θα λαμβάνουν στο εξής καμιά από τις εκδόσεις της Εταιρείας.

Διεθνής εκπροσώπηση

Το Δ.Σ. εκπροσωπήθηκε από τον πρόεδρο κ. Ζ. Συνοδινό στο διεθνές συνέδριο της Βαρκελώνης (Μάιος '97).

Επιμόρφωση

Αποφασίστηκε η οργάνωση επιμορφωτικού σεμιναρίου στο τέλος του χρόνου. Η θεματολογία και ο ακριβής χρόνος πραγματοποίησής του θα σας ανακοινωθούν έγκαιρα.

Νέα μέλη

Τους τελευταίους μήνες η Ε.Α.Ε. απέκτησε έξι νέα μέλη. Πρόκειται για τους Πηνελόπη Κορνάρου, Κωσταντζα Γεωργακάκη (Γ.Α.Κ.), Ιωάννη Καζταρίδη (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Πιερίας), Ιουλία Κανδήλα (Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Λαρίσης), Ευθαλία Τσαλικτσή και Ευαγγελία Μπλαί (τελειόφοιτων της Σχολής Αρχειονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου και υπαλλήλων της ΕΘΝΟDATA, Δ/ση Γραμματείας ΕΤΕ, Τμήμα Αρχείων και Αλληλογραφίας).

Αμαλία Παππά

ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ LIVERPOOL, 2-12 Νοεμβρίου 1997

Το Βρετανικό Συμβούλιο, στα πλαίσια των "Διεθνών Σεμιναρίων" του, διοργανώνει στο Liverpool κατά το χρονικό διάστημα 2-12 Νοεμβρίου 1997 σεμινάριο με θέμα: © Η διαχείριση των αρχείων και τεκμηρίων: η επίδραση των ηλεκτρονικών μέσων και του Internet" (The Management of Archives and Records: the Impact of Electronics and the Internet).

Το διεθνές αυτό Σεμινάριο 25 θέσεων απευθύνεται σε αρχειονόμους και διαχειριστές αρχείων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, διευθύνεται από τον γνωστό ειδικό, καθηγητή των αρχειακών σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Λίβερπουλ Michael Cook και θα έχει ως εισηγητές διάφορους αρχειονόμους και πανεπιστημιακούς από το Ηνωμένο Βασίλειο και τον Καναδά.

Έξοδα του Σεμιναρίου: 1.680 λίρες Αγγλίας (διαμονή, διατροφή, δίδακτρα, κοινωνικές εκδηλώσεις κλπ).

Οι ενδιαφερόμενοι για περισσότερες πληροφορίες ή για τη συμπλήρωση της σχετικής αίτησης συμμετοχής μπορούν να επικοινωνούν με την Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία ή απευθείας με το Βρετανικό Συμβούλιο στην Οξφόρδη:

τηλ. +44 (0) 1865 316636

fax +44 (0) 1865 557368

E-mail: international.seminars@britcoun.org

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΕΣΤΗΡΙΟΥ

Την Παρασκευή, 27 Ιουνίου, ο νέος Ειδικός Γραμματέας του ΥΠΕΠΘ για θέματα Βιβλιοθηκών και Αρχείων καθηγητής κ. Ν. Ζαχαρόπουλος, επισκέφθηκε το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας. Ζήτησε να ενημερωθεί για όλα τα θέματα που απασχολούν το Ι.Α.Μ. και τους υπαλλήλους των Γ.Α.Κ. γενικότερα, περιηγήθηκε τους χώρους και συζήτησε με το προσωπικό, υποσχόμενος ότι η επαφή αυτή δεν θα είναι η μοναδική. Η Ε.Α.Ε. χαιρετίζει την πρωτοβουλία του κ. Ειδικού Γραμματέα και εύχεται να επεκταθούν οι επαφές του σε όλο το φάσμα των αρχειακών φορέων.

Λόγω του ότι τα θέματα ήταν πολλά, η περιήγηση χρονοβόρα και το πρόγραμμα του κ. Ειδικού Γραμματέα υπερπλήρες, δεν υπήρχε περιθώριο για μία "εν θερμώ" συνέντευξη. Όμως ο κ. Ζαχαρόπουλος δήλωσε πρόθυμος να την υποστεί σε πρώτη ευκαιρία. Αναμείνατε...

N.M.

ΑΡΧΕΙΑΚΑ

ΔΗΜΟΣΙΑ Ή ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΩΝ;

Το ερώτημα αυτό βρίσκεται και πάλι στην επικαιρότητα εδώ και αρκετούς μήνες με αφορμή την τύχη του αρχείου του Ανδρέα Παπανδρέου. Η συζήτηση δυστυχώς διεξάγεται μέσα σε μια γενική αοριστολογία, αφού κανείς δεν κάνει τον κόπο να διευκρινίσει τι εννοεί όταν μιλάει για αρχείο Α. Παπανδρέου. Η επίμονη άρνηση να οριστεί και να συγκεκριμενοποιηθεί το αντικείμενο της συζήτησης, μπορεί να οφείλεται είτε στο γεγονός ότι τα τρία εμπλεκόμενα μέρη (κυβέρνηση, κόμμα, οικογένεια) θεωρούν ότι “τα ευκόλως εννοούμενα παραλείπονται”, είτε ότι η ουσιαστική συζήτηση δεν συμφέρει, για πολλούς και διαφόρους λόγους, καμία από τις τρεις πλευρές.

Για να προσδιορίσει καταρχήν κανείς εάν το αρχείο ενός συγκεκριμένου προέδρου, πρωθυπουργού, υπουργού ή δημόσιου λειτουργού είναι δημόσιο ή ιδιωτικό, θα πρέπει αφενός να γνωρίζει τι ορίζεται ως δημόσιο και τι ως ιδιωτικό αρχείο και αφετέρου να γνωρίζει σε γενικές γραμμές από τι τεκμήρια αποτελείται το εν λόγω αρχείο. Σύμφωνα με όσα ορίζει ο νόμος των Γενικών Αρχείων του Κράτους, δημόσια αρχεία είναι τα αρχεία που βρίσκονται στην κατοχή δημοσίων υπηρεσιών, δικαστικών αρχών, νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου που εμπίπτουν στο δημόσιο τομέα, οργανισμών και επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, ληξιαρχείων, συμβολαιογραφείων, υποθηκοφυλακείων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων κλπ, ενώ ιδιωτικά αρχεία είναι τα αρχεία των προσώπων που άσκησαν ανώτατα λειτουργήματα της Πολιτείας και της Εκκλησίας, των προσώπων που διακρίθηκαν στις Επιστήμες, στα Γράμματα, στις Τέχνες, στην ευποιία, στην εθνική ή οποιαδήποτε άλλη δράση καθώς και τα αρχεία άλλων φυσικών προσώπων που το περιεχόμενό τους παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όπως είναι τα αρχεία πολιτικών κομμάτων και συνδικαλιστικών οργανώσεων, τα αρχεία επιχειρήσεων, συνεταιρισμών κλπ.

Θεωρητικά, δημόσιο αρχείο είναι το αρχείο εκείνο που κάθε δημόσια υπηρεσία δημιουργεί στα πλαίσια των καθημερινών δραστηριοτήτων της, ώστε να διατηρούνται αποδείξεις και πληροφορίες απαραίτητες για την αποτελεσματική λειτουργία

της. Στην πράξη, καλά οργανωμένα δημόσια αρχεία συναντάμε στην ελληνική δημόσια διοίκηση σε ελάχιστες περιπτώσεις. Τις περισσότερες φορές, και αυτό είναι γνωστό σε όλους όσους έρχονται σε καθημερινή επαφή με τη δημόσια διοίκηση, τα ενεργεία δημόσια αρχεία είναι απαράδεκτα οργανωμένα με αποτέλεσμα να είναι σύνθηρες φαινόμενο να χάνονται καθημερινά φάκελοι και έγγραφα. Η τραγική κατάσταση των ενεργεία αρχείων μας βάζει στην υποψία ότι το γεγονός αυτό δεν οφείλεται σε αμέλεια και αδιαφορία αλλά ότι συντηρείται σκόπιμα, ώστε αποδείξεις και πληροφορίες να χάνονται ή να είναι δυσεύρετες για ευνόητους λόγους. Αλλά και τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, που έχουν σαν αποστολή τη διαφύλαξη των ανενεργών αρχείων με ιστορική σημασία και αποτελούν πολύτιμη πολιτιστική κληρονομιά, δεν βρίσκονται σε καλύτερη μοίρα τόσο από άποψη υποδομής όσο και στελεχιακού δυναμικού. Τελικά, εφόσον τα δημόσια αρχεία στην Ελλάδα δεν φυλάσσονται από εξειδικευμένο προσωπικό, σύμφωνα με τους γενικά αποδεκτούς επιστημονικούς κανόνες, χωρίς να έχουν καθορισθεί αυστηροί όροι και χρονικά όρια για την πρόσβαση σ' αυτά, είναι φυσικό ότι θα διασωθεί ή θα παραμένει σαν αρχείο μόνο το τμήμα εκείνο των τεκμηρίων, που είτε τυχαία είτε σκόπιμα δεν θα καταστραφεί γιατί εξυπηρετεί εκείνον που το έχει στην κατοχή του και τίποτε δεν τον εμποδίζει να κάνει επιλεκτική διατήρηση. Το πρόβλημα της σωστής φύλαξης και διαχείρισης των δημοσίων αρχείων είναι ακόμα εντονότερο στην περίπτωση των αρχείων του ανώτατων κρατικών λειτουργών (προέδρων, πρωθυπουργών, υπουργών, διοικητών οργανισμών κλπ) ιδιαίτερα όταν μετά από μια κυβερνητική αλλαγή το αντίπαλο κόμμα έρχεται στην εξουσία. Εδώ λοιπόν βρίσκονται οι ευθύνες των εκάστοτε κυβερνώντων, οι οποίοι ποτέ δεν φρόντισαν για την θέσπιση αυστηρών κανόνων σχετικά με την τήρηση και χρήση των αρχείων.

Η πραγματικότητα του τι είναι δημόσιο και τι ιδιωτικό αρχείο αποδεικνύεται πολύ πιο πολύπλοκη από αυτή που ορίζεται μέσα από τους νόμους, για τον απλούστατο λόγο ότι πολλά ιδιωτικά αρχεία προσώπων που άσκησαν ανώτατα λειτουργήματα περιέχουν συνήθως ανάμεσα στα καθαρά προσωπικά τεκμήρια (οικογενειακή αλληλογραφία, φωτογραφίες κλπ) και τεκμήρια πρωτότυπα ή αντίγρα-

φα, που χωρίς αμφιβολία ανήκουν στην κατηγορία των δημοσίων αρχείων. Ταυτόχρονα υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία τεκμηρίων, που δεν είναι προφανές σε ποια από τις δύο κατηγορίες αρχείων ανήκουν. Θα αναφέρουμε ενδεικτικά ορισμένες χαρακτηριστικές περιπτώσεις:

Πρώτη περίπτωση: Στο ανώτατο επίπεδο -δηλαδή στο επίπεδο προέδρων δημοκρατίας, πρωθυπουργών, υπουργών- υπάρχει μια τάση τμήματα των αρχείων των Γραφείων τους να θεωρούνται προσωπικά τους αρχεία, τα οποία παραλαμβάνουν μαζί τους με την αποχώρησή τους από το αντίστοιχο αξίωμα. Η εμπλοκή δεν οφείλεται μόνο στο ότι παράλληλα ασκούν συνήθως δύο ή και περισσότερα λειτουργήματα που δεν αφορούν τον ίδιο θεσμό και ότι με τον τρόπο αυτό έχουν στην κατοχή τους δύο ή τρία διαφορετικά αρχεία, όπως π.χ. το αρχείο του πρωθυπουργού αλλά και τμήμα του αρχείου του κόμματος του οποίου είναι συνήθως πρόεδροι. Το γεγονός ότι μετακομίζουν και κατοικούν σε δημόσια κτίρια, προεδρικά ή άλλα μέγαρα, με αποτέλεσμα τα κτίρια αυτά να είναι ταυτόχρονα και κατοικία τους, περιπλέκει ακόμα περισσότερο το ζήτημα. Έτσι, άθελα ή ηθελημένα, ο καθαρά ιδιωτικός βίος εμπλέκεται στενά με τον δημόσιο με αποτέλεσμα τα όρια μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου βίου, μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου αρχείου να γίνονται δυσδιάκριτα. Πόσο μάλλον, όταν ένας πρωθυπουργός επιλέγει την κατοικία του και ως πρωθυπουργικό γραφείο. Δεν υπάρχει λοιπόν αμφιβολία ότι όσο καλύτερα οργανωμένα αρχεία διαθέτουν οι δημόσιες υπηρεσίες, τόσο θα περιορίζονται και αυτά τα προβλήματα, χωρίς να εξαφανίζονται ωστόσο ολοκληρωτικά.

Δεύτερη περίπτωση: Ανάμεσα στο υπηρεσιακό έγγραφο, που προέρχεται από άλλη δημόσια υπηρεσία και αφορά καθαρά κάποιο ζήτημα του Δημοσίου -και για το οποίο δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία ότι αποτελεί έγγραφο του δημοσίου αρχείου- και μιας καθαρά προσωπικής αλληλογραφίας μεταξύ του προέδρου και της συζύγου του -για το οποίο δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πρόκειται για έγγραφο του ιδιωτικού αρχείου του προέδρου- υπάρχει μια ολόκληρη κατηγορία εγγράφων που είναι εξαιρετικά δύσκολο να ενταχθούν στη μια ή στην άλλη κατηγορία. Η κατάθεση γραπτής γνώμης, έστω και για σημαντικό δημόσιο ζήτημα, από κάποιο ιδιώτη ή σύμβουλο του προέδρου, μπορεί να αποτελεί μια καθαρά φιλική-προσωπική πράξη ή έκφραση γνώμης μέσα στα πλαίσια μιας άτυπης διαδικασίας, και το έγγραφο αυτό να θεωρείται δικαιολογημένα ιδιωτικό και ούτε ο αποστολέας ούτε ο παραλήπτης να θέλουν να αποτελεί δημόσιο έγγραφο, παρ' όλη την τεράστια ιστορική του αξία, ό-

πως εξάλλου θα συνέβαινε εάν η γνώμη αυτή κατετίθετο προφορικά σε συνάντηση ή διαμέσου τηλεφώνου. Τα έγγραφα αυτά, όσο σημαντικά και εάν είναι για τον τρόπο που πάρθηκε μια απόφαση, εφόσον δεν εντάσσονται στα στοιχεία που είναι αναγκαία για την λήψη των αποφάσεων, δεν μπορούν να θεωρηθούν μέρος του δημοσίου αρχείου. Στην περίπτωση αυτή η δυνατότητα διατήρησης προσωπικού αρχείου αποδεικνύεται σωτήρια, αφού τα στοιχεία αυτά θα διατηρηθούν, ενώ σε κάθε άλλη περίπτωση θα καταστραφούν. Με τον τρόπο αυτό διασώζονται στοιχεία που οι ίδιες οι υπηρεσίες διαφορετικά καταστρέφουν. Γνωρίζουμε έτσι π.χ. ότι κάποιες εκθέσεις που συντάχθηκαν από τις αγγλικές υπηρεσίες πληροφοριών για την κατάσταση στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου έχουν διασωθεί σε ιδιωτικά αρχεία, ενώ οι ίδιες οι υπηρεσίες διατείνονται ακόμα και σήμερα ότι δεν υπάρχουν. Γνωρίζουμε ακόμα ότι με τον τρόπο αυτό διασώζονται έγγραφα που ο αποστολέας τους έχει δώσει ρητή εντολή αφού γνωσθούν να καταστραφούν και σε καμιά περίπτωση να μην παραμείνουν μέσα στο δημόσιο αρχείο.

Τρίτη περίπτωση: Συνήθως όσοι έχουν περάσει από τα ανώτατα αξιώματα κρατούν για ορισμένες σημαντικές κρατικές υποθέσεις αντίγραφα φακέλων, είτε γιατί χρειάζεται να έχουν ανά πάσα στιγμή στα χέρια τους τα στοιχεία του φακέλου, είτε γιατί πιστεύουν ότι πρέπει αργότερα να έχουν το αρχείο αυτό σε αντίγραφο στα χέρια τους για να υπερασπίσουν τον εαυτό τους και τις αποφάσεις που έλαβαν, στην περίπτωση που κατηγορηθούν ότι δεν έπραξαν σωστά. Το αρχείο αυτό συμπεριλαμβάνει πολλές φορές και τεκμήρια που δεν θα βρεθούν στους επίσημους φακέλους. Η εμπειρία αποδεικνύει ότι η τακτική αυτή υπήρξε σωτήρια για την Ιστορία αφού στοιχεία, που είτε ηθελημένα είτε άθελα μετά από κάποια φυσική καταστροφή χάθηκαν, τελικά διασώζονται φυλαγμένα και αλλού. Όμως σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να επιτρέπεται η εμπορική εκμετάλλευση των δημοσίων αρχείων που βρίσκονται με αυτό τον τρόπο στα χέρια ιδιωτών.

Πρόβλημα με τα αρχεία των προέδρων και άλλων αξιωματούχων δεν υπάρχει μόνο στην Ελλάδα. Στις Ηνωμένες Πολιτείες για παράδειγμα, μόλις το 1978 μετά το σκάνδαλο του Watergate θα ψηφισθεί ο νόμος που ορίζει ότι τα αρχεία των προέδρων είναι δημόσια. Πριν απ' αυτό, τα αρχεία θεωρούνταν ιδιωτικά και οι Αμερικανοί πρόεδροι είτε τα έπαιρναν σπίτι τους είτε τα κατέθεταν σε προεδρική βιβλιοθήκη και μουσείο, που οι ίδιοι ίδρυσαν για να στεγάσουν το αρχείο και προσωπικά τους αντικείμενα. Την τακτική των προεδρικών βιβλιοθηκών

πρώτος εγκαινίασε ο Roosevelt. Ο νόμος ωστόσο αναγνωρίζει ότι ο Αμερικανός πρόεδρος διαθέτει και προσωπικά έγγραφα που αποτελούν το ιδιωτικό του αρχείο. Και πάλι φυσικά προκύπτει πρόβλημα καθορισμού ποια έγγραφα εμπίπτουν στη μια κατηγορία και ποια στην άλλη -διάκριση που όπως ήδη αναφέραμε δεν είναι πάντα εύκολη. Ο νόμος επιπλέον προβλέπει ότι στην περίπτωση που ο πρόεδρος θελήσει να εκκαθαρίσει το αρχείο του, θα πρέπει να ειδοποιήσει τον διευθυντή των Κρατικών Αρχείων των Η.Π.Α., ο οποίος όμως δεν έχει δικαίωμα να απαγορεύσει την καταστροφή.

Στη Γαλλία η Προεδρία της Δημοκρατίας έχει στη διάθεσή της αποσπασμένο αρχειονόμο των Γαλλικών Κρατικών Αρχείων, που εποπτεύει και κατευθύνει με πολύ συστηματικό τρόπο την οργάνωση των αρχείων, ώστε να διασωθεί το σύνολο των τεκμηρίων της Προεδρίας.

Επανερχόμενοι στο θέμα του προσωπικού αρχείου του Ανδρέα Παπανδρέου πρέπει να αναφέρουμε ότι δεν είναι γνωστό τι ακριβώς περιλαμβάνει. Πάντως δεν υπάρχει περίπτωση να μην περιέχει τεκμήρια που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της δραστηριότητάς του ως πρωθυπουργού της Ελλάδας και που αποτελούν μέρος του δημόσιου αρχείου της πρωθυπουργίας, τεκμήρια που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της δραστηριότητάς του ως ιδρυτή και προέδρου του ΠΑΣΟΚ και που φυσιολογικά αποτελούν μέρος του αρχείου του κόμματος και τέλος τεκμήρια καθαρά προσωπικά και οικογενειακά που αφορούν τόσο την οικογενειακή του ζωή όσο και τη δραστηριότητα ως πολιτικού. Για το λόγο αυτό πιστεύουμε ότι το ζήτημα της τύχης του αρχείου, πρέπει άμεσα να λυθεί με τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου ιδρύματος στο οποίο θα κατατεθεί το σύνολο του αρχειακού υλικού. Κάθε επέμβαση με στόχο το διαχωρισμό του αρχείου στις επιμέρους ενότητες που το αποτελούν, θα οδηγήσει σε ανεπανόρθωτες καταστροφές. Το ίδρυμα αυτό θα πρέπει να διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο που να εκπροσωπεί και τα τρία εμπλεκόμενα μέρη (κράτος, κόμμα, οικογένεια) και να διευθύνεται από ειδικό αρχειονόμο.

Οι υπεύθυνοι του ιδρύματος θα πρέπει να καθορίσουν τους όρους πρόσβασης στο αρχείο, ώστε να διατηρηθεί η χρυσή τομή ανάμεσα στο δικαίωμα του πολίτη για διαφάνεια και πληροφόρηση και στο δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των εθνικών συμφερόντων.

Μακροπρόθεσμα το ζήτημα των προσωπικών αρχείων των πρωθυπουργών, υπουργών και άλλων κρατικών λειτουργών θα πρέπει να αντιμετωπισθεί με ενιαίο τρόπο. Η δημιουργία πολλών ξεχωριστών ιδρυμάτων θα οδηγήσει πολύ γρήγορα αναπόφευ-

κτα -λόγω οικονομικών δυσχερειών συντήρησής τους- τα ιδρύματα αυτά σε κρίση και μαρασμό. Γι' αυτό οι καλές προθέσεις δεν αρκούν και χρειάζεται προσεκτικός σχεδιασμός για την ίδρυση ενός κοινής αποδοχής ανεξάρτητου φορέα, ο οποίος θα έχει την ευθύνη της διαφύλαξης προσωπικών αρχείων πολιτικών προσωπικοτήτων.

Όλα όσα αναφέραμε προϋποθέτουν αλλαγή νοστροπιών, κάτι που δεν είναι εύκολο με τα σημερινά δεδομένα. Πριν από όλα, προϋποθέτουν ότι το ελληνικό Κράτος θα ενδιαφερθεί επιτέλους κάποτε σοβαρά για τη διάσωση των αρχείων του. Αυτό σημαίνει ότι θα ενδιαφερθεί να αποκτήσει επιτέλους μια σοβαρή κρατική αρχειακή υπηρεσία, τόσο στο επίπεδο της υποδομής όσο και στο επίπεδο του στελεχιακού της δυναμικού, που θα έχει τη δυνατότητα να παρέχει οδηγίες για τη σωστή τήρηση και των εν ενεργεία αρχείων.

Ζητούμε μήπως πολλά;

Νίκος Στ. Παντελάκης

* αναδημοσίευση από το 15μερο Έντυπο κριτικής ανάλυσης ΣΑΜΙΖΝΤΑΤ, τχ. ΙΧ/ 15 Ιανουαρίου 1997, σσ. 20-22.

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΛΕΞΗΣ “ΑΡΧΕΙΟ”; ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ “ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ”

Εκείνο που προκαλεί εντύπωση σε έναν επαγγελματία αρχειονόμο στη συζήτηση που δημιούργησε η 12τομη έκδοση της Εκδοτικής Αθηνών, δεν είναι ούτε οι εκτιμήσεις του Κ. Καραμανλή, ούτε ο χρόνος και ο τρόπος δημοσιοποίησής τους, ούτε βέβαια οι αντιδράσεις όσων αισθάνθηκαν θιγόμενοι. Το εντυπωσιακότερο στοιχείο είναι πως η συζήτηση για τα “Αρχεία Καραμανλή” γίνεται ερήμην του αρχείου Κ. Καραμανλή και κυρίως διαστρεβλώνοντας την έννοια “αρχείο”.

Από την πρώτη ήδη ανάγνωση του “Αρχείου Καραμανλή” προκύπτει πως δεν πρόκειται για κάποιο εργαλείο έρευνας ή έστω για ορισμένο τρόπο παρουσίασης του αρχειακού υλικού, αλλά για απομνημονεύματα. Αντί για τη συνεχή αφήγηση που προτίμησαν άλλοι απομνημονευματογράφοι πολιτικοί, στην παρούσα έκδοση προτάσσονται μικρά εισαγωγικά σημειώματα του Κ. Σβολόπουλου και α-

κολουθούν κείμενα του Κ. Καραμανλή. Ενίοτε παρατίθενται επιλεγμένα αποσπάσματα από τον ημερήσιο τύπο της εποχής και σπανιότερα από τα πρακτικά της Βουλής.

Το αρχείο όμως υποτίθεται πως είναι το φυσικό απότοκο της δραστηριότητας του Κ. Καραμανλή. Είναι δυνατόν να περιορίζεται στα “επίσημα” (οριστικά, ορθογραφημένα, άκαμπτα) κείμενα που βρίσκουμε στην έκδοση της Εκδοτικής Αθηνών; Δεν υπάρχουν πρόχειρα σημειώματα; Δε βρέθηκαν σημειώσεις, διαγραφές, τροποποιήσεις; Δεν υπάρχουν επιστολές προς πολίτες, φίλους, συνεργάτες; Ο Κ. Καραμανλής δεν διέθετε προσωπική ζωή; Είναι δυνατόν να μην υπάρχει εισερχόμενη αλληλογραφία;

Όχι μόνο απουσιάζουν όλα τα παραπάνω αλλά ο αναγνώστης συναντά κείμενα τα οποία εμφανέστατα γράφτηκαν για να διαβαστούν. Και τούτο αυτόματα ακυρώνει την έννοια του αρχείου ως συνόλου τεκμηρίων τα οποία κατά τρόπο φυσικό και αυθόρμητο έχουν προκύψει από τις δραστηριότητες ενός φυσικού ή νομικού προσώπου. Με άλλα λόγια εκείνο που ανήκει στο αρχείο δεν είναι η άποψη του Κ. Καραμανλή αλλά αντιθέτως τα τεκμήρια που εκείνος παρήγαγε ή έλαβε προσπαθώντας να διαχειριστεί τη ζωή του και τις τύχες της παράταξης και της χώρας του. Και είναι εκείνα ακριβώς που απουσιάζουν από τη έκδοση του “Αρχείου Καραμανλή”.

Παρότι η πολυσημία των λέξεων είναι ένα σύνθετο γλωσσικό φαινόμενο, ωστόσο είναι χρήσιμο να διακρίνουμε τις λανθάνουσες έννοιες γιατί διαφορετικά κινδυνεύουμε χρησιμοποιώντας τις ίδιες λέξεις να μιλάμε για διαφορετικά πράγματα. Η λέξη “αρχείο” περιλαμβάνει τρεις έννοιες:

1. του κτιρίου - χώρου φύλαξης των τεκμηρίων
2. της αρχειακής υπηρεσίας
3. του συνόλου τεκμηρίων

Πρόσφατα, η λέξη “αρχείο” χρησιμοποιήθηκε για να αποδοθεί μία τέταρτη έννοια, αυτή του αρχειακού συνόλου (ο γαλλικός όρος “fonds” και ο αγγλικός όρος “record group” διακρίνονται από τον όρο “archives”). Στην τελευταία περίπτωση ο όρος “αρχείο” χρησιμοποιείται για να δηλώσει το ορισμένο σύνολο των εγγράφων που έχει δεχθεί ή παραγάγει ένα νομικό ή φυσικό πρόσωπο στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του. Τέλος, στη συζήτηση που προκάλεσε η έκδοση των “Αρχείων Καραμανλή”, η οποία δεν ανταποκρίνεται σε καμία από τις τέσσερις παραπάνω έννοιες, είναι ιδιαίτερη η χρήση του πληθυντικού (αρχεία αντί αρχείο) - προφανώς κατ’ αναλογία προς το “archives”.

Τα παραπάνω έχουν σημασία στο βαθμό που δεν αφορούν το συγκεκριμένο πρόσωπο ή τη συγκεκριμένη στιγμή αλλά χαρακτηρίζουν τη συνολική στάση της ελληνικής κοινωνίας και του ελληνικού Κράτους στο θέμα των αρχείων. Η παρανόηση των εννοιών και η εσφαλμένη χρήση των λέξεων δεν είναι παρά συμπτώματα. Το κεντρικό ζήτημα είναι η μεταχείριση που επεφύλαξε η Ελλάδα στα τεκμήρια του παρελθόντος της και η αδυναμία της να δομήσει ένα δίκτυο αρχειακών υπηρεσιών ικανό να αναλάβει τη διαχείρισή τους.

Μοιραίο είναι στον ισχνό χώρο των αρχείων οι λέξεις να χάνουν τελειώς το νόημά τους. Ποιος θα μπορούσε άλλωστε να τις υπερασπιστεί; Αν κάποιος θα έπρεπε να είχε θιγεί από το θόρυβο που προκάλεσε η έκδοση του “Αρχείου Καραμανλή”, αυτοί είναι εκείνοι που ασχολούνται επαγγελματικά με τα αρχεία. Γιατί, δυστυχώς, η συζήτηση δεν έγινε μόνον ερήμην των αρχείων αλλά και των αρχειονόμων.

Ανδρέας Μπάγιας

* αναδημοσίευση από το “Βήμα”, Κυριακή 1.6.97

αναδημοσίευση από την εφημερίδα “ΤΑ ΝΕΑ”, 9.6.97

ΒΙΒΛΙΑ ΑΝΤΙΓΡΑΦΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΝΤΙΓΡΑΦΗΣ

Τα βιβλία αντιγραφής επιστολών, γνωστά και ως κόπιες (copy books, copie de lettres, copialettere), τα συναντάμε τον 19ο αιώνα και μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20ου σε αρχεία δημόσια και ιδιωτικά, των οποίων οι παραγωγοί έχουν συστηματική και εκτεταμένη εξερχόμενη αλληλογραφία.

Είναι σταχωμένα βιβλία (διαστάσεων συνήθως 29x24 εκ.) με δερμάτινη ή πάνινη ράχη που αποτελούνται από πεντακόσια αριθμημένα φύλλα ειδικού χαρτιού (onion skin paper: χαρτί λεπτό, ανθεκτικό και διαφανές), χρώματος λευκού ή κίτρινου, ευρωπαϊκής κατασκευής, αν και στις αρχές του αιώνα μας συναντάμε και ελληνικής κατασκευής κόπιες (π.χ. προερχόμενες από το Ελληνικόν Εργοστάσιον Καταστίχων και Φακέλων Μάνου και Στασινάκη στον Πειραιά). Περιλαμβάνουν στο τέλος ένα αλφαβητικό ευρετήριο όπου σημειώνεται το όνομα του παραλήπτη της επιστολής, ο τόπος διαμονής του και η σελίδα του ευρετηρίου όπου βρίσκεται καταχωρημένο το αντίγραφο της επιστολής. Η συνηθισμένη αλλοίωση που παρατηρείται στα βιβλία αντιγραφής είναι η διάχυση της ειδικής καφέ μελάνης έξω από το περίγραμμα των γραμμμάτων. Υποθέτω ότι οφείλεται στην ύπαρξη μεγαλύτερης ποσότητας μελάνης στο πρωτότυπο ή και στην ποιότητα της μελάνης, με αποτέλεσμα να είναι δυσανάγνωστη η γραφή και να καίγεται και να τρυπά τοπικά το χαρτί.

Με ποιες μεθόδους όμως γινόταν η αντιγραφή των επιστολών αυτών;¹ Στα τέλη του 18ου αιώνα εμφανίστηκε μία από τις πρώτες τεχνολογίες που διευκόλυνε την παραγωγή πολλαπλών αντιγράφων. Το 1780 ο James Watt, ο εφευρέτης της πρώτης ατμομηχανής, τελειοποίησε ένα είδος μελάνης, η οποία επέτρεπε την αντιγραφή πρωτοτύπων χειρογράφων τοποθετώντας τα σε πρέσα. Δέκα χρόνια αργότερα, το αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών και αρκετές γνωστές προσωπικότητες όπως ο George Washington και ο Benjamin Franklin χρησιμοποιούσαν για την αλληλογραφία τους την πρέσα του Watt. Λίγο αργότερα στο γύρισμα του αιώνα, ένας Αμερικανός ζωγράφος, ο Charles Wilson Peale, τελειοποιώντας αγγλικά και γερμανικά μοντέλα βασισμένα στην ίδια ιδέα, εφεύρε ένα μηχανή-

μημα που ήταν κατασκευασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε, όταν ο συντάκτης κινούσε την πένα πάνω στο χαρτί, μία δεύτερη πένα που ήταν συνδεδεμένη με την πρώτη με ξύλινους βραχίονες έγραφε ταυτόχρονα τις ίδιες ακριβώς λέξεις σ' ένα δεύτερο φύλλο χαρτιού. Το σύστημα αυτό θεωρήθηκε ανώτερο από την πρέσα και μάλιστα ο Thomas Jefferson, ο τρίτος πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών (1801-1809), που το χρησιμοποίησε ενθουσιωδώς για την προσωπική και επίσημη αλληλογραφία του, προσπάθησε -χωρίς όμως επιτυχία- να κατασκευάσει ένα φορητό μοντέλο.²

Τα πολλαπλής γραφής μηχανήματα δεν είχαν ποτέ εμπορική επιτυχία και γρήγορα καταργήθηκαν. Όσον αφορά το θέμα της μοναδικότητας, η διαπίστωση ήταν ότι με τον "πολύγραφο" δημιουργούνταν δύο πρωτότυπα συγχρόνως και όχι ένα πρωτότυπο και ένα αντίγραφο, παρ' ότι υποστηρίχθηκε ότι το πρωτότυπο ήταν εκείνο που προέκυπτε από το χέρι που κρατούσε την πένα και το αντίγραφο από την πένα του μηχανισμού.

Η διαδικασία αντιγραφής με πρέσα αποδείχθηκε πολύ πιο δημοφιλής μέθοδος και χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον στη διοίκηση και στις οικονομικές δραστηριότητες για την εξερχόμενη αλληλογραφία. Οι επιστολές γράφονταν με ειδική μελάνη, το πρωτότυπο τοποθετούνταν ανάμεσα σε δύο φύλλα χαρτιού του βιβλίου, η επιφάνεια υγραινόταν, ενώ τα υπόλοιπα φύλλα προστατεύονταν προφανώς από κάποιο στυπόχαρτο και το βιβλίο αντιγραφής έμπαινε σε πρέσα που έσφιγγε με κοχλία (πρέσα βιβλιοδεσίας). Η μέθοδος προϋπέθετε επιδεξιότητα στον χειρισμό και ταχύτητα, μιας και το αντίγραφο έπρεπε να γίνει όσο η μελάνη ήταν ακόμη νωπή για να είναι το αποτέλεσμα καλό και ευκρινές. Μειονεκτήματα της μεθόδου ήταν ο περιορισμένος αριθμός αντιγράφων του πρωτοτύπου (ένα έως δύο αντίγραφα) και ο περιορισμένος χρόνος δυνατότητας της αντιγραφής (μία ή δύο μέρες αργότερα, αυτή ήταν αδύνατη).

Στα βιβλία αντιγραφής μετά την ανάπτυξη της γραφομηχανής που χρονολογείται γύρω στα 1880, και εμφανίζεται πιο συστηματικά στην Ελλάδα την πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα, συναντάμε εκτός από αντίγραφα χειρογράφων, αντίγραφα και δακτυλογραφημένων επιστολών.

Χριστίνα Βάρδα

¹ Τις πληροφορίες που ακολουθούν άντλησα από ένα πολύ ενδιαφέρον άρθρο του James O' Toole, με τίτλο "On the Idea of Uniqueness", *American Archivist*, vol.57, no 54, Fall 1994, σσ. 632-658, που διαπραγματεύεται το θέμα της μοναδικότητας των τεκμηρίων και κατά συνέπεια το πρόβλημα των πρωτοτύπων και αντιγράφων.

² Βλ. Silvio A. Bedini, *Thomas Jefferson and his Copying Machines*. Charlottesville: University of Virginia Press, 1994.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ του ΚΡΑΤΟΥΣ

Στις 3 και 4 Ιουνίου πραγματοποιήθηκε στο Βόλο, με τη φροντίδα των Γ.Α.Κ.- Αρχείων Ν. Μαγνησίας και τη συνδρομή του Δήμου Βόλου, “Συνάντηση εργασίας” αρχειακών υπαλλήλων των Γ.Α.Κ.

Στη Συνάντηση συμμετείχαν 30 αρχειακοί που εργάζονται στις περιφερειακές αρχειακές υπηρεσίες με απόσπαση από τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση τα τελευταία δύο χρόνια.

Τις εργασίες, που φιλοξενήθηκαν σε αίθουσα του πανεπιστημιακού συγκροτήματος Παπαστραύτου, τίμησαν με την παρουσία τους οι κ.κ. Ζαχαρόπουλος, Ειδικός Γραμματέας Αρχείων & Βιβλιοθηκών του ΥΠΕΠΘ, ο κ. Χαρ. Παπαστάθης, ο κ. Β. Κρεμμυδάς και ο κ. Χρ. Λούκος, Πρόεδρος και μέλη της Εφορείας των Γ.Α.Κ. αντίστοιχα.

Ο κ. Ζαχαρόπουλος στο σύντομο χαιρετισμό που απηύθυνε, επισήμανε ότι αποτελεσματικότερη αρχειακή πολιτική θεωρείται εκείνη που αντιμετωπίζει το “πρόβλημα” από τη γέννησή του, δηλαδή από το στάδιο συγκρότησης των αρχείων.

Το πρόγραμμα των εργασιών διαρθρώθηκε σε πέντε θεματικές ενότητες:

1. *Οι θεσμοί και η λειτουργία των Γ.Α.Κ.* (ομιλητές: Αικ. Εξαδακτύλου, Ρ. Χουρδάκη, Στ. Φωτοπούλου)
2. *Η πρόσκτηση των αρχείων - οι σχέσεις με τις τοπικές κοινωνίες* (ομιλητές: Κ. Χατζηγιάννη, Δ. Γεωργόπουλος, Αν. Μηλίτση, Αν. Πρασσά)
- 3α. *Οι τύποι των αρχείων* (ομιλητές: Μ. Κολυβά, Δ. Γεωργόπουλος, Αν. Μηλίτση, Ν. Μπαμίδης, Κ. Λυκουρίνος)
- 3β. *Ιδιωτικά αρχεία και Ιστορία* (ομιλητές: Β. Κρεμμυδάς, Αν. Πρασσά, Χρ. Λούκος)
4. *Εγκαταστάσεις και ασφάλεια* (ομιλητές: Αικ. Εξαδακτύλου, Ν. Καραπιδάκης, Ν. Μπαμίδης)
5. *Διαχείριση των αρχείων και απόδοση στο κοινό* (ομιλητές: Ν. Καραπιδάκης, Χρ. Λούκος).

Στην πρώτη συνεδρία αναπτύχθηκε ο ρόλος και η συμμετοχή της Ελλάδος στις διαδικασίες χάραξης και υλοποίησης κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής, ενώ υπογραμμίστηκε ότι το γόνιμο αρχειακό έργο θα διασφαλιστεί με τη συνεργασία της διεθνούς αρχειακής κοινότητας.

Στη δεύτερη συνεδρία τονίστηκε η σημερινή επιταγή για διεύρυνση του ρόλου του αρχειακού, εξαιτίας του ολοένα αυξανόμενου όγκου πληροφοριών που παράγονται από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και μάλιστα σε μορφές που βρίσκονται σε συνεχή εξέλιξη.

Η τρίτη συνεδρία αφιερώθηκε στους τύπους των αρχείων, δημόσιων και ιδιωτικών, και αναπτύχθηκαν διεξοδικά οι προβληματισμοί διαχείρισης δημοτικών, συμβολαιογραφικών, οθωμανικών και εκκλησιαστικών αρχείων καθώς και αρχείων εμπορικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων.

Στην τέταρτη συνεδρία έγινε εκτενής αναφορά στις διεθνείς προδιαγραφές αρχειακού κτιρίου και στα προβλήματα λειτουργικότητας και ασφάλειας που θέτει η έλλειψη υποδομής στις σύγχρονες κατασκευές, των οποίων η χρηστική αξία ως αρχειοστασιών είναι περιορισμένη.

Τέλος, στην πέμπτη συνεδρία αναπτύχθηκαν οι τύποι ευρετηρίων-καταλόγων και οι ταξινομικές μέθοδοι καθώς επίσης και οι σχέσεις του αρχειακού υπαλλήλου-διαχειριστή της πληροφορίας με το ερευνητικό κοινό.

Από τη συζήτηση που ακολούθησε, αναδείχθηκε το ζήτημα των κανόνων που πρέπει να τηρούνται κατά την εκκαθάριση του αρχειακού υλικού, ζήτημα που κατέληξε στο ερώτημα: σήμερα, που φαίνεται αδύνατο να κρατάμε όλα τα αρχεία που παράγονται, οι κανόνες που διέπουν την επιλογή τους θα πρέπει να είναι τέτοιοι ώστε να δίνουν πιστή εικόνα του συνόλου των εγγράφων που παράχθηκαν είτε από ένα φορέα είτε σε κάποια χρονική στιγμή, ή η “γνώση” του αρχειακού είναι υποδεέστερη της ιστορικής ευθύνης του;

Όπως και να το αντιλαμβάνεται κανείς, οι πρωτοβουλίες που καταλήγουν σε “συναντήσεις” αρχειακών θα είναι πάντα απαραίτητες, γιατί θα προτείνουν δρόμους προσπέλασης των προβλημάτων που θα επιτρέψουν στο επάγγελμα του αρχειονόμου να επαναπροσδιοριστεί για να ανταποκριθεί στο ρόλο του.

Χριστίνα Β. Σάρρα

ΤΑ Γ.Α.Κ.- ΑΡΧΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΠΕΛΛΑΣ

Η υπηρεσία των Αρχείων Νομού Πέλλας κατέχει ίσως ένα από τα λίγα “ρεκόρ κινητικότητας”, αφού μέσα σε τρία χρόνια υποχρεώθηκε σε τέσσερις μετακομίσεις. Το μόνιμο σχεδόν πρόβλημα στέγασης των αρχειακών υπηρεσιών υπήρξε ιδιαίτερα έντονο και στη δική μας περίπτωση.

Από το Σεπτέμβριο του 1993 (έναρξη λειτουργίας της υπηρεσίας μας) έως το Σεπτέμβριο του 1994 στεγαζόμασταν σε ένα από τα γραφεία της Δ/σης Β/θμιας Εκπ/σης Ν. Πέλλας, εμβαδού 15 τ.μ. Ευτυχώς μας δόθηκε η δυνατότητα χρήσης τμήματος του υπογείου για αποθήκευση κάποιου αρχειακού υλικού που είχε εντοπιστεί και έμελλε να καταστραφεί.

Το Σεπτέμβριο του 1994 με την έγκριση και βοήθεια του Προϊσταμένου της Δ/σης Β/θμιας Εκπ/σης και του Δήμου Έδεσσας, η υπηρεσία μεταστεγάστηκε στο κτίριο του Τ.Α.Δ. Έδεσσας (Αθλητικό Γυμνάσιο) καταλαμβάνοντας όλο τον 4^ο όροφο, 100 τ.μ. περίπου. Η μίσθωση και οι διάφορες δαπάνες του κτηρίου (κοινόχρηστα) προέρχονταν από τον προϋπολογισμό της Δ/σης Β/θμιας Εκπ/σης, χωρίς έτσι να προκύπτουν οικονομικές επιβαρύνσεις τέτοιας φύσεως για την υπηρεσία μας.

Η αντίρρηση του ιδιοκτήτη του κτηρίου για την εκεί παρουσία μας, μας ανάγκασε το Μάρτιο του 1995 να ξεκινήσουμε ενέργειες (αφού είχε εξαντληθεί κάθε προοπτική στέγασης σε χώρο του Δημοσίου) για μίσθωση ακινήτου, ώστε να στεγαστούν τα Αρχεία Ν. Πέλλας. Οι γραφειοκρατικές και παντός είδους δυσκολίες που προέκυψαν δεν επέτρεψαν την εγκατάστασή μας στο υπό μίσθωση ακίνητο παρά μόνο το Δεκέμβριο του 1995.

Παράλληλα, οι συνεχείς πιέσεις που ασκούσε ο ιδιοκτήτης του κτιρίου του Αθλητικού Γυμνασίου μας ανάγκασαν, τον Αύγουστο του 1995 (περίοδος λήξης του μισθωτηρίου συμβολαίου με τη Δ/ση Β/θμιας Εκπ/σης) σε μια ενδιάμεση μετακόμιση, σε αναζήτηση προσωρινής στέγης, η οποία και μας παραχωρήθηκε από το Δ.Σ. του Γενικού Νομαρχιακού Νοσοκομείου Έδεσσας σε τμήμα του ισογείου κτιρίου της Νοσηλευτικής Σχολής, έκτασης 40 τ.μ. περίπου.

Πρέπει να διευκρινίσουμε ότι όλες οι μέχρι τώρα μετακομίσεις οι οποίες μεταφράζονται σε ουκ ολίγα έπιπλα, όργανα και σκευή αλλά και αρχειακό υλικό, έγιναν χωρίς καμιά οικονομική επιβάρυνση για τον τακτικό προϋπολογισμό του ΥΠΕΠΘ. Αυτές πραγματοποιήθηκαν χάρη στις ενέργειες του προσωπικού και φίλων του προσωπικού της υπηρεσίας αλλά και του Δήμου Έδεσσας.

Όπως προαναφέραμε, από το Δεκέμβριο του 1995 η υπηρεσία μας στεγάζεται στον 1^ο όροφο κτιρίου σε κεντρικό σημείο της πόλης, καταλαμβάνοντας χώρο 200 τ.μ. Εκτός των γραφείων, έχουμε διαμορφώσει έναν ενιαίο χώρο διαστάσεων 13x4 μ. που χρησιμεύει ως αρχειοστάσιο και αίθουσα αναγνωστηρίου. Τα υπόλοιπα δωμάτια, πλην ενός που στεγάζει τη βιβλιοθήκη, χρησιμοποιούνται προς το παρόν ως αποθηκευτικοί χώροι αρχείων προς εκκαθάριση και ταξινόμηση.

Το αρχειακό υλικό που μέχρι στιγμής έχει εισαχθεί στην υπηρεσία μας, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου έχει ταξινομηθεί, ευρετηριασθεί και αρχειοθετηθεί, αποτελείται (εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις) από σύγχρονα διοικητικά αρχεία με ακραίες χρονολογίες κατά προσέγγιση 1920-1990.

Συγκεκριμένα προέρχεται από εκκαθαρίσεις που έχουν γίνει σε αρχεία των υπηρεσιών του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα στο Νομό μας, υπηρεσίες όπως ο Ο.Α.Ε.Δ. Έδεσσας και Γιαννιτσών, το Τμήμα Συγκοινωνιών Έδεσσας, το Τμήμα Εμπορίου Ν. Πέλλας, οι Δ/σεις Α/θμιας και Β/θμιας Εκπ/σης Ν. Πέλλας, τα ΕΛ.ΤΑ. Έδεσσας, Άρτισσας, Αριδαίας και Φούστανης, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Γιαννιτσών, τα Γραφεία Τ.Ε.Β.Ε. Έδεσσας και Γιαννιτσών, η Δ.Ο.Υ. Αριδαίας, ο Δήμος Έδεσσας και το Γενικό Λύκειο Εξαπλατάνου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε ορισμένες από αυτές τις υπηρεσίες έχουν γίνει περισσότερες από μία εκκαθαρίσεις αρχειακού υλικού.

Η ολιγόχρονη λειτουργία των Αρχείων Ν. Πέλλας και ο όγκος του αρχειακού υλικού που διαχειρίζεται συνδυάζονται ικανοποιητικά προς το παρόν με τον μικρό αριθμό του προσωπικού, που αποτελείται συγκεκριμένα από δύο αποσπασμένους εκπαιδευτικούς.

Στέλιος Κιοσσές

Για τα Αρχεία της περιφέρειας εσωκλείεται ένα ερωτηματολόγιο που συντάχθηκε από την Επιτροπή Συντονισμού Περιφερειακών Αρχείων της Ε.Α.Ε. Παρακαλούνται οι συνάδελφοι να το επιστρέψουν συμπληρωμένο όσο το δυνατόν πληρέστερα στη διεύθυνση:

Νέστωρ Μπαμίδης, Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας, Αλ. Παπαναστασίου 21, Τ.Θ.18111, 546 39 Θεσσαλονίκη.

Σκοπός μας είναι να αποκτήσουμε όλοι μας μια όσο γίνεται πιο σαφή εικόνα του αρχειακού τοπίου σε όλη την Ελλάδα, τόσο από άποψη ανθρώπινου δυναμικού όσο και από άποψη αρχειακού υλικού και υποδομής.

Και μην ξεχνάτε! Τα Αρχειακά Νέα περιμένουν την παρουσίαση του φορέα στον οποίο εργάζεστε.

ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ

FORUM ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ

Βρυξέλλες 18-20 Δεκεμβρίου 1996

Οργανωτής : Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στις Βρυξέλλες από 18 έως 20 Δεκεμβρίου 1996 η Ευρωπαϊκή Ένωση οργάνωσε το πρώτο FORUM Ηλεκτρονικών Αρχείων με την πρόθεση να εξεταστούν τα προβλήματα της διαχείρισης, της αποθήκευσης, της συντήρησης και της επανάκτησης των δεδομένων που είναι δυνατόν να αναγνωσθούν με τη βοήθεια της ηλεκτρονικής τεχνολογίας, υλοποιώντας σχετική απόφαση που είχε λάβει στις 17.07.1994 στη διάσκεψη κορυφής της Κέρκυρας. Σύμφωνα με την παραπάνω απόφαση, το σχετικό προβληματισμό όφειλαν να συμμεριστούν εκπρόσωποι της Δημόσιας Διοίκησης και των Αρχειακών Υπηρεσιών των κρατών-μελών, καθώς και εκπρόσωποι της βιομηχανίας και της έρευνας.

Στο στάδιο της προετοιμασίας του FORUM, ζητήθηκε από ειδικευμένα στελέχη όλων των Αρχείων των Κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να καταθέσουν τη μαρτυρία τους σε ορισμένα κεφάλαια που αφορούσαν κυρίως την υπάρχουσα πρακτική που εφαρμόζουν οι υπηρεσίες τους στα ηλεκτρονικά αρχεία ή το βαθμό συνεργασίας των αρχειακών υπηρεσιών των χωρών τους με τους άλλους τομείς της Δημόσιας Διοίκησης. Αυτή την πρώτη αποτύπωση του θεσμικού και οργανωτικού πεδίου, της αρχειακής πολιτικής, της υπάρχουσας αρχειακής τεχνολογίας, της σχετικής διαχείρισης, της μεταβίβασης ή της αποδοχής της πληροφορίας, καθώς επίσης και της πρόβλεψης των μελλοντικών απαιτήσεων, συντόνισε ο Ken Hannigan, Διευθυντής των Εθνικών Αρχείων της Ιρλανδίας, από τον Αύγουστο έως το Νοέμβριο του 1996.

Στην Οργανωτική Επιτροπή του FORUM συμμετείχαν πέντε εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και δύο εκπρόσωποι της Ιρλανδικής προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην πρώτη περίπτωση εκπροσωπήθηκε η Γενική Γραμματεία και η 12η Διεύθυνση Επιστημών, Έρευνας και Ανάπτυξης, ενώ στη δεύτερη το Υπουργείο των Εξωτερικών και τα Εθνικά Αρχεία της Ιρλανδίας.

Στην Επιτροπή που συνέταξε το πρόγραμμα των εργασιών του FORUM συμμετείχαν επτά εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ένας εκπρόσω-

πος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και είκοσι εκπρόσωποι των κρατών-μελών, στελέχη των Εθνικών Αρχείων, του Υπουργείου των Εξωτερικών καθώς και της Δημόσιας Διοίκησης του Βελγίου (1), της Γερμανίας (1), της Δανίας (1), της Ισπανίας (1), της Γαλλίας (1), της Ιρλανδίας (1), της Ιταλίας (2), της Ολλανδίας (2), της Αυστρίας (2), της Φινλανδίας (1), της Σουηδίας (3) και της Αγγλίας (3).

Το FORUM πραγματοποιήθηκε στο Κέντρο Albert Borschette των Βρυξελλών και τις εργασίες του παρακολούθησαν 350 σύνεδροι. Υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής είχαν οι εκπρόσωποι των Αρχειακών Υπηρεσιών (περίπου 60% του συνόλου των συνέδρων), ενώ το υπόλοιπο ποσοστό καλύφθηκε από εκπροσώπους της βιομηχανίας και της επιστήμης της Πληροφορικής από την Ευρώπη, την Αμερική και τον Καναδά. Αντίστοιχη ποσοστιαία κατανομή παρουσίασε και η σύνθεση των εισηγητών. Οι εργασίες του FORUM άρχισαν στις 14.30 στις 18.12.1996.

1η ημέρα, Έναρξη εργασιών: Την έναρξη των εργασιών του FORUM πραγματοποίησε με σχετικό χαιρετισμό ο Γενικός Γραμματέας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής David F. WILLIAMSON, ενώ τις εισαγωγικές ομιλίες ο Hendrik TENT, Διευθυντής της Γενικής Διεύθυνσης Επιστημών, Έρευνας και Ανάπτυξης και ο Πρέσβης Denis O' LEARY, μόνιμος εκπρόσωπος της Ιρλανδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

1η Συνεδρία : Την ίδια ημέρα ακολούθησαν οι εισηγήσεις των Johan HOFMAN, Claes GRANSTROM και David LIPMAN. Ο πρώτος ανέλυσε τη διεπιστημονική διάσταση των ηλεκτρονικών αρχείων, την αντίληψη για τον κύκλο της ζωής τους, τα χαρακτηριστικά τους και το σύνδεσμο ανάμεσα στη ροή της πληροφορίας και τη ροή της εργασίας. Ο δεύτερος τη σχέση ανάμεσα στους δημιουργούς, τους χρήστες και τους συντηρητές της ηλεκτρονικής πληροφορίας. Τέλος ο τρίτος ασχολήθηκε με την παρουσίαση των τριών παράλληλων συνεδριάσεων της επόμενης ημέρας, εκφράζοντας ορισμένες απόψεις για τα αναμενόμενα αποτελέσματά τους.

Την επόμενη ημέρα, Παρασκευή 19.12, διεξήχθησαν τρεις παράλληλες συνεδρίες σε τρεις διαφορετικές αίθουσες:

2η ημέρα, 1η παράλληλη Συνεδρία·**Θέμα : Αντίληψη, δημιουργία και διαχείριση των ηλεκτρονικών αρχείων.**

Η συγκεκριμένη συνεδρία ασχολήθηκε με τη διάρκεια του κύκλου της διοικητικής ζωής της πληροφορίας και της διαχείρισης των ηλεκτρονικών δεδομένων. Οι διάφοροι σταθμοί στον κύκλο της ζωής της πληροφορίας αναγνωρίζονται και προσεγγίζονται με τη βοήθεια μιας διεπιστημονικής προσέγγισης και τη συνεισφορά της Διοίκησης, των Αρχείων, της Βιομηχανίας και της Έρευνας.

Το γενικότερο θέμα της συνεδρίας αναλύθηκε σε τέσσερις υποενότητες :

α. Σχεδιασμός μιας στρατηγικής για τη διαχείριση των ηλεκτρονικών αρχείων: αντίληψη του κύκλου της ζωής. Οι τρεις εισηγητές ασχολήθηκαν με τις συνθήκες της δημιουργίας, της διαχείρισης και της συντήρησης των ηλεκτρονικών αρχείων.

β. Καταμερισμός ευθυνών στη διαχείριση των ηλεκτρονικών αρχείων. Τους πέντε επόμενους εισηγητές απασχόλησε η σκέψη ότι οι πληροφορίες των ηλεκτρονικών αρχείων, όπως είναι φυσικό, γίνονται γνωστές στις υπεύθυνες για τη συγκρότησή τους ομάδες. Επομένως ο καταμερισμός της ευθύνης στους διαχειριστές των δεδομένων και τις αρχειακές υπηρεσίες που θα τα δεχθούν είναι απαραίτητος για να εξασφαλιστεί τόσο η πρόσβαση στη πληροφορία όσο και η ακεραιότητα του ηλεκτρονικού προϊόντος.

γ. Εκκαθαρίσεις και αξιολόγηση των ηλεκτρονικών αρχείων. Η αυτοματοποίηση αύξησε την παραγωγή των ηλεκτρονικών αρχείων. Για να αποκτήσουν όμως μια χρηστική αξία, είναι απαραίτητη η επιλογή και η εκκαθάριση. Ενώ μια τεκμηρίωση και μια ακριβής πληροφόρηση σχετική με τη διαχείριση των ηλεκτρονικών αρχείων, όπως το σύστημα της πληροφορικής που χρησιμοποιήθηκε και οι εφαρμογές του, είναι αναγκαία για να επιτευχθεί η πλέον αντιπροσωπευτική και αυθεντική διατήρηση των επιλεγμένων αρχείων για μεγάλο διάστημα. Αναλύοντας τον παραπάνω προβληματισμό, οι τρεις εισηγητές ασχολήθηκαν με τη μεθοδολογία της αξιολόγησης, τον τρόπο συντήρησης αλλά και τη διαδικασία της εκκαθάρισης των ηλεκτρονικών αρχείων.

δ. Διασυνοριακές συνεργασίες. Συνθήκες σχεδιασμού και πραγματοποίησης. Αναζήτηση της στρατηγικής σε επίπεδο παγκόσμιο ή περιφερειακό, εθνικό ή ευρωπαϊκό που αφορά τη διαχείριση των ηλεκτρονικών δεδομένων και προγράμματα ηλεκτρονικής καταγραφής με στόχο να καλυφθούν οι ανάγκες των χρηστών. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της συνεργασίας ανάμεσα στη Δημόσια Διοίκηση και τους δημιουργούς των ηλεκτρονικών

αρχείων, την υπηρεσία των σύγχρονων αρχείων αλλά και των διαχειριστών και των συντηρητών των ηλεκτρονικών αρχείων καθώς και της Βιομηχανίας και της Έρευνας. Την παραπάνω ενότητα διαπραγματεύτηκαν τρεις εισηγητές.

2η ημέρα , 2η παράλληλη Συνεδρία·**Θέμα : Διατήρηση για μεγαλύτερο ή μικρότερο διάστημα, ακεραιότητα και συναφής αξία.**

Η υιοθέτηση κανόνων και συγκεκριμένων οδηγιών είναι απαραίτητη στη διαχείριση των ηλεκτρονικών αρχείων. Η συγκεκριμένη συνεδρία είχε ως κύριο θέμα την αναζήτηση μιας τεχνικής υποδομής ικανής να καλύψει τις ανάγκες της δομής και της δημιουργίας των ηλεκτρονικών αρχείων, τη μεταφορά των πληροφοριών, τις μεθόδους αποθήκευσής τους, τη διατήρησή τους για μεγάλο διάστημα, καθώς και την εξειδίκευση του προσωπικού που θα ασχοληθεί με τα συγκεκριμένα αρχεία.

α. Καθορισμός των αναγκών για μια διατήρηση για μεγάλο διάστημα. Η τυποποίηση της στρατηγικής στον τρόπο της μεταχείρισης των αρχείων και των ηλεκτρονικών υλικών κατά τη διάρκεια του κύκλου της ζωής τους, με στόχο να καλυφθούν οι ανάγκες που αφορούν τη διάρκεια, τη σταθερότητα και την τεκμηρίωση που είναι απαραίτητο να συνοδεύουν τα ηλεκτρονικά αρχεία, αποτελεί ένα βασικό στοιχείο για τη διάσωση της πληροφορίας μέσα στο αυθεντικό της περιβάλλον. Οι τέσσερις εισηγητές ανέπτυξαν τις σχετικές μεθόδους που εφαρμόζονται στη Γαλλία και την Ολλανδία, αλλά και τις εμπειρίες από τη μεταφορά ιστορικών αρχείων σε ηλεκτρονικά αρχεία καθώς και από τη διασυνοριακή συνεργασία στους παραπάνω τομείς.

β. Κόστος συντήρησης. Ποιος πληρώνει; Αποτελεσματική διαχείριση και υποδομή για τη χρήση των ηλεκτρονικών αρχείων. Η διατήρηση για μεγάλο διάστημα απαιτεί κονδύλια. Η πιθανότητα της χρήσης και της συντήρησης του ηλεκτρονικού αρχείου για μεγάλο διάστημα, εξασφαλίζοντας συγχρόνως και τη συναφή του αξία, σημαίνει ότι είναι απαραίτητο να επιτευχθεί μια τέτοια ποιότητα που να εξασφαλίζει τη διάρκεια. Η τεχνική υποδομή είναι απαραίτητο να σεβαστεί τη λογική δομή καθώς και την τεκμηρίωση που συνοδεύει το ηλεκτρονικό αρχείο. Οι πέντε εισηγητές που διαπραγματεύτηκαν τη συγκεκριμένη υποενότητα μετέφεραν είτε τις εμπειρίες διαφόρων τομέων της βιομηχανίας από τη χρήση των ηλεκτρονικών αρχείων είτε τις νέες τεχνικές αποθήκευσής τους είτε τέλος εμπειρίες από τη διαχείρισή τους.

γ. Κανόνες και σταθερά πρότυπα για τη διατήρηση. Είναι απαραίτητο να επινοηθούν σταθερά πρότυπα που θα συνθέσουν το σύστημα της διαχείρι-

σης των ηλεκτρονικών αρχείων, όπως και την τυποποίησή τους. Προοπτικές για τη Δημόσια Διοίκηση, τις βιομηχανίες και τους χρήστες στην ενοποίηση του συστήματος της αποθήκευσης των ηλεκτρονικών αρχείων για μακρό διάστημα. Ο παραπάνω προβληματισμός απασχόλησε τους δύο εισηγητές.

δ. Συνεργασία σε επίπεδο ευρωπαϊκό και διεπιστημονικό: δυνατότητες δράσης. Τα διάφορα σχέδια και ενέργειες για τη συνεργασία στα κράτη-μέλη ανάμεσα στη Δημόσια Διοίκηση και οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων και των αρχειακών υπηρεσιών, δίνουν αφορμή για να μελετηθούν και να σχεδιαστούν μελλοντικές κοινές ενέργειες στο επίπεδο των σταθερών προτύπων που αποσκοπούν στην επίτευξη της συντήρησης.

2η ημέρα, 3η παράλληλη Συνεδρία:

Θέμα: Πρόσβαση στην πληροφορία και τη χρήση

Οι προσδοκίες των χρηστών και των ερευνητών στη διευκόλυνση που αφορά τη διαχείριση και εξασφαλίζει την πρόσβαση στο ηλεκτρονικό αρχείο συναντώνται. Αυτή η συνεδρία διαπραγματεύτηκε τις απαιτήσεις και τις τεχνικές της διάδοσης της πληροφορίας, καθώς και των ηλεκτρονικών μέσων και των δικτύων.

α. Διάχυση και πρόσβαση (τοπική και σε απόσταση). Το κοινό επιθυμεί την ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφορία και επιζητεί λύσεις που εξυπηρετούν αυτό το στόχο. Πληροφορίες που καταφθάνουν από διάφορα σημεία συμπιπτουν σε κοινά δίκτυα πληροφορικής. Για να επιτευχθεί η διάχυση της πληροφορίας σε επίπεδο ικανοποιητικό είναι απαραίτητη μια διαχείριση υψηλού επιπέδου. Με τις μεθόδους διάχυσης και πρόσβασης της πληροφορίας ασχολήθηκαν οι τέσσερις εισηγητές.

β. Γνώση των απαιτήσεων και δυνατότητες της πληροφορίας. Πώς είναι δυνατόν οι διάφοροι παραγωγοί της πληροφορίας να επιτύχουν τη σωστή διάχυσή της. Για να επιτευχθεί η διαθεσιμότητα και η διάχυση της πληροφορίας και του ηλεκτρονικού δεδομένου προς τους διάφορους χρήστες και τα διάφορα κράτη, είναι απαραίτητη η συνεργασία αυτών που παράγουν το ηλεκτρονικό αρχείο και εκείνων που ασχολούνται με τη διάδοσή του. Η διαθεσιμότητα συναντάται με την προσιτότητα. Η πληροφορία που διατίθεται σ' ένα ηλεκτρονικό δίκτυο προορισμένο να καλύψει τοπικές ανάγκες, οφείλει να υποστεί προσαρμογές προκειμένου να ανταποκριθεί σε διεθνείς απαιτήσεις. Τους τέσσερις εισηγητές απασχόλησαν κυρίως οι δυνατότητες διάδοσης των ηλεκτρονικών αρχείων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

γ. Στερεότυπα για τη διάδοση της πληροφορίας: προσέγγιση και πρόσβαση στα αρχεία. Η υιοθέτη-

ση ευρωπαϊκών και διεθνών στερεοτύπων για την ανταλλαγή της πληροφορίας σε ηλεκτρονικό πεδίο είναι απαραίτητη για να εξασφαλιστεί η πρόσβαση στην πληροφορία. Με σκοπό να καταστήσουμε πιο προσιτή την έρευνα, η εξασφάλιση μιας υποστήριξης και η δημιουργία ευρετηρίων των αρχείων είναι δυνατόν να ενισχύσει την πρόσβαση στα αποθηκευμένα ηλεκτρονικά αρχεία. Η ασφάλεια των αρχείων αποτελεί έναν άλλο παράγοντα που συνδέεται με την πρόσβαση στην πληροφορία και μια σχετική στρατηγική οφείλει να εξασφαλίσει την προστασία και την ακεραιότητα της πληροφορίας σε εξαιρετικά υψηλό επίπεδο. Η δημιουργία ευρετηρίων σε εθνικό επίπεδο, η ασφάλεια των ηλεκτρονικών αρχείων, ο προβληματισμός της αποθήκευσης καθώς και τα ευρωπαϊκά ή διεθνή στερεότυπα που αφορούν τη μετάδοση των ηλεκτρονικών αρχείων απασχόλησαν τους τέσσερις εισηγητές.

δ. Συνεργασία μέσα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Εταιρεία της Συνολικής Πληροφορίας. Η "Εταιρεία της Συνολικής Πληροφορίας" επικεντρώνει την προσοχή της στην αποδοχή της πληροφορίας που καταφθάνει από διαφορετικά μέσα και ηλεκτρονικά δίκτυα. Στο μέλλον η αρχειακή έρευνα θα στρέφεται όλο και περισσότερο σε πληροφορίες που θα είναι αποθηκευμένες όλο και λιγότερο σε χαρτί. Ο κόσμος της έρευνας οφείλει να προσαρμοστεί το ταχύτερο σ' αυτή τη διαφοροποίηση του περιβάλλοντος. Η σύνδεση της Διοίκησης αλλά και της ιστορικής έρευνας με την Πληροφορική απασχόλησαν τους δύο εισηγητές.

3η ημέρα , Καταληκτική Συνεδρία.

Η θεματική της καταληκτικής συνεδρίας ήταν τριπλή.

α : Οι πρόοδοι στη διαχείριση των ηλεκτρονικών αρχείων. Ποιοι τύποι διεπιστημονικής συνεργασίας έχουν εξεταστεί για τη διαχείριση των ηλεκτρονικών αρχείων; Πώς είναι δυνατόν να ενισχυθούν στο μέλλον; Ήταν τα ερωτήματα στα οποία προσπάθησαν να απαντήσουν οι δύο εισηγητές.

β: Η αντιμετώπιση του μέλλοντος. Οι προσεχείς σταθμοί. Οι πρόοδοι στη σύλληψη, δημιουργία και διαχείριση των ηλεκτρονικών αρχείων, οι πρόοδοι στη μακρά ή βραχύχρονη συντήρησή τους, οι πρόοδοι στην πρόσβαση και στη χρήση της πληροφορίας, ήταν τα θέματα που έθιξαν οι τρεις εισηγητές.

γ : Προτάσεις, συμπεράσματα και συνέχεια. Τη σχετική καταληκτική εισήγηση έκανε ο Dr Paul Weissenberg, Διευθυντής του γραφείου του Dr Bangemann.

Η Οργανωτική Επιτροπή του FORUM φρόντισε για τη σύνθεση των συμπερασμάτων της συνάντησης.

Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα των εργασιών διατυπώθηκαν ως εξής :

1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε να αποστείλει τα πρακτικά του FORUM (σε τρεις γλώσσες: Γερμανικά, Αγγλικά και Γαλλικά) σε όσους συμμετείχαν σ' αυτό ή ενδιαφέρονται να πληροφορηθούν τα αποτελέσματα των εργασιών του και τις προοπτικές.

Αυτή η έκδοση οφείλει να γίνει μέσα σε μια λογική προθεσμία, ώστε να γίνει η κατάλληλη εκμετάλλευση των στόχων του FORUM, να συνειδητοποιήσει το κοινό τις απαιτήσεις που είναι συνδεδεμένες με τη διαχείριση των αρχείων και των ηλεκτρονικών δεδομένων στη Δημόσια Διοίκηση, στις αρχειακές υπηρεσίες, στη Βιομηχανία, στην Έρευνα και να ενισχυθεί μια αξιόλογη συνεργασία στο συγκεκριμένο τομέα στους κόλπους των κρατών-μελών και σε επίπεδο Κοινοτικό.

2. Στηριγμένη στα συμπεράσματα που κατατέθηκαν από τους ειδικούς κάθε κράτους-μέλους και παρουσιάστηκαν στο FORUM, η Επιτροπή οφείλει να αναπτύξει δραστηριότητα και να πραγματοποιήσει μια εμπειριστατωμένη μελέτη που να αφορά τις σχέσεις της Δημόσιας Διοίκησης και των αρχειακών υπηρεσιών στη διαχείριση των αρχείων και των ηλεκτρονικών δεδομένων, και κυρίως μια έρευνα σε βάθος σε επίπεδο εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο με αντικείμενο τη δυνατότητα μετάδοσης του δεδομένου και τους νόμους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι σκόπιμο τα αποτελέσματα της έρευνας να κοινοποιηθούν στους αρμόδιους διοικητικούς και πολιτικούς φορείς, ώστε με τη σειρά τους οι τελευταίοι να είναι σε θέση να εκπονήσουν οικονομικά προγράμματα στα οποία και να εξασφαλίσουν τη χρηματοδότηση αλλά και να παρακολουθήσουν την πραγματοποίησή τους.

3. Η προτεραιότητα οφείλει να δίδεται στην προώθηση των καλύτερων πρακτικών που αφορούν τα ηλεκτρονικά αρχεία, ενεργοποιώντας και δημοσιεύοντας τις "κατευθυντήριες γραμμές": μέσα σ' αυτά τα πλαίσια οφείλουμε να λάβουμε υπόψη μας όλες τις εισηγήσεις και τα σχόλια που διατυπώθηκαν κατά τις εργασίες του FORUM, συμπεριλαμβανομένων των διεπιστημονικών κατευθυντήριων γραμμών, ως *"καλύτερη μέθοδος για τη χρησιμοποίηση των δεδομένων που αναγιγνώσκονται με τη βοήθεια της ηλεκτρονικής τεχνολογίας"* (όπως διατυπώθηκε με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Ιούνιο του 1994, σε συνεργασία με τους ειδικούς των Εθνικών Αρχείων των κρατών-μελών), καθώς και άλλες κατευθυντήριες γραμμές που αφορούν την τάδε ή την τάδε επιστήμη (και ό-

πως είναι φυσικό αυτές του Διεθνούς Συμβουλίου των Αρχείων) ή αυτές του κάθε κράτους-μέλους ή της κάθε περιοχής.

4. Για να ενωθούν οι προσπάθειες και οι δραστηριότητες που ακολουθούν το FORUM στα κράτη-μέλη και σε επίπεδο Κοινοτικό, η Επιτροπή και τα κράτη-μέλη οφείλουν να επιμεληθούν από κοινού τη δημιουργία εγκαταστάσεων κατάλληλων για τη συλλογή και τη διάχυση των πληροφοριών σύμφωνα με τα σχέδια που συζητούνται καθώς και άλλες σχετικές δραστηριότητες.

5. Τα κράτη-μέλη, σε συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επισημαίνουν τις βασικές προϋποθέσεις που είτε υπάρχουν είτε οφείλουν να δημιουργηθούν σε επίπεδο εθνικό, προορισμένες να ενισχύσουν μέσα στα πλαίσια της Εταιρείας της Πληροφορίας :

-την ανταλλαγή των πληροφοριών

-την εγκατάσταση των απαιτούμενων λειτουργιών για τη διαχείριση των ηλεκτρονικών αρχείων στη Δημόσια Διοίκηση και τον ιδιωτικό τομέα

-τη βελτίωση της συνεργασίας και της δραστηριότητας του δικτύου ανάμεσα στους διάφορους τομείς (Διοίκησης, Αρχείων, ιδιωτικού τομέα, έρευνας κ.ά.) με στόχο την πλήρη προώθηση των κοινών προοπτικών, όπως η εφαρμογή ίδιων πρακτικών στη δημιουργία, μετάδοση, αποστολή και πρόσβαση των ηλεκτρονικών αρχείων.

6. Τα κράτη-μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσκλήθηκαν να συμμετάσχουν πιο ενεργά στις εργασίες διεθνών οργανισμών που έχουν ως αντικείμενο την εξεύρεση ίδιων πρακτικών (ISO, CENELEC, CEN). Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη διεπιστημονική προσέγγιση (Δημόσια Διοίκηση, Αρχεία, Βιομηχανία και Έρευνα).

7. Με βάση τις εμπειρίες των διαφόρων κρατών-μελών, συμφέρει να εκπονηθεί ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης προορισμένο για τους διοικητικούς και τους αρχειακούς υπαλλήλους. Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα οφείλει να συμπεριλάβει όλες τις τεχνικές που είναι συνδεδεμένες με τη διαχείριση των ηλεκτρονικών αρχείων, με στόχο να αποκτηθούν οι απαραίτητες επιδεξιότητες μέσα στα πλαίσια των επιστημών που χρησιμοποιούν την τεχνολογία στην πληροφορία. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλείται να ευνοήσει την πρόσβαση σε διακοινοτικά προγράμματα με αντικείμενο την επαγγελματική εκπαίδευση (Leonardo, Socrates). Ένας προγραμματισμός στο συγκεκριμένο αντικείμενο θα παρουσιαστεί σ' όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη το δεύτερο εξάμηνο του 1997.

8. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κληθεί σε συνεργασία μ' όλα τα κράτη-μέλη να συστήσει μια ομάδα

εργασίας με έργο τον καθορισμό των νομοθετικών ρυθμίσεων που εμπλέκονται στη διαχείριση των ηλεκτρονικών αρχείων. Μια αναφορά ή μια μελέτη ειδικών είναι αναγκαίο να παρουσιαστεί στα κράτη-μέλη. Αυτό το έργο είναι δυνατόν να επιτελεστεί σε συνεργασία με ήδη υπάρχοντες οργανισμούς όπως η Legal Advisory Board της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλες task forces που ήδη έχουν αναλάβει την ευθύνη όμοιων τομέων σε άλλες περιπτώσεις.

9. Τα κράτη-μέλη μαζί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλουν να ενισχύσουν την απ' ευθείας πρόσβαση του πολίτη στην πληροφορία μέσα από τις αρχειακές υπηρεσίες ή άλλα όργανα σχετικά με την πληροφορία.

10. Με στόχο να μεθοδευτεί η συνέχεια του FORUM στα ηλεκτρονικά δεδομένα, τα κράτη-μέλη και η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλουν να συστήσουν μια διεπιστημονική ομάδα εργασίας που θα δημοσιεύσει μια έκθεση πεπραγμένων στο πρώτο εξάμηνο του 1998. Η εργασία αυτής της διεπιστημονικής ομάδας θα επικουρηθεί από τη εμπειρία άλλων ομάδων και ειδικών που εργάζονται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο με αντικείμενο το δίκτυο πληροφόρησης Bonn-Berlin.

Αλίκη Νικηφόρου

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΓΙΑ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ Βαρκελώνη, 27 - 30 Μαΐου 1997

Πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία στη Βαρκελώνη, την όμορφη πρωτεύουσα της Καταλωνίας, η 5η Ευρωπαϊκή Διάσκεψη για τα αρχεία. Συμμετείχαν επίσημα περισσότεροι από 650 αρχειονόμοι, διευθυντές και διαχειριστές αρχείων, συντηρητές και άλλοι ειδικοί των επιστημών τεκμηρίωσης από 40 περίπου χώρες, όχι μόνον ευρωπαϊκές: παρευρίσκοντο επίσης αρχειακοί από την Αργεντινή, τη Βραζιλία, τις Η.Π.Α., το Ισραήλ, τον Καναδά, το Λίβανο, το Μεξικό, την Κεντροαφρικανική Δημοκρατία κλπ.

Από ελληνικής πλευράς είχαμε μια αρκετά αξιόλογη εκπροσώπηση (8 αρχειακοί), με την παρουσία στο εντυπωσιακό Palau de Congressos -δίπλα στο χώρο των διεθνών εκθέσεων- εκπροσώπων της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας, των Γενικών Αρχείων του Κράτους, του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας και του τμήματος Βιβλιοθηκονο-

μίας-Αρχειονομίας των Τ.Ε.Ι. Αθήνας. Υπενθυμίζουμε ότι η Ε.Α.Ε. προσπάθησε να οργανώσει ένα 10ήμερο εκπαιδευτικό-αρχειονομικό ταξίδι των Ελλήνων αρχειονόμων στην Ισπανία (Μαδρίτη, Τολέδο, Εσκοριάλ, Βαρκελώνη) σε αρκετά ικανοποιητική τιμή, που θα συμπεριλάμβανε επισκέψεις σε ισπανικά Αρχεία και την παρακολούθηση της Διεθνούς Συνάντησης της Βαρκελώνης, αλλά η ανταπόκριση των συναδέλφων δεν ήταν η αναμενόμενη, με αποτέλεσμα να ματαιωθεί. Η Εταιρεία θα επιδιώκει σταθερά και στο μέλλον να συμμετέχει ενεργά σε τέτοιες ουσιαστικές εκδηλώσεις όσο το δυνατόν μεγαλύτερος αριθμός μελών μας, στοχεύοντας πάντοτε στην εγκυρότερη ενημέρωση και την επιμόρφωσή τους.

Οι Ευρωπαϊκές Διασκέψεις για τα αρχεία αποτελούν διεθνείς εκδηλώσεις που έχει καθιερώσει το Τμήμα Επαγγελματικών Εταιρειών του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων (ICA/SPA) και απευθύνονται στους επαγγελματίες και ειδικούς των αρχείων που εργάζονται κυρίως στη γηραιά ήπειρο, αλλά και στο Νέο Κόσμο, το Ισραήλ κλπ. Θυμίζουμε ότι η προηγούμενη είχε πραγματοποιηθεί στο Lancaster της Αγγλίας, το 1994.

Η πρωτοβουλία και η προετοιμασία της 5ης Ευρωπαϊκής Διάσκεψης ανήκε αποκλειστικά στην Εταιρεία των Καταλωνών Αρχειονόμων (Associacio d' Arxivers de Catalunya), οι οποίοι πραγματικά μας εξέπληξαν όχι μόνο με την άψογη οργάνωσή της, αλλά και με τη μεγάλη πρόοδο που έχει επιτελεστεί στη χώρα τους στον τομέα των αρχείων.

Με το γενικό θέμα "Επιστροφή στις βασικές αρχές της Αρχειονομίας" ("Back to Basics"), η Διεθνής αυτή συνάντηση ασχολήθηκε με μια σειρά ενδιαφέροντα θέματα: από το ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν οι επαγγελματικές - επιστημονικές ενώσεις των αρχειονόμων, τις σύγχρονες μεθόδους προστασίας και φύλαξης του αρχειακού υλικού, τα κτίρια και τον εξοπλισμό τους, την περιγραφή, τα ηλεκτρονικά αρχεία, τους χρήστες, μέχρι την προστασία της ιδιωτικής ζωής, την ποιοτική διαχείριση των αρχείων και την προβολή-διαφήμιση των αρχειακών ιδρυμάτων.

Το πλήρες, οριστικό πρόγραμμα ομιλιών της 5ης Ευρωπαϊκής Διάσκεψης των αρχείων είχε ως εξής:

Τρίτη, 27 Μαΐου 1997

- Ο πρακτικός ρόλος των επαγγελματικών εταιρειών των αρχειονόμων (σεμινάριο).

Ομιλητές: Μ. Carassi (Ιταλία), Κ. Thompson (Ηνωμ. Βασίλειο), S. Gervais (Καναδάς).

- Τα αρχεία ως μία μαρτυρία ζωής (εναρκτήρια συνεδρία).

Ομιλητής: J. Fontana (Ιστορικός, Ισπανία).

Τετάρτη 28 Μαΐου

- Φύλαξη και συντήρηση των τεκμηρίων. Απογραφή προβλημάτων και λύσεων (ολομέλεια).

Ομιλήτρια: Η. Forde (Ηνωμ. Βασίλειο).

Παράλληλες Συνεδρίες

1. Φύλαξη: Κτίρια και εξοπλισμός (W. Buchmann, Γερμανία)

2. Συντήρηση: Χαμηλή τοξικότητα και απλές τεχνολογικές μέθοδοι (V. Vinas, Ισπανία)

3. Αναδιάταξη των πληροφοριών: Προστασία των νέων μέσων και "μεταφορά των δεδομένων" (Cl. Granstrom, Σουηδία)

Πέμπτη 29 Μαΐου

- Η αρχή της προέλευσης στην καθημερινή πρακτική της αναγνώρισης του υλικού, επιλογή και περιγραφή (ολομέλεια).

Ομιλητής: M. Duchein (Γαλλία).

Παράλληλες Συνεδρίες

1. Σχέσεις μεταξύ των αρχειονόμων και των υπηρεσιών παραγωγής αρχείων (J. Borrás, Ισπανία)

2. Συγκρότηση δεικτών για την ανάκτηση πληροφοριών (Elisa C. de Santos, Ισπανία)

3. Τυποποιώντας την περιγραφή: Η εμπειρία της χρήσης του ΔΙ.Π.Α.Π. (Γ) (H. Stibbe, Καναδάς)

4. Η ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά αρχεία (H. Hofman, Ολλανδία)

5. Ανάπτυξη και χρήση των πινάκων διατηρητέων εγγράφων (C. Couture, Καναδάς)

- Κατάσταση ανάγκης! Φωτιά, πλημμύρα και βομβαρδισμοί. Διάσωση αρχείων και αποκατάσταση.

Παρουσίαση slides και βιντεοταινίας από εκπροσώπους της Εταιρείας Document S.O.S. and File Busters.

- Τα αρχεία και οι χρήστες τους (απογευματινή ολομέλεια)

Ομιλητής: X. Tarraubella (Ισπανία).

Παράλληλες Συνεδρίες

1. Οι αρχειονόμοι μεταξύ της ελευθερίας της πληροφόρησης και της προστασίας της ιδιωτικής ζωής (G. Coutaz, Ελβετία)

2. Ποιοτική (υψηλού επιπέδου) διαχείριση (A. Roig, Ισπανία)

3. Προβολή της εργασίας των αρχειονόμων (I. Ricci, Ιταλία)

4. Τα αρχεία στην υπηρεσία των υπευθύνων στη λήψη αποφάσεων (M. Luis Real, Πορτογαλία)

5. Τα αρχεία στην κοινωνία της πληροφορικής (R. Kesner, Η.Π.Α.)

Παρασκευή 30 Μαΐου

- Τα συμπεράσματα της Διάσκεψης

(J. Le Pottier, Γαλλία - Fr. Lendenmann, Ελβετία - J. Matas, Εταιρεία Καταλανών Αρχειονόμων, Ισπανία)

- Έκτακτη συνεδρία υπό την Προεδρεία του Γεν. Γραμματέα του Δ.Σ.Α. Charles Kecskemeti

α) Τα προβλήματα των αρχείων που προσβλήθηκαν από τον πόλεμο

(M. Kosir, Σλοβενία, L. El Moubayed, Λίβανος)

β) Η Πρωτοβουλία για την ίδρυση Τμήματος Αθλητικών και Ολυμπιακών αρχείων στα πλαίσια του Δ.Σ.Α.

(Z. Συνοδινός, Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία, Ελλάς)

- Παρουσίαση του Ευρωπαϊκού Προγράμματος (ICA/EUR) και του σχεδίου με τις υποδείξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Δ.Σ.Α. για τη σύνταξη ενός προτύπου ευρωπαϊκής πολιτικής σχετικά με την πρόσβαση στα αρχεία (Draft Recommendation for a standard European Policy on Access to Archives, E. Norberg, Σουηδία)

- Παρουσίαση του 14ου Διεθνούς Συνεδρίου των Αρχείων που θα γίνει στη Σεβίλλη το 2000.

Το επίσημο πρόγραμμα της Διάσκεψης περιλάμβανε επίσης επισκέψεις στα Εθνικά Αρχεία της Καταλωνίας ή σε άλλα Αρχεία μέσα στη Βαρκελώνη καθώς και διάφορες κοινωνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως συναντήσεις με τις Τοπικές Αρχές, κονσέρτα, δεξιώσεις, επισκέψεις σε μουσεία κλπ.

Αξίζει να αναφερθούν μερικές πρωτοβουλίες και επαφές της Εταιρείας που έγιναν στα πλαίσια ή στο περιθώριο της διεθνούς αυτής διάσκεψης:

α) Επαφή του Προέδρου της Ε.Α.Ε. με τον Ιταλό Marco Carassi, εκπρόσωπο του τομέα Επαγγελματικών Εταιρειών του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων (ICA/SPA) και μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής της Διάσκεψης. Ο κ. M. Carassi εξέφρασε την επιθυμία συνεργασίας των ευρωπαϊκών χωρών των οποίων οι γλώσσες έχουν μικρή σχετικά εμβέλεια (Ιταλία, Ελλάδα, Βαλκανικές χώρες, Πολωνία, Τσεχία κλπ.) στην κατάρτιση ειδικών βιβλιογραφιών για τα αρχεία, με σκοπό την ένταξή τους στα διεθνή δίκτυα επικοινωνίας και αρχειακής πληροφόρησης. Από τη μεριά μας συμφωνήσαμε να συμμετάσχουμε στην ενδιαφέρουσα αυτή πρόταση που θα φέρει την Εταιρεία, αλλά και τη χώρα μας, εγγύτερα στα ευρωπαϊκά πράγματα.

β) Συμμετοχή του Προέδρου της Εταιρείας και του τ. Προέδρου Ν. Παντελάκη στη συνάντηση που προκάλεσε η κα Isabela Orefice, Πρόεδρος της Εταιρείας των Ιταλών Αρχειονόμων. Παρευρίσκοντο επίσης οι εκπρόσωποι των επαγγελματικών-επιστημονικών Εταιρειών των Καταλανών αρχειονόμων και των Σλοβάκων, (προβλέπεται ακόμη η συμμετοχή των Σλοβένων, των Κροατών και των Πολωνών) σχετικά με την οργάνωση ενός εκπαιδευτικού-επιμορφωτικού διακρατικού σεμιναρίου για τη

διοίκηση-διαχείριση των σύγχρονων αρχείων (Records Management).

Το Εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα, ελαφρώς διαφοροποιημένο από το περσινό που δεν εξασφάλισε τη χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα Leonardo Da Vinci, σχεδιάζεται για την επόμενη τριετία (1997-99) και αποβλέπει στη συγχρηματοδότησή του από τους εμπλεκόμενους φορείς και τα ευρωπαϊκά κονδύλια. Περισσότερες λεπτομέρειες θα μπορούμε να αναφέρουμε στο επόμενο τεύχος των *Αρχειακών Νέων* και σε ιδιαίτερες ανακοινώσεις της Ε.Α.Ε.

γ) Την Παρασκευή 30 Μαΐου, στην τελευταία έκτακτη Συνεδρία της Διάσκεψης υπό την Προεδρεία του Γεν. Γραμματέα του Δ.Σ.Α. κ. Charles Kecskemeti, έγινε σύντομη παρουσίαση από τον Πρόεδρο της Εταιρείας της πρωτοβουλίας της Ε.Α.Ε. για τη δημιουργία ειδικού τμήματος Αθλητικών και Ολυμπιακών Αρχείων στα πλαίσια του Δ.Σ.Α. Πρόκειται, όπως είναι γνωστό, για τις προσπάθειες του Αντιπροέδρου της Εταιρείας κ. Αλέξη Κράους και της Επιτροπής Αθλητικών Αρχείων της Ε.Α.Ε. που βρήκαν μια πρώτη ανταπόκριση στο περσινό 13ο Διεθνές Συνέδριο Αρχείων στο Πεκίνο με την "Επιτροπή Πρωτοβουλίας για τη σύσταση Τμήματος αθλητικών και ολυμπιακών αρχείων στο Δ.Σ.Α." (βλ. *Αρχειακά Νέα*, τχ. 15/Δεκ.1996, σσ. 34-36). Με την ανακοίνωση αυτή ενημερώθηκαν άμεσα οι Ευρωπαίοι συνάδελφοι που δεν είχαν τη δυνατότητα να παραστούν στο Πεκίνο και υπήρξαν μάλιστα οι πρώτες αντιδράσεις για περαιτέρω πληροφόρηση και συμμετοχή.

Στο επόμενο τεύχος του περιοδικού θα αναφερθούμε αναλυτικά στα πεπραγμένα της Συνάντησης για μια πληρέστερη ενημέρωση των μελών της Ε.Α.Ε.

Ζήσιμος Χ. Συνοδινός

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ

Πρόγραμμα, 1997-1999

Η πρόσβαση στην πληροφορία: νομικές όψεις, τεχνολογικές προκλήσεις και θέματα φύλαξης.

1) Γενική Θεματική

Η πρόσβαση στην πληροφορία: νομικές όψεις, τεχνολογικές προκλήσεις και θέματα φύλαξης.

Μια μεγάλη πρόκληση εν μέσω της επανάστασης της πληροφορίας που απαιτεί επείγουσα ανάληψη δράσης σε τέσσερις κατευθύνσεις: την προ-

σαρμογή των νομικών πλαισίων, την ολοκλήρωση της τεχνολογίας και των πρακτικών φύλαξης και την εκπαίδευση των αρχειονόμων.

Ένα ζωτικό και θεμελιώδες ζήτημα για τη βελτίωση των συνθηκών χρήσης των αρχείων και για την ανάπτυξη της Αρχειονομίας -ως επαγγέλματος και πεδίου γνώσης- που πρέπει να το προσεγγίσουμε μέσω τριών κατευθύνσεων:

- Νομικές όψεις: διεθνείς και εθνικές νομοθεσίες και κανονισμοί - αρχειονομικοί και άλλοι - που διέπουν την πρόσβαση στην πληροφορία που περιέχεται σε δημόσια και ιδιωτικά αρχεία και η προστασία των προσωπικών πληροφοριών.
- Τεχνολογικές προκλήσεις: επιπτώσεις των τεχνολογιών της ψηφιακής αποθήκευσης και διάθεσης της πληροφορίας πάνω στη διαχείριση της πρόσβασης στο αρχειακό υλικό.
- Ζητήματα φύλαξης του υποστρώματος και της πληροφορίας μέσα στα πλαίσια της ποικιλίας της τεχνολογικής προόδου, με στόχο τη μακροπρόθεσμη και διευρυμένη πρόσβαση στην πληροφορία που περιέχεται στα αρχεία.

2) Περιεχόμενο

Τα αρχεία, για να ανταποκριθούν πλήρως στο ρόλο τους ως θεμελιωτή των δικαιωμάτων των λαών και των ατόμων, ως οργάνου μνήμης, ως εργαλείου πληροφόρησης και ως σταθερού αρωγού της ανάπτυξης, πρέπει να αναγνωριστούν και να προστατευτούν και στη συνέχεια να διαδοθούν και να γίνουν προσβάσιμα. Σ' αυτό τον τομέα, οι πρόσφατες προόδους των τεχνολογιών της Πληροφορικής προσφέρουν ενδιαφέρουσες δυνατότητες. Οι νομοθεσίες που αποβλέπουν στην προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και στη διεύρυνση της πρόσβασης στα δημόσια αρχεία καθώς και οι προσπάθειες εκδημοκρατισμού των θεσμών που γίνονται σε ορισμένες περιοχές του κόσμου, αποτελούν επίσης ενθαρρυντικά σημεία και υποστηρίζουν το ρεύμα ανοίγματος των αρχείων.

Τα πρόσφατα διεθνή συνέδρια των αρχειονόμων του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων ανέδειξαν την επιτακτική αναγκαιότητα για τον κλάδο να ανοιχτεί και να ανοίξει τα αρχεία. Οι ετήσιες συναντήσεις του CITRA κινήθηκαν στην ίδια κατεύθυνση: έφεραν στο φως το ρόλο κλειδί των αρχειακών θεσμών και υπηρεσιών τόσο στη διαχείριση της πληροφορίας όσο και στην ανεξαρτησία των ίδιων των αρχείων, σε μια εποχή όπου η πληροφορία επιβάλλεται ως δεύτερος στρατηγικός πόρος της κοινωνίας και καταλαμβάνει μια όλο και σημαντικότερη θέση στη διαχείριση των οργανισμών.

Άλλωστε, το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων έχει δρομολογήσει στρατηγικούς προσανατολισμούς που επικεντρώνονται στην προαγωγή του επαγγέλ-

ματος, στην επαγγελματοποίηση – με την κοινωνιολογική έννοια του όρου – και στην προσαρμογή στις νέες πρακτικές δημιουργίας, επεξεργασίας και διάθεσης της πληροφορίας. Μ' αυτή την προοπτική, είναι διατεθειμένο να ανταποκριθεί πλήρως στο ρόλο του αρωγού των αρχειονόμων και των αρχειακών φορέων. Πιστεύει ότι κατάφερε να διαμορφώσει ένα εκτεταμένο δίκτυο επαγγελματιών και θεσμών, δομημένο και ικανό να αξιοποιήσει την αρχειονομική πραγματογνωμοσύνη, να τροφοδοτήσει τους σχετικούς προβληματισμούς και να διαδώσει την αρχειονομική γνώση και δεξιότητα σ' όλες τις περιοχές του κόσμου.

Η θεματική που προτείνεται για τις συναντήσεις του CITRA από το 1997 ως το 1999 εντάσσεται στη διαδικασία του προβληματισμού και των τοποθετήσεων που έχουν διατυπωθεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών από τη διεθνή αρχειακή κοινότητα. Προωθώντας την πρόσβαση στην πληροφορία σε όλες τις διαστάσεις, ευνοεί την ανταλλαγή ιδεών και τη διαμόρφωση ρεαλιστικής και νεωτεριστικής προσέγγισης για τη λειτουργία της αρχειονομίας, την πιο κατάλληλη για να την κάνει γνωστή και να την εισάγει στο "παγκόσμιο χωριό".

3) Στόχοι

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, οι ακόλουθοι στόχοι επιβάλλονται από μόνοι τους ως αντικείμενα για τις ετήσιες συνόδους του CITRA που οφείλει:

- να επιτρέψει στους συμμετέχοντες απ' όλες τις χώρες και όλες τις περιοχές του κόσμου να ανταλλάξουν ιδέες, απόψεις και γνώμες, να μοιραστούν τις εμπειρίες τους και να διατυπώσουν ρεαλιστικές και νεωτεριστικές προτάσεις πάνω στη διαχείριση της πρόσβασης και της προσιτότητας του αρχειακού υλικού,
- να προσφέρει ένα πλαίσιο διαλόγου και να δώσει το έναυσμα σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσω των Τοπικών Κλάδων, για μια αντιπαράθεση ιδεών πάνω στα προβλήματα πρόσβασης στην πληροφορία που περιέχεται στα αρχεία,
- να διαμορφώσει ένα σύνολο συλλογισμών και -ενδεχομένως- προτύπων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο από τον κλάδο όσο και από τα στελέχη αρχειακών ιδρυμάτων στις διάφορες πρωτοβουλίες τους για την προβολή και την περιφρούρηση των δραστηριοτήτων τους.

Τριετές πρόγραμμα, 1997-1999

1) CITRA 1997, Εδιμβούργο, Σκωτία, 22-27 Σεπτ. 1997 Θέμα: Πρόσβαση στην πληροφορία: νομικές απόψεις.

1) 1^η συνεδρία : κατάσταση του ζητήματος

Η πρόσβαση στην πληροφορία και η προστασία των προσωπικών πληροφοριών που περιέχονται σε

δημόσια αρχεία, συμπεριλαμβανομένων και των ιδιωτικής προέλευσης· άλλα δικαιώματα που επηρεάζουν την πρόσβαση στην πληροφορία σε αρχειακό περιβάλλον· δικαιώματα του συγγραφέα, δικαίωμα διανομής, δικαίωμα διάδοσης, δικαίωμα εκμετάλλευσης κλπ· κατάσταση του προβληματισμού παρουσιασμένη σε μια θεμελιώδη προοπτική.

2) 2^η συνεδρία: επισκόπηση της αρχειονομικής πρακτικής

Πανόραμα των νομοθεσιών και των υφιστάμενων διοικητικών εγκυκλίων σε αρχειακά ιδρύματα όσον αφορά την πρόσβαση στην πληροφορία, την προστασία των προσωπικών πληροφοριών, τα δικαιώματα του συγγραφέα, το δικαίωμα διανομής, την άδεια εκμετάλλευσης κλπ και σχετικά με τον τρόπο επεξεργασίας και εφαρμογής τους.

3) 3^η συνεδρία: πολιτική και στρατηγική ανάπτυξης

Πολιτική και στρατηγική που πρέπει να εφαρμοσθεί για να βελτιώσει τη διαχείριση της πρόσβασης σε πληροφορίες που περιέχονται στα αρχεία, για την προστασία των προσωπικών πληροφοριών, για τη χρήση και εκμετάλλευση των αρχείων για επιστημονικούς και εμπορικούς σκοπούς. Διερεύνηση του ερωτήματος για την καταλληλότητα πιθανών διεθνών προτύπων.

4) 4^η συνεδρία: εκπαίδευση και επιμόρφωση

Ανάγκες, υφιστάμενα προγράμματα, σχεδιαγράμματα εκπαίδευσης που πρέπει να αναπτυχθούν για να επιτρέψουν στους αρχειονόμους και άλλους επαγγελματίες της πληροφορίας που εργάζονται σε αρχειακό περιβάλλον να ανταποκριθούν στις ανάγκες που παρουσιάζονται από τη διαχείριση δικαιωμάτων σχετικών με τα αρχεία.

5) 5^η συνεδρία: ερωτήματα της στιγμής

Συζητήσεις, ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών κλπ.

2) CITRA 1998, Στοκχόλμη, Σουηδία, 7-12 Σεπτ. 1998

Θέμα: Πρόσβαση στην πληροφορία: οι τεχνολογικές προκλήσεις

1) 1^η συνεδρία: κατάσταση του ζητήματος

Οι επιπτώσεις της τεχνολογίας της Πληροφορικής -π.χ. τοπικά δίκτυα, WEB sites, Internet, λεωφόροι της πληροφορικής, ψηφιοποίηση, τυποποίηση- στην αρχειονομική εργασία γενικά και πιο συγκεκριμένα στη διαχείριση της πρόσβασης στην πληροφορία που περιέχεται στα αρχεία, στην ασφάλεια των δεδομένων και στη χρήση και εκμετάλλευση των αρχείων. Δυνατότητες που προσφέρονται από τη νέα τεχνολογία.

2) 2^η συνεδρία: επισκόπηση της αρχειονομικής πρακτικής

Τράπεζες δεδομένων για το Περιβάλλον, την Υγεία, τη Δημογραφία κλπ. Συστήματα γεωγραφικών (GIS) ή μετεωρολογικών δεδομένων κλπ, δια-

χείριση των Τεχνολογιών και του περιεχομένου από την άποψη της πρόσβασης στην πληροφορία και της ασφάλειας των δεδομένων.

3) *3^η συνεδρία: πολιτική και στρατηγική ανάπτυξης*

Εισαγωγή και προσαρμογή της Πληροφορικής στη διαχείριση της πρόσβασης στην πληροφορία, στην ασφάλεια των δεδομένων και στα υπόλοιπα δικαιώματα χρήσης και εκμετάλλευσης των αρχείων. Ανάπτυξη δικτύου επικοινωνίας Η/Υ μεταξύ αρχαικών υπηρεσιών, στο οποίο λαμβάνονται υπόψη οι τεχνολογικές ανομοιομορφίες, οι πολιτιστικές διαφοροποιήσεις και οι απαιτήσεις της τυποποίησης. Τα αρχαικά ιδρύματα είναι κέντρα πληροφόρησης ή υπηρεσίες διαφύλαξης των αρχείων;

4) *4^η συνεδρία: εκπαίδευση και επιμόρφωση*

Ανάγκες, υπάρχοντα προγράμματα, διαγράμματα εκπαίδευσης που πρέπει να αναπτυχθούν για να επιτρέψουν στους αρχειονόμους και άλλους επαγγελματίες που εργάζονται στα Αρχεία να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις που προκύπτουν από την επανάσταση στις τεχνολογίες πληροφόρησης.

5) *5^η συνεδρία: ζητήματα της στιγμής*

Συζητήσεις, ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών κλπ. Ιδιαίτερο γεγονός: εορτασμός του Ιωβηλαίου του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων.

3) **CITRA 1999, Τζακάρτα, Ινδονησία, 20-24 Σεπτ. 1999**
Θέμα: Η πρόσβαση στην πληροφορία: ζητήματα διατήρησης

1) *1^η συνεδρία: κατάσταση του ζητήματος*

Η πρόκληση της διατήρησης των αρχείων, και ιδιαίτερα εκείνων σε παραδοσιακό υπόστρωμα, στις τροπικές χώρες, μέσα από την προοπτική πρόσβασης στον όγκο των πληροφοριών· από τη φυσική διατήρηση των τεκμηρίων σε ποικίλα υποστρώματα μέχρι τη διάθεσή τους σε ηλεκτρονικά δίκτυα διάδοσης της πληροφορίας.

2) *2^η συνεδρία: επισκόπηση της αρχαικής πρακτικής*

Η διατήρηση των συμβατικών αρχείων και της ηλεκτρονικής πληροφορίας μέσα από μια μακρόχρονη προοπτική πρόσβασης. Οι τεχνολογίες της πληροφορίας, της ψηφιοποίησης και της ρομποτικής ως μέσα για τη διατήρηση και την προσβασιμότητα των αρχείων μέσα στο χρόνο και το χώρο. Πρότυπα εναποθήκευσης, τεχνικές σταθεροποίησης και αποκατάστασης, αποξίνωση, τεχνικές και τεχνολογίες αναπαραγωγής και μετάδοσης της πληροφορίας.

3) *3^η συνεδρία: πολιτική και στρατηγική ανάπτυξης*

Σύνταξη ολοκληρωμένης προσέγγισης στο θέμα της μαζικής διαφύλαξης για να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη πρόσβαση στα αρχεία και η προσιτότητά τους στο κοινό. Από το πρώτο επίπεδο γενι-

κής παρέμβασης -κατάλληλη αποθήκευση- μέχρι την εξειδικευμένη χειρουργική επέμβαση -αποκατάσταση- περνώντας από την ψηφιοποίηση ως μέσο προστασίας της πληροφορίας και της αποδεικτικής της αξίας.

4) *4^η συνεδρία: εκπαίδευση και επιμόρφωση*

Ανάγκες, υπάρχοντα προγράμματα, πρότυπα για εξέλιξη ώστε να βελτιωθούν οι γνώσεις και οι εμπειρίες στο θέμα της διαφύλαξης από τους αρχειονόμους, τεχνολόγους, συντηρητές και κατόχους αρχείων ούτως ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που θέτει η "μετάδοση" των αρχείων μέσα στο χρόνο.

5) *5^η συνεδρία: ζητήματα της στιγμής*

Συζητήσεις, ανταλλαγή απόψεων, εμπειριών κλπ.

Προσωρινό πρόγραμμα των συνεδριάσεων που θα γίνουν στο Εδιμβούργο από 22 έως 29 Σεπτεμβρίου 1997 με την ευκαιρία του XXXII^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων (CITRA) (22-27 Σεπτεμβρίου 1997)

Οι νομικές όψεις της πρόσβασης στα αρχεία

Τρίτη, 23 Σεπτεμβρίου 1997

Νέο Μέγαρο Κοινοβουλίου: Κεντρική Αίθουσα

09:30-12:30 **Εκτελεστική Επιτροπή του ΔΣΑ**
1^η συνεδρία

12:30-13:30 Γεύμα

13:30-18:00 **Εγγραφή των συνέδρων στο ξενοδοχείο Holiday Inn**

13:30-16:00 **Εκτελεστική Επιτροπή του CITRA**
2^η συνεδρία με τη συμμετοχή των Επιτροπών

Νέο Μέγαρο Κοινοβουλίου: Αίθουσα Επιτροπών 1
16:00-18:00 **Συνεδρίαση του Γραφείου του CITRA**

Πέμπτη, 25 Σεπτεμβρίου 1997

Νέο Μέγαρο Κοινοβουλίου: Κεντρική Αίθουσα

09:00-11:00 *3^η συνεδρία: Πολιτική και στρατηγική ανάπτυξης*

Πρόεδρος: Patrick Cadell, Διευθυντής των Αρχείων της Σκωτίας.

Γραμματέας: George MacKenzie, αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας του CITRA

Κύριες εισηγήσεις:

Αρχές υποκείμενες στην επεξεργασία στρατηγικής για τη διαχείριση της πρόσβασης στα αρχεία: Claes Granström, Πρόεδρος της Επιτροπής του Δ.Σ.Α. για τα νομικά ζητήματα που αφορούν τα αρχεία

Δευτερεύουσες εισηγήσεις:

Christopher Kitching, Βασιλική Επιτροπή Ιστορικών Χειρογράφων, Ηνωμένο Βασίλειο

Jean-Luis Moreau, Σύμβουλος Αρχαιονομίας, Βέλγιο
William Lind, Διευθυντής του Aggregate Foundation
και της Ballast Trust, Σκωτία.

Περιφερειακές ομάδες εργασίας προεδρευόμενες από τους:

José-Maria Almeida, Διευθυντή των Εθνικών Ιστορικών Αρχείων, Πράσινο Ακρωτήριο

George Nichols, Γενικό Διευθυντή των Αυστραλιανών Αρχείων

Lorenz Mikoletzky, Γενικό Διευθυντή των Αυστριακών Κρατικών Αρχείων

Patricia Galeana, Γενική Διευθύντρια των Γενικών Αρχείων του Έθνους, Μεξικό

11:00-11:30 Διάλειμμα

11:30-13:00 4^η συνεδρία: παρουσίαση των συμπερασμάτων των ομάδων εργασίας

Συντονιστής: Patrick Cadell, Διευθυντής των Αρχείων της Σκωτίας

13:00-14:00 Γεύμα

14:00-16:00 Επισκέψεις σε αρχαιακά ιδρύματα

Νέο Μέγαρο Κοινοβουλίου: Αίθουσες Επιτροπών

14:00-16:00 Συναντήσεις εργασίας των διαφόρων οργανισμών (SPA, CITRA κλπ)

19:00 Συνεδρίαση του Γραφείου του CITRA

Σάββατο, 27 Σεπτεμβρίου 1997

Νέο Μέγαρο Κοινοβουλίου: Κεντρική Αίθουσα

09:00-11:30 Διοικητική και καταληκτική συνεδρία του CITRA

12:15-14:00 Γεύμα

14:00-18:00 Εκδρομή στο Bowhill

19:00 Δείπνο εργασίας των μελών του

Γραφείου του CITRA.

Απόδοση από τα γαλλικά: Ν. Κ. Μπαμίδης

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Παρακαλούμε τα μέλη που στέλνουν τη συνδρομή τους με ταχυδρομικές επιταγές να γράφουν στη θέση του Παραλήπτη το όνομα και τη διεύθυνση του Ταμεία της Ε.Α.Ε. [Αλέξανδρος Ζάννας, Πινότση 17B, 117 41 ΑΘΗΝΑ] και να διευκρινίζουν στο πίσω μέρος της επιταγής, στο χώρο για τα μηνύματα, ότι πρόκειται για τη συνδρομή τους στην Ε.Α.Ε.

ΑΡΘΡΑ: Η Συντακτική επιτροπή παρακαλεί τους συνεργάτες και αρθρογράφους των "Αρχαιακών Νέων" να δίνουν τα κείμενά τους δακτυλογραφημένα ή, ακόμη καλύτερα, σε δισκέτα για τη διευκόλυνση της έκδοσης (με μια πολύ μικρή περιληψη στα αγγλικά ή γαλλικά). Ανταποκρίσεις και συνεργασίες για τις δραστηριότητες και τα νέα των περιφερειακών αρχείων είναι απαραίτητες και ευπρόσδεκτες. Οι συνεργασίες να αποστέλλονται στη διεύθυνση: **Ν. Μπαμίδης, Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας, Παπαναστασίου 21, Τ.Θ. 18111, 546 39 Θεσ/νίκη.**

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

6, 7 και 8 Νοεμβρίου 1997.

Μέγαρο Συνεδρίων Ευροπα,

VITORIA-GASTEIZ, ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΒΑΣΚΩΝ

ΟΡΓΑΝΩΤΗΣ: ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΑΛΑΒΑ,
ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΒΑΣΚΩΝ (JUNTAS GENERALES DE
ALAVA - ARABAKO BILTZAR NAGUSIAK)

Το 1991, οι Juntas Generales de Alava, λαϊκό αντιπροσωπευτικό κοινοβούλιο των συμφερόντων του λαού της Άλαβα, πήραν την απόφαση να ξεκινήσουν ένα πρωτότυπο πρόγραμμα για την ιστορική έρευνα όπως η συγκρότηση μιας βάσης δεδομένων, ξεκινώντας με τα επίσημα Πρακτικά των Αποφάσεών τους της περιόδου 1502-1876.

Το εν λόγω πρόγραμμα επιδιώκει να θέσει στη διάθεση των ερευνητών το περιεχόμενο των Πρακτικών μέσω της έκδοσης εργαλείων τεκμηριωμένης ανάλυσης και ανάκτησης της πληροφόρησης καθώς και μέσω της μεταγραφής και της μετατροπής σε ψηφιακή γλώσσα ολόκληρων των κειμένων των συνεδριάσεων.

Σήμερα το πρόγραμμα είναι μία πραγματικότητα που αξίζει να την εκμεταλλευτούμε από κάθε άποψη. Από την πλούσια προοπτική που ανοίγει με την έκδοση των Πρακτικών σε έντυπη μορφή και σε μορφή βάσης δεδομένων σε CD-ROM, οι Juntas Generales θεώρησαν απαραίτητο να διαδώσουν το πρόγραμμα αυτό -στο οποίο με τόση θερμή συνεργάστηκαν πολυάριθμοι ειδικοί- μέσω της σύγκλησης ενός συνεδρίου όπου θα εκτεθούν σε διεθνές επίπεδο εμπειρίες και παρόμοιες μεθοδολογίες.

Οι στόχοι που επιδιώκει το Διεθνές Συνέδριο για τα Συστήματα Ιστορικής Πληροφόρησης είναι:

- Να παρουσιαστούν τα πραγματικά αποτελέσματα των εφαρμογών πληροφορικής στην ιστορική έρευνα και την τεκμηρίωση.
- Να αντιπαραβληθούν οι εμπειρίες και οι πιο αποτελεσματικές μεθοδολογίες στη συγκρότηση βάσεων ιστορικών δεδομένων σε διεθνές επίπεδο.
- Να εκτιμηθεί η απήχηση της χρήσης αυτών των νέων εργαλείων στην έρευνα και τη διδασκαλία της ιστορικής γνώσης καθώς και στη συμπεριφορά των πρωταγωνιστών.
- Να ανταλλαγούν ιδέες και απόψεις από τους παρευρισκόμενους στο Συνέδριο μέσα από τη διπλή προοπτική της έρευνας των πηγών και της ιστορικής έρευνας.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ**Συνεδρίες****1. Από τις βάσεις δεδομένων στα συστήματα ιστορικής πληροφόρησης.**

Το υπόδειγμα της βάσης δεδομένων "Actas de las Juntas Generales de Alava".

Η Πληροφορική στην καθημερινή ιστορική πρακτική υπό το φως της σημερινής τεχνολογίας. Μεθοδολογικές συνέπειες.

2. Το ιστορικό τεκμήριο και η επίδραση των τεχνολογιών πληροφόρησης.

Η αναδημιουργία του τεκμηρίου μέσω της ψηφιοποίησης. Μηχανισμός φύλαξης και διάδοσης.

Πρόταση νέων υποδειγμάτων εργαλείων για την περιγραφή του τεκμηρίου.

3. Συνεισφορές της τεκμηρίωσης στην ιστορική έρευνα.

Η τεκμηριωμένη ανάλυση των ιστορικών τεκμηρίων. Προβληματική της κατασκευής ενός Καταλόγου (Θησαυρού) ιστορικού περιεχομένου.

4. Τα Actas de las Juntas Generales ως πηγή για την ιστορία της Άλαβα.

Η οικονομία της Άλαβα στις Juntas Generales: υλικό για τη μελέτη της.

Οι πολιτικοί θεσμοί της Άλαβα μέσα από τα "Πρακτικά" τους.

Προβλήματα δικαιοδοσίας: συγκρούσεις και οριοθέτηση αρμοδιοτήτων.

5. Εφαρμογές των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας.

Το Δίκτυο Internet ως εργαλείο στήριξης στη γνώση της Ιστορίας.

Η τεχνολογία πολυμέσων στη δημιουργία κατευθυντήριων οδηγιών.

Η χρήση της ηλεκτρονικής τεκμηρίωσης: νομικά προβλήματα.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

Η αυξανόμενη παρουσία των νέων τεχνολογιών στο χώρο του ιστορικού γίνεσθαι ανοίγει νέες προσδοκίες στην έρευνα και τη διδασκαλία της Ιστορίας. Στα Αρχεία, στα πανεπιστημιακά τμήματα, στα ερευνητικά κέντρα, στα κέντρα διδασκαλίας τέθηκαν σε εφαρμογή και αναπτύχθηκαν, ακόμη και για το μεμονωμένο ερευνητή, νέοι τρόποι χειρισμού της ιστορικής τεκμηρίωσης.

Ο στόχος αυτού του συνεδρίου είναι να αποτελέσει το χώρο συνάντησης και το βήμα όπου θα εκτεθούν οι εμπειρίες, οι μεθοδολογίες, τα αποτελέσματα, ακόμη και τα προγράμματα, πάνω σε νέους σχεδιασμούς. Το συνέδριο είναι ανοικτό στην παρουσίαση ανακοινώσεων που θα εκφράζουν σκέψεις και απόψεις σχετικές με τη θεματική η οποία περιγράφεται σε κάθε μία από τις συνεδρίες του.

Τα άτομα ή οι ομάδες που ενδιαφέρονται να παρουσιάσουν μία ανακοίνωση θα πρέπει να στείλουν

στη Γραμματεία του Συνεδρίου μία περίληψη όχι μεγαλύτερη από 150 λέξεις, συνοδευόμενη από τον/τους συγγραφείς της ανακοίνωσης, τον τίτλο και τα χαρακτηριστικά περιεχόμενα, υποδεικνύοντας τη θεματική ενότητα με την οποία σχετίζεται, πριν από τις **30 Ιουνίου 1997**. Στην περίληψη θα συμπεριληφθεί η πλήρης διεύθυνση, το τηλέφωνο και το fax για επικοινωνία.

Η Επιστημονική Επιτροπή θα πραγματοποιήσει μία πρώτη επιλογή εκείνων των περιλήψεων που θα είναι σύμφωνες με τους στόχους και τη θεματολογία του συνεδρίου, γνωστοποιώντας αυτήν την προεπιλογή στους συγγραφείς τους, οι οποίοι θα οφείλουν να παραδώσουν τα πρωτότυπα πριν από τις **25 Αυγούστου 1997**. Αφού παραληφθούν οι ανακοινώσεις, θα προσδιοριστούν εκείνες που θα γίνουν τελικά δεκτές για να συμπεριληφθούν στα πρακτικά.

Οι ανακοινώσεις θα επιλεγούν λαμβάνοντας υπόψη τη συνάφεια και τον πρωτότυπο χαρακτήρα εφαρμογής τους στην έρευνα και τη διδασκαλία της Ιστορίας.

Τα πρωτότυπα θα αποσταλούν σε έγγραφο και σε δισκέτα 3,5 ιντσών σε Word για Windows, Wordperfect ή σε οποιονδήποτε άλλον επεξεργαστή μετατρέψιμο σε ASCII, μέχρι 15 σελίδες μονού διαστήματος και μέγεθος γραμμάτων 11cpi.

Όλες οι ανακοινώσεις που θα επιλεγούν θα συμπεριληφθούν στα Πρακτικά. Εντούτοις, ανάλογα με τον αριθμό των ανακοινώσεων που θα αποσταλούν, η Επιστημονική Επιτροπή θα αποφασίσει ποιες ανακοινώσεις μπορούν να παρουσιαστούν δημόσια, ενώ οι υπόλοιπες θα παρουσιαστούν από το γενικό εισηγητή, ή εάν όλες θα παρουσιαστούν από το γενικό εισηγητή πριν από την πραγματοποίηση της Στρογγυλής Τράπεζας.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Τόπος του Συνεδρίου: **PALACIO DE CONGRESOS EUROPA**
Ημερομηνία διεξαγωγής: **6, 7 και 8 Νοεμβρίου 1997**

Πληροφορίες: **Egunbide**. Αναγνωρισμένος Διοργανωτής Συνεδρίων.

Vicente Goikoetxea, 1, oficina 4.

01080 Vitoria-Gasteiz.

Apdo. de Correos: 3302 01080 Vitoria-Gasteiz.

τηλ. 945/ 146630 902101174

Fax. 945/ 146827 902101195

E-MAIL: egunbide@abc.ibernet.com

Διοργανωτής: **JUNTAS GENERALES DE ALAVA**

Επίσημες γλώσσες: **Βασκική, ισπανική, γαλλική και αγγλική.**

Ημερολόγιο παρουσίασης των ανακοινώσεων:

30 Ιουνίου: αποστολή περιλήψεων

25 Αυγούστου: αποστολή πρωτοτύπων.

Απόδοση από τα ισπανικά: Εύη Καρούζου

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ-ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΙΒΛΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (Erice Ιταλίας, 23-28.4.1996)

(Δεύτερο μέρος· για το πρώτο τμήμα του άρθρου
βλ. Αρχαιικά Νέα, τχ. 15/Δεκ. 1996)

Στην **όγδοη θεματική ενότητα** με τίτλο **“Επιστημονική έρευνα και Συντήρηση για έναν καλύτερο διάλογο μεταξύ βασικών και εφηρμοσμένων ερευνών”**, οι ομιλητές αναφέρθηκαν σε ποικιλία θεμάτων ερευνητικού περιεχομένου και ενδιαφέροντος, όπως στη νέα φιλοσοφία και τις νέες γνωστικές κατευθύνσεις της συντήρησης, στις έρευνες που γίνονται για την απόδειξη της ωφελιμότητας ή μη της χρήσης διαφόρων νέων σταθεροποιητικών ουσιών-υλικών (fixatives) στην επιζωγράφιση των περγαμηνών, στην έρευνα για τη χρήση ορισμένων πολυμερών για την προστασία των χρωματικών λεπτών επιστρώσεων (paint films), καθώς και των διαφόρων κολλητικών ουσιών (κολλών) για τη σταθεροποίηση των στρωμάτων βαφής στην περγαμηνή (paint layers on parchment), για τη χρήση ενζύμων στην αποκατάσταση χαρτώου υλικού και έργων τέχνης πάνω σε χαρτί.

Η Αμερικανίδα εκδότρια του *Abbey Newsletter* E. McRady παραπονέθηκε για κάποια άγνοια που παρατηρείται μεταξύ των επιστημόνων, όσον αφορά τα πορίσματα διαφόρων επιστημονικών ερευνών, με συνέπεια να μην υπάρχει συντονισμός και αλληλοσυμπλήρωση στις επιστημονικές ερευνητικές προσπάθειες. Αποτέλεσμα αυτής της άγνοιας είναι η διαμάχη μεταξύ των ειδικών όσον αφορά τη θεωρία και την πράξη στον τομέα της συντήρησης. Παρατήρησε έλλειψη γνώσεων των συντηρητών στην καλή διαφύλαξη των βιβλιακών και αρχειακών συλλογών.

Η Ιταλίδα ομιλήτρια L. Montalbano αναφέρθηκε στην πειραματική χρήση και εφαρμογή διαφόρων ειδών και κατηγοριών σταθεροποιητικών υλικών-ουσιών (fixatives) που χρησιμοποιούνται για τη στερέωση αποξηραμένων επιζωγραφισμένων παλαιών περγαμηνών. Η μηχανική σταθεροποίηση των κατεστραμμένων επιζωγραφισμένων σε περγαμηνή είναι επίπονο έργο. Υπάρχει μία σχέση μεταξύ της έκτασης της φθοράς και του υποστρώματος, της προε-

τοιμασίας και του είδους και των αιτίων της φθοράς, εάν δηλ. έχει αποκολληθεί η επιζωγράφιση ή πέφτουν οι χρωστικές ουσίες, (θρυμματίζονται, κονιορτοποιούνται), γενικά, εάν υπάρχει φολίδωση της βαφής, γεγονός που οφείλεται στην αποκόλληση-αποσύνδεση των χρωμάτων και των συνδετικών ουσιών. Για τη μελέτη χρησιμοποιήθηκαν διάφορες σταθεροποιητικές ουσίες με τα αντίστοιχα χρώματα (pigments) για κάθε έρευνα, όπως white lead, malachite, minium και gilding. Για σταθεροποιητικές κόλλες χρησιμοποιήθηκαν τα sturgeon glue, parchment glue, arabic gum, Paraloid B 72, Plexisol P 550, και Akeogard CO. Όλες οι κόλλες αποδείχθηκαν αποτελεσματικές στη σταθεροποίηση του λεπτού χρώματος, ενώ αμφίβολο αποτέλεσμα είχαμε μόνο στα δείγματα με επίχρυσμα χρυσού, όπου ο χρυσός παρεμποδίζει τη δράση της κόλλας, η οποία μπορεί να περάσει μόνο από τις τυχόν υπάρχουσες σχισμές και ρωγμές της επιφάνειας του χρυσού. Τα πιο θετικά αποτελέσματα τα έχουμε στις περιπτώσεις χρήσης των συνθετικών κολλών, που παρουσιάζουν και τα λιγότερα μειονεκτήματα, όπως του Akeogard CO και του Plexisol P550. Προσφέρουν ικανοποιητική συγκολλητική δυνατότητα και προκαλούν τις λιγότερες αλλαγές στα χρώματα. Η εφαρμογή τους είναι εύκολη και ομοιογενής. Πρέπει να τονιστεί ότι οι οργανικοί διαλύτες, (Trichloroethane & deliphrene), στους οποίους διαλύονται αυτές οι ουσίες -με αναλογία 1:1:1- δεν αλλοιώνουν τα φυσικά χαρακτηριστικά και τις διαστάσεις της περγαμηνής. Εάν χρειαστεί να προβούμε στη στερέωση φολίδων των αποξηραμένων χρωστικών ουσιών σε μεγάλη επιφάνεια, τότε δεν ενδεικνύεται το Akeogard CO. Αντίθετα το Plexisol P550 έχει μεγαλύτερη συγκολλητική ικανότητα, όμως απαιτεί θερμοκρασία περί τους 60°C για να έχουμε καλή διαπερατότητα. Για το λόγο αυτό δεν είναι αποδεκτή η χρήση του σε περγαμηνή, παρά μόνο για μικρής έκτασης φθορές. Μεταξύ των φυσικών κολλών-συνδετικών ουσιών έχουμε άριστα αποτελέσματα στην περίπτωση της sturgeon glue, η οποία προξένησε τις ολιγότερες χρωματικές αλλαγές.

Οι κόλλες αυτές έχουν το μειονέκτημα ότι διαλύονται στο νερό. Επίσης, παρατηρείται καμιά φορά ένα φούσκωμα (διαστολή) στα σημεία εκείνα της περγαμηνής που χρησιμοποιήθηκαν. Για το λόγο αυτό η χρήση τους συνιστάται για μικρής και περιο-

ρισμένης έκτασης φθορές, για την επίτευξη της συγκόλλησης μόνον του υποστρώματος. Δυστυχώς, μεταξύ των δοκιμασθέντων και μελετηθέντων ουσιών δεν υπάρχει καμία που να καλύπτει όλες τις περιπτώσεις. Θα πρέπει για κάθε ιδιαίτερη περίπτωση να χρησιμοποιούμε το ενδεδειγμένο σταθεροποιητικό υλικό (fixatif) μετά από δοκιμή.

Ο εκδότης του περιοδικού *Restaurator* (Copenhagen) και γνωστός ερευνητής H. Bansa αναφέρθηκε στις ερευνητικές προσπάθειες που έγιναν με την κατασκευή πανομοιότυπων περγαμηνών χειρογράφων επιζωγραφισμένων-επιχρωματισμένων (εικονογραφημένων), τα οποία τοποθετήθηκαν σε χώρους με τεχνητά μεταβαλλόμενες κλιματολογικές συνθήκες, με σκοπό να αποκτήσουν τα ίδια αποτελέσματα με τη φυσική γήρανση που υφίστανται τα πρωτότυπα μεσαιωνικά περγαμηνά εικονογραφημένα χειρόγραφα της Δύσης. Επίσης έγιναν διάφορες μελέτες για τη μερική ή ολική ενίσχυση-στερέωση των αποξηραμένων και φολιδωμένων εικονογραφήσεων και των στρωμάτων βαφής στα περγαμηνά χειρόγραφα. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν διάφορες συνδετικές ουσίες-κόλλες για τα σκασίματα και τις σχισμές που παρατηρούνται στις εικονογραφήσεις και στις επιστρώσεις βαφής (paint layers). Σχετικά με αυτού του είδους τη φθορά, παρατηρήθηκε ότι σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η σύνθεση του στρώματος της βαφής (structure of paint layer). Χειρότερος παράγοντας αποδείχτηκε ο χρυσός, ο οποίος δεν επιτρέπει τη διεύδυση-διαπερατότητα της συνδετικής ουσίας, ενώ η απευθείας βαφή στην περγαμηνή και η επικάλυψή της αποδείχτηκαν άριστοι παράγοντες για την καλή διατήρηση των εικονογραφιών. Στην έρευνα μελετήθηκαν πέντε παράγοντες:

- α) επίστρωση βαφής (απευθείας επί της περγαμηνής, επί χρυσού, επί χρωμάτων),
- β) υλικά χρησιμοποιούμενα στη βιβλιοδετική (ψαρόκολλα, ασπράδι αυγού, αραβικό κόμμι),
- γ) χρωστικές ουσίες (pigments=κόκκινο, μπλε, λευκό),
- δ) προετοιμασία της περγαμηνής (με επικάλυψη και χωρίς επικάλυψη),
- ε) πρόσθετα (additives, μέλι και χωρίς μέλι).

Οι πέντε αυτοί παράγοντες επηρεάζουν τη σταθερότητα των εικονογραφήσεων. Αποδείχτηκε καθοριστική η συμπεριφορά γήρανσης των διαφορετικών παραγόντων. Σημαντική επίδραση ασκεί επίσης η επίστρωση της περγαμηνής με αμυλόκολλα, μια και το άμυλο υφίσταται υδρόλυση με καταλυτικό παράγοντα οξύ, με τον ίδιο τρόπο όπως και η κυτταρίνη. Το εν λόγω οξύ μπορεί να είναι μία impurity of pigment ή μπορεί να οφείλεται στην οξείδωση των ολοσακχαρωδών, π.χ. το μέλι, ή σε

κάποιο άλλο υλικό βιβλιοδεσίας. Η ψαρόκολλα δεν δίνει σταθερή επικάλυψη, επιπλέον επηρεάζεται πολύ από τις κλιματολογικές συνθήκες που προξενούν τα σκασίματα και τις σχισμές. Το ίδιο ισχύει και για το ασπράδι του αυγού. Τα υλικά βιβλιοδεσίας επιδρούν αρνητικά στις σχισμές των εικονογραφήσεων, που ορισμένες φορές μεγαλώνουν, ανοίγουν, κυρίως όταν έχουν χρησιμοποιηθεί ψαρόκολλα και ασπράδι αυγού. Σ' αυτή την περίπτωση και τα σκασίματα αυξάνονται.

Η Ιταλίδα L. Botti αναφέρθηκε στις προσπάθειες που γίνονται με τη χρήση ορισμένων πολυμερών για τη προστασία των λεπτών χρωματικών επιστρώσεων στα περγαμηνά χειρόγραφα. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκε στις έρευνες που διεξάγονται με τη χρήση φυσικών, τεχνητών και συνθετικών πολυμερών, με σκοπό την αποκατάσταση των εικονογραφημένων περγαμηνών, κυρίως, χειρογράφων. Για την επιλογή των πολυμερών λήφθηκαν υπόψη τα φυσικά, τα εξωτερικά και τα τεχνολογικά τους χαρακτηριστικά, καθώς επίσης και η επίδρασή τους στις χρωματικές επιστρώσεις. Τα διάφορα τεστ έγιναν πριν και μετά την τεχνητή γήρανση. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν:

- α) Klucel G, β) Tylose MH 300p, γ) Cellulose acetate, δ) Mowilith 60, ε) High-substitution methylcellulose, στ) Primal AC33, ζ) Gelatine.

Από τις έρευνες προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα: Το Primal AC33 έδωσε τα λιγότερα ικανοποιητικά αποτελέσματα, καθώς και η ζελατίνη, στα οποία παρατηρήθηκε σημαντική μείωση του βαθμού αντοχής στο τσάκισμα και στη φωτεινότητα, μετά την τεχνική γήρανση. Παρατηρήθηκε επίσης μία χαμηλή τιμή του PH, η οποία στην περίπτωση του Primal AC33 είναι χαμηλότερη. Και τα δύο προϊόντα έχουν χαμηλό βαθμό αναστρεψιμότητας (reversibility rate). Το Primal AC33 προξένησε σημαντικές χρωματικές αλλοιώσεις στις λεπτές επιστρώσεις βαφής. Η Cellulose acetate, καίτοι είχε ικανοποιητικά αποτελέσματα στα διάφορα τεστ, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί στη συντήρηση-αποκατάσταση των εικονογραφημένων χειρογράφων γιατί δημιουργεί μία αδιαφανή μεμβράνη στην επιφάνεια των paint films. Η Mowilith 60 προξενεί μικρή μείωση της αντοχής τσάκισμα καθώς και ελάττωση της φωτεινότητας μετά τη γήρανση. Δημιουργεί μία δυσκαμψία στο χαρτί και προκαλεί χρωματικές αλλοιώσεις στις λεπτές χρωματικές επιστρώσεις, ενώ έχει αρνητική συμπεριφορά στους ξηρούς-υγρούς κύκλους πίεσης (dry-humid stress cycles). Η Tylose MH 300p προξενεί επίσης μικρή μείωση της αντοχής στο τσάκισμα μετά τη γήρανση, χρωματικές αλλοιώσεις και έχει χαμηλή αναστρεψιμότητα. Το Klucel G και η high substitution

μεθυλοκυτταρίνη είναι άριστες κόλλες, έχουν θετικά αποτελέσματα στη χρήση. Η Klucel G έχει μεγαλύτερη συγκολλητική-συνδετική ικανότητα και υψηλό βαθμό αναστρεψιμότητας. Συμπερασματικά, υποδεικνύονται για αποτελεσματική χρήση το Klucel G (διαλυτό στο χλιαρό νερό) και η κυτταρίνη (διαλυτή σε νερό και οργανικό διαλύτη) ως τα δύο καλύτερα πολυμερή. Η μεθυλοκυτταρίνη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως στερεωτική ουσία (fixatif) κατά της αποσύνθεσης της βαφής σε σκόνη και αναζωογονεί ελαφρώς την επιφάνεια, ενώ το Klucel G, που έχει μεγαλύτερη συνδετική δύναμη, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για σοβαρότερες περιπτώσεις χρήσης και ανάγκης. Η έρευνα των πολυμερών συνεχίζεται.

Η Γαλλίδα P. Choisy, αναφέρθηκε στο κατά πόσον η ενζυματολογία μπορεί να βοηθήσει τη συντήρηση των έργων τέχνης σε ετερογενή περιβάλλοντα. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε στη γήρανση των οργανικών υλικών, στη διαδικασία των φυσικών-χημικών και βιολογικών φθορών, στο πώς δύναται να συμβάλει η χρήση των ενζύμων στον τομέα της αποκατάστασης των έργων τέχνης σε χαρτί, στις ιδιότητες των ενζύμων, στη μέθοδο εξακρίβωσης και αναγνώρισης των χρησιμοποιηθέντων υλικών με τη βοήθεια των ενζύμων (υπόστρωμα, κόλλες, πολτός, παρουσία λιγνίνης, σακχαρωδών υλικών, οξέων και χρωστικών ουσιών), με θετικά δεδομένα: τον υψηλό βαθμό ευαισθησίας, τη χαμηλή ποσότητα που απαιτείται, τον άμεσο προσδιορισμό και την ταχεία απάντηση. Πολλά υλικά που χρησιμοποιούνται στην κατασκευή έργων τέχνης, παράγονται από βιοχημικές ενώσεις ζωικής ή φυτικής προέλευσης. Οι ζώντες οργανισμοί που εξάγονται από την πρώτη ύλη, υπόκεινται σε βιοφθορά, σε οξειδωση, συμπύκνωση, υδρόλυση και φωτόλυση. Τα ένζυμα αντιπροσωπεύουν ένα ισχυρό μέσο και εργαλείο στα χέρια των συντηρητών έργων τέχνης, βιβλίων και λοιπών χάρτινων υλικών. Η χρήση τους δεν είναι καταστροφική. Η βιοτεχνολογία είναι στα χέρια του συντηρητή ισχυρό εργαλείο, χάρη στη δυνατότητα που του παρέχεται να μιμείται τις βιολογικές "επανορθώσεις" (biorepairs), που λαμβάνουν χώρα στους ζώντες οργανισμούς μέχρι το τέλος της ζωής τους. Οι πρόσφατες πρόοδοι της βιοτεχνολογίας έχουν βοηθήσει τους ειδικούς στην κατανόηση των "in vivo" biorepairs, αναγκαίων για ένα ζωντανό κύτταρο να διατηρήσει την ύπαρξη του. Έχουν αναπτύξει μεθόδους να μιμηθούν biorepairs "in vitro". Οι μέθοδοι αυτοί είναι τώρα στη διάθεση των ειδικών συντηρητών έργων τέχνης, που συνεργάζονται με τους βιολόγους, τους μικροβιολόγους και τους βιοχημικούς στο πλαίσιο ενός πολυκλαδικού σχεδίου.

Η Σλοβένα ερευνήτρια M.C. Letnar αναφέρθηκε

στην αξιολόγηση της σταθερότητας και της ανθεκτικότητας των χαρτιών που προορίζονται για απλό γράψιμο και για εκτυπώσεις. Μίλησε αναλυτικά για την κατασκευή και τις ιδιότητες του νέου τύπου μακρόβιου χαρτιού (permanent paper), τους παράγοντες φθοράς του σύγχρονου χαρτιού και τις διάφορες μελέτες που γίνονται για τη βελτίωση της ποιότητας του μακρόβιου χαρτιού μέσα στο πλαίσιο της Norme ISO 9706/93. Τα αποτελέσματα των διαφόρων ερευνών σε σχέση με τον καθορισμό της χημικής σταθερότητας, της μηχανικής αντοχής και των εξωτερικών χαρακτηριστικών του καθενός επιλεγμένου τύπου χαρτιών (επεξεργασμένων-επιχρισμένων και απλών χαρτιών) που υποβλήθηκαν σε τεχνητή γήρανση είναι τα ακόλουθα:

Η χρήση πολτού με ανακυκλωμένες ίνες και υψηλή περιεκτικότητα μηχανικού πολτού πάνω από 50% (recycled pulp fibres and highyield mechanical fibres-CTMP) παρέχει υψηλό βαθμό μηχανικής αντοχής και χημικής σταθερότητας, όμως προξενεί μείωση των οπτικών χαρακτηριστικών. Η επεξεργασία της επιφάνειας χαρτιών με επίχρισμα και επικάλυψη (surface treatment by pigment and coating of papers), κατασκευασμένων από πολτό ανακυκλωμένων ινών, δεν ασκεί καμιά σημαντική επίδραση στη χημική σταθερότητα και την αντοχή τους. Στην περίπτωση που χρησιμοποιήθηκε ανθρακικό ασβέστιο, αντί οργανικών χρωστικών ουσιών, παρατηρήθηκε μικρή μόνον αλλοίωση και περιορισμένη στα εξωτερικά χαρακτηριστικά. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της πορώδους υφής και την αύξηση της υδροφοβίας (surface hydrophobicity) σ' όλους τους τύπους των χαρτιών, γεγονός που ελαττώνει την πιθανότητα επίδρασης εξωτερικού παράγοντα στην επιφάνεια του χαρτιού. Η χρήση πολτού πρωτογενών ινών υψηλής ποιότητας εξασφαλίζει μία ικανοποιητική και καλή χημική, μηχανική και αισθητική σταθερότητα, ανεξάρτητα από τη διαδικασία που χρησιμοποιήθηκε για την απόκτηση των βασικών ινών του πολτού. Βασική προϋπόθεση είναι να κατασκευάζεται το χαρτί σε ουδέτερο περιβάλλον, γιατί είναι γνωστό ότι, σε μακρόχρονη προοπτική, το χαρτί που κατασκευάζεται σε όξινο περιβάλλον καταστρέφεται.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η χρήση ινών ακαθόριστης προέλευσης (και μάλιστα ανακυκλωμένων) καθώς και η χρήση ινών μηχανικού πολτού συνιστώνται στην κατασκευή μόνον χαρτιών μικρής διάρκειας ζωής. Για την κατασκευή χαρτιών αρχαικού χαρακτήρα και υψηλής ποιότητας πρέπει να χρησιμοποιούνται πρωτογενείς ίνες από καθαρή κυτταρίνη, που να περιέχουν υψηλό αλκαλικό απόθεμα ανθρακικού ασβεστίου, το δε χαρτί να κατασκευάζεται σε ουδέτερο περιβάλλον, όπου θα απουσιάζουν

τα οπτικά βελτιωτικά (optical bleaching agents).

Ο Αμερικανός ερευνητής K. Hendriks αναφέρθηκε στη μέθοδο επιταχυνόμενης γήρανσης (διαφέρει από την απλή τεχνητή γήρανση) που βοηθάει στην εκτίμηση των αποτελεσμάτων μαζικών μεθόδων αποξίνωσης. Η μέθοδος της γήρανσης, τεχνητής και επιταχυνόμενης, εφαρμόζεται στο χαρτί για να εκτιμηθεί η σταθερότητά του στο μέλλον. Η μελέτη και η έρευνα που παρουσιάστηκε αναφέρεται στη συγκριτική προσπάθεια να μελετηθούν και να διαπιστωθούν τα αποτελέσματα της επιταχυνόμενης γήρανσης σε χαρτιά που φυλάσσονται:

- α) στη μορφή των μεμονωμένων φύλλων
- β) στη μορφή στιβάδων, σωρού

και να συγκριθούν οι φυσικές και χημικές τους ιδιότητες. Επίσης χρησιμοποιήθηκε ο βαθμός πολυμερισμού τους για να διαπιστωθεί η σχετική αναλογία της φθοράς τους. Η επιταχυνόμενη γήρανση είναι η μόνη εργαστηριακή μέθοδος που προσφέρεται για τη μελέτη και την εκτίμηση της σταθερότητας του χαρτιού στη ροή του χρόνου και στη διάρκεια της ζωής του, σε αντίθεση με την απλή τεχνητή γήρανση με την οποία έχουμε σαν αποτέλεσμα τη σύγκριση των ιδιοτήτων των χαρτιών και μόνον. Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκαν οι εξής τύποι χαρτιών (από το 1867 μέχρι το 1939) γηρασμένα φυσικά αλλά και νέας παραγωγής:

- α) επεξεργασμένος μηχανικός πολτός, κολληρισμένος με θειικό άργιλο και κόλλα κολοφωνίου,
- β) ξυλώδης μηχανικός πολτός
- γ) αλκαλικός μηχανικός πολτός επεξεργασμένος (alkaline processed wood pulp).

Εφαρμόστηκαν οι εξής μέθοδοι μαζικής αποξίνωσης:

- i) DEZ (Akzo), ii) Wei T'ο, iii) FMC-MG3.

Τα φθαρμένα με φυσικό τρόπο χαρτιά, ήταν εύθρυπτα. Έχει παρατηρηθεί ότι τα χαρτιά που φυλάσσονται σε σωρό γηράσκουν και φθειρόνται ταχύτερα και σε μεγαλύτερη έκταση από τα μεμονωμένα (single sheet form). Τα χαρτιά τα κολληρισμένα με θειικό άργιλο και κόλλα κολοφωνίου ή από επεξεργασμένο μηχανικό πολτό, παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες αλλοιώσεις και αλλαγές στις φυσικές τους ιδιότητες στην επιταχυνόμενη γήρανση, σε αντίθεση με τα χαρτιά από επεξεργασμένο αλκαλικό μηχανικό πολτό, ανεξάρτητα αν φυλάσσονται σε μορφή σωρού ή μεμονωμένου φύλλου.

Το χαρτί Wathman no. 40, που χρησιμοποιήθηκε για τη σύγκριση της μείωσης του βαθμού πολυμερισμού των χαρτιών, παρουσίασε σημαντική διαφορά μεταξύ χαρτιών σε μορφή σωρού και σε μορφή μεμονωμένου φύλλου. Κατά τη μέτρηση του PH με τη μέθοδο cold extraction παρατηρήθηκε μία ασυ-

νήθιστη πτώση της τιμής του PH στα χαρτιά που γηράνθηκαν ως μεμονωμένες σελίδες, κάτι που δεν παρατηρήθηκε σε χαρτιά που γηράνθηκαν σε μορφή βιβλίου. Οι μέθοδοι μαζικής αποξίνωσης απέδειξαν ότι η σταθερότητα των χαρτιών βελτιώθηκε. Στα χαρτιά με επεξεργασμένο μηχανικό πολτό και στα κολληρισμένα με θειικό άργιλο και κόλλα κολοφωνίου, η σταθερότητα τους βελτιώθηκε περισσότερο. Καλύτερο αποτέλεσμα, ως προς τη βελτίωση της σταθερότητας, είχαμε στα χαρτιά σε μορφή σωρού.

Ο γνωστός Ολλανδός χημικός J. Havermans παρουσίασε τις μελέτες που έγιναν σχετικά με τις επιδράσεις του SO₂ και του NOX στην επιταχυνόμενη χημική φθορά του χαρτιού. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν χαρτιά από καθαρή κυτταρίνη καθώς και χαρτιά εμπορικά, από μηχανικό πολτό, τα οποία υποβλήθηκαν σε θερμική γήρανση επί 12 μέρες (90 °C και 50% HR), ενώ άλλα υποβλήθηκαν σε χημικούς ρύπους (α. επί 4 μέρες 10ppm SO₂ & 20ppm NOX, β. επί 14 μέρες 10ppm SO₂ & 20ppm NO₂). Οι δύο αυτές μέθοδοι έδωσαν διαφορετικά αποτελέσματα χημικής φθοράς. (NOX= το άθροισμα συγκέντρωσης NO₂ και NO). Εφαρμόστηκαν τέσσερις μέθοδοι μαζικής αποξίνωσης (=DEZ, FMC, Sable και Battelle). Σε κάθε διαφορετικό τύπο χαρτιού που χρησιμοποιήθηκε, έγιναν μετρήσεις και εκτιμήσεις για τη φθορά του. Από τις έρευνες παρατηρήθηκε ότι η γήρανση χαρτιών είναι ταχύτερη όπου υπάρχει παρουσία χημικών ρύπων. Επίσης, η φθορά που παρουσιάστηκε στα χαρτιά με θερμική γήρανση διαφέρει από τη φθορά παρουσία χημικών ρύπων. Παρατηρήθηκε ότι η απορρόφηση του NOX από τα αλκαλικά χαρτιά συνοδεύεται από το σχηματισμό νιτρικών αλάτων. Τα όξινα χαρτιά παρουσίασαν ένα σχετικό ποσοστό φθοράς όμοιο με εκείνο των χαρτιών που περιέχουν μηχανικό ξυλοπολτό (groundwood pulp). Ο βαθμός αντίστασης των αλκαλικών χαρτιών κατά των παραγόντων στους οποίους οφείλεται το όξινο του χαρτιού ήταν αρκετά υψηλός κατά τη διάρκεια της τεχνητής θερμικής γήρανσης. Οι έρευνες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα για την αποτελεσματικότητα των μεθόδων μαζικής αποξίνωσης, μας βεβαιώνουν ότι όλες οι γνωστές μέθοδοι δεν μας δίδουν συγκρίσιμη προστασία κατά της όξινης προσβολής από ατμοσφαιρικούς ρύπους.

Ως γενικά συμπεράσματα των διαφόρων ερευνών μπορούμε να αναφέρουμε:

- α) Τη φθορά της κυτταρίνης, παρουσία χημικών ρύπων ακολούθησε υδρόλυση (acid-catalyzed hydrolyses).

- β) Η διάσπαση της ακολουθίας των κυτταρικών ινών (chain-cleavage) καθώς και η αναδιάταξη αυτών λαμβάνουν χώρα παρουσία χημικών ρύπων.
- γ) Η φθορά του χαρτιού από τους ατμοσφαιρικούς ρύπους π.χ. έκθεση σε SO₂ και NO_x σε 23 °C διαφέρει από τη φθορά κατά την εφαρμογή της θερμικής γήρανσης.
- δ) Η θερμική γήρανση μπορεί να προκαλέσει σύνδεση πολυμερών μορίων μέσω δεσμών σθένους (cross-linking), με αποτέλεσμα να μειωθεί ο σχηματισμός παραγώγων αποσύνθεσης. Αυτό εξαρτάται από τα χημικά πρόσθετα που περιέχει το χαρτί και από το είδος του κολλαρίσματός του.
- ε) Στα χαρτιά που περιέχουν βαμβάκι, το βαμβάκι παρουσίασε μεγαλύτερο ποσοστό φθοράς, συγκρινόμενο με την κυτταρίνη μαλακού ξυλοπολτού λευκασμένη με θειώδες άλας. Τα χαρτιά που περιέχουν αλκαλικό βαμβάκι, όσο και τα χαρτιά με κυτταρίνη μαλακού ξυλοπολτού, παρουσίασαν χαμηλότερους αναλογικά ρυθμούς φθοράς από τους καθαρούς πολτούς. Η αποξίνωση παρέχει μία μεγαλύτερη διάρκεια ζωής στο χαρτί, εν τούτοις ο χρόνος ζωής και η αποτελεσματικότητα της μεθόδου εξαρτώνται από την ίδια τη μέθοδο, τη μορφή της και τον τρόπο εφαρμογής της.
- στ) Σύμφωνα με τον καθηγητή Havermans, οι μέθοδοι μαζικής αποξίνωσης κατατάσσονται ως προς την αποτελεσματικότητά τους με την εξής σειρά: Battelle, FMC, DEZ, Sable (Wei T'ο). Πριν αποφασισθεί η μέθοδος αποξίνωσης, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι αισθητικές αλλοιώσεις (π.χ. αποχρωματισμός, οσμή) και οι περιβαλλοντικές συνθήκες στις οποίες θα γίνει η αποξίνωση και θα διαφυλαχθούν τα αποξινωθέντα υλικά.

Η μέθοδος Battelle εκτιμάται σήμερα σαν η πλέον ικανοποιητική μέθοδος μαζικής αποξίνωσης, ιδίως σε περίπτωση χαρτιών προσβεβλημένων από χημικούς ρύπους. Το μόνο μειονέκτημα της μεθόδου είναι ότι δεν έχουμε ομοιογενή κατανομή του αλκαλικού αποθέματος σ' όλη την επιφάνεια του χαρτιού αποξινωμένου φύλλου. Μας δίνει τιμή PH αποξινωμένου χαρτιού γύρω στο 8-9, με τιμή αλκαλικού αποθέματος 2-2,4%.

Η μέθοδος Sable φαίνεται ότι υστερεί ως προς τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Βασίζεται στη χρήση του Wei T'ο. Δεν παρέχει καμία προστασία στα χαρτιά από softwood, ενώ παρέχει ελάχιστη προστασία στα χαρτιά που περιέχουν groundwood.

Η Σλοβένα ερευνήτρια Ε. Κόλλαρ αναφέρθηκε στις μελέτες που έγιναν, και συνεχίζονται μέχρι σήμερα, για να διαπιστωθούν και να αξιολογηθούν οι επιδράσεις διαφόρων μεθόδων αποξίνωσης -υδα-

ρών και μη- στη σταθερότητα κατά τη γήρανση των χαρτιών αντικειμένων από οκτώ διαφορετικούς πολτούς, ξηρούς και μαλακούς, που περιείχαν θειώδη άλατα. Στα χαρτιά αυτά έγιναν διάφοροι έλεγχοι, όπως χημικοί (modified Cypri-ethylene diamine Viscosity tests), οπτικοί (ISO 2470, Brightness), μηχανικοί για την αντοχή στο τσάκισμα και στο τέντωμα (folding endurance, ISO 5626/93 tensile strength), τιμής PH (Tappi T529 Om-82) επιφανείας χαρτιού. Τα είδη των πολτών χρησιμοποιήθηκαν σε μορφή μεμονωμένων φύλλων από beaten pulp σε 30ο RS σύμφωνα με την ISO 5269-1 standard. Ως μέθοδοι αποξίνωσης χρησιμοποιήθηκαν calcium Hydroxide, Magnesium bicarbonate και carbonated magnesium methoxide (μη υδαρής μορφή η τελευταία =Paper treatment solution-2 της Archival aids (PTS). Με εμβάπτιση των χαρτιών έγιναν όλες οι δοκιμές αποξίνωσης. Τα χαρτιά αφέθηκαν να στεγνώσουν φυσιολογικά στον ελεύθερο αέρα. Όλα τα χαρτιά υποβλήθηκαν σε επιταχυνόμενη τεχνητή γήρανση επί 35 ημέρες (80 °C & 65% HR). Από τις έρευνες έχουμε τα εξής συμπεράσματα:

- α) Οι τιμές του PH επιφανείας σ' όλα τα χαρτιά παραμένουν αλκαλικές και κυμαίνονται από 8-8,5 PH (Ca(OH)₂) μέχρι 9,9 PH (Mg (HCO₃)₂ & PTS method),
- β) οι μετρήσεις της πυκνότητας (intrinsic viscosity) απέφεραν μία μείωση, μετά τη γήρανση, με την ακόλουθη σειρά: calcium Hydroxide > untreated control > PTS > Magnesium bicarbonate. Το υδροξείδιο του ασβεστίου σταθεροποιεί την κυτταρίνη, συγκρινόμενη με αυτή του μη επεξεργασμένου δείγματος, ενώ η επεξεργασία με διττανθρακικό μαγνήσιο παρέχει χαμηλότερες τιμές πυκνότητας και λιγότερο αλκαλικό απόθεμα επί τοις %. Στην περίπτωση πολτών, λευκασμένων με χλώριο και αποξινωθέντων με PTS, παρατηρούμε σταθεροποίηση της κυτταρίνης κατά τη διάρκεια της επιταχυνόμενης τεχνητής γήρανσης, συγκριτικά με την αποξίνωση με υδροξείδιο του ασβεστίου. Όσον αφορά τη φωτεινότητα των χαρτιών που υποβλήθηκαν στη διαδικασία της αποξίνωσης, παρατηρήθηκε ότι αυτή διατηρείται περισσότερο όταν χρησιμοποιηθεί ανθρακικό ασβέστιο. Ως προς το βαθμό αντοχής στο διπλό τσάκισμα, παρατηρήθηκε μία μείωση με την εξής σειρά: PTS > Ca(OH)₂ > Mg(HCO₃)₂. Τα ίδια αποτελέσματα είχαμε και στην περίπτωση της αντοχής στο τέντωμα.

Στην Ένατη ενότητα με τίτλο “**Mediathèques, συντήρηση των ηλεκτρονικών και οπτικοακουστικών υποστρωμάτων της μνήμης για το μέλλον**”, οι ομιλητές αναφέρθηκαν στη διατήρηση και διαφύλαξη των ηλεκτρονικών και οπτικοακουστι-

κών υποστρωμάτων και στην αποκατάστασή τους. Έγινε μνεία από ειδικούς στη μεταφορά των μεσαιωνικών χειρογράφων σε ηλεκτρονικά-οπτικά υποστρώματα και στην εξέλιξη των τεχνικών της ψηφιακής εικόνας. Επισημάνθηκε η αξία της μαγνητικής ταινίας ως ένα καλό αρχειακό υλικό, συγκρινόμενο με το χαρτί, του οποίου η ζωή είναι, ασφαλώς, μικρότερη. Εξ άλλου η χρήση του χαρτιού υποχωρεί σήμερα εμπρός στις σύγχρονες ανάγκες για την ταχεία μεταφορά της πληροφορίας σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη του πλανήτη μας. Σήμερα, ως προς τη μαγνητική ταινία υπάρχουν πολλές εσφαλμένες αντιλήψεις, παρά το ότι στη πραγματικότητα η μαγνητική ταινία έχει και κάποιους περιορισμούς.

Στη σχετική ομιλία του ο ειδικός επί του θέματος Αμερικανός J. Wheller αναφέρθηκε στους περιορισμούς αυτούς, στις σχετικές προλήψεις και επιφυλάξεις, καθώς επίσης επεσήμανε τα διάφορα “πρέπει” και “δεν πρέπει”, για τη φροντίδα και τη χρήση της μαγνητικής ταινίας, η οποία, όταν διατηρείται σωστά, μέσα σε χώρους με κατάλληλες κλιματιστικές - θερμοϋγρομετρικές- συνθήκες έχει μακρά ζωή. Η μαγνητική ταινία, εκτός από μια μικρή περίοδο, όπου χρησιμοποιήθηκαν στην κατασκευή της ασταθή συνδετικά υλικά (unstable binders), αποτελεί σήμερα ένα υψηλής αξιοπιστίας αρχειακό υλικό με υψηλή πυκνότητα. Η μαγνητική ταινία πρέπει να διαφυλάσσεται σε συνθήκες σχετικής υγρασίας 25% HR και θερμοκρασία 25°C. Η φύλαξή της σε διαρκή και σταθερή θερμοκρασία περί τους 8°C παρέχει στη μαγνητική ταινία μια πολύ μακρά ζωή (αρχειακή φύλαξη). Η δυνατή επιτρεπτή διαφοροποίηση της υγρασίας είναι της τάξης ± 5% HR και της θερμοκρασίας ± 2°C. Σημαντικός και βασικός παράγοντας φθοράς της μαγνητικής ταινίας είναι η υγρασία. Η καλή διαφύλαξη της παρέχει ζωή πάνω από 50 έτη. Γι' αυτό το λόγο, για περαιτέρω διατήρηση πρέπει να αντιγράφεται.

Η ψηφιακή εικόνα είναι το καλύτερο αρχειακό μέσο, διότι ανταποκρίνεται σε δύο ζητούμενα:

- α) παρέχει το πλέον αξιόπιστο αντίγραφο του πρωτοτύπου και
- β) δύναται να βελτιώσει κάθε φθορά του υλικού.

Άλλοι ομιλητές αναφέρθηκαν στη συντήρηση και την αποκατάσταση των αρνητικών φωτογραφιών σε γυαλί (Glass plate negatives) με επίχρισμα gelatina-bromuro d'argento και στις προσβολές τους από διάφορους μικροβιολογικούς παράγοντες. Επίσης στις σύγχρονες διαδικασίες αντιγραφής τους και της αναπαραγωγής φωτογραφιών από αρνητικά. Άλλοι αναφέρθηκαν στη διατήρηση-διαφύλαξη των αρνητικών των φωτογραφιών, στη χρήση και την αντιγραφή—εκτύπωση φωτογραφιών και τέλος στους κανόνες μιας καλής αρχειοθέτησης.

Στη **Δέκατη ενότητα** με τίτλο “**Παλιό και νέο.**

Νέες τεχνικές και νέα υλικά αποκατάστασης”, οι ομιλητές αναφέρθηκαν σε διάφορα θέματα που έχουν σχέση με τις σύγχρονες τεχνικές και τα αποτελέσματα ερευνών για σύγχρονα υλικά στη συντήρηση και την αποκατάσταση των αρχείων. Αναφέρθηκαν οι λόγοι φθοράς του αρχειακού υλικού, π.χ. η κακή μεταχείρισή τους, η μη σωστή αποθήκευσή τους, η ανορθόδοξη διακίνησή τους από τους αποθηκευτικούς χώρους στις αίθουσες αναγνωστηρίου, οι ανορθόδοξες επεμβάσεις για την αποκατάστασή τους κ.ά. (C. Prosperi).

Η Ρωσίδα G. Bykova αναφέρθηκε στα υλικά και τις μεθόδους διαφύλαξης και αποκατάστασης των περγαμηνών που έχουν προσβληθεί από βιολογικούς-μικροβιολογικούς παράγοντες και εφαρμόζονται στο ρωσικό Ινστιτούτο Grabar Art Conservation στη Μόσχα.

Αρκετά ενδιαφέρουσα ήταν η παρουσίαση της Ιταλίδας L. Mita η οποία αναφέρθηκε σε μία νέα μέθοδο διαφύλαξης φθαρμένων μη χαρτών υλικών και άλλου μουσειακού υλικού (κυρίως όμως σύγχρονου χαρτώου υλικού) σε περιβάλλον κενό αέρος (Vacuum Conservation). Για το σκοπό αυτό, στις μελέτες που συνεχίζονται, χρησιμοποιούνται ειδικοί θύλακες-φάκελοι που αποτελούνται από τριπλό τοίχωμα σε δύο τύπους: ο α' τύπος είναι φτιαγμένος (από έξω προς τα μέσα) από πολυαιθυλένιο, αλουμίνιο και μαύρο πολυεστέρα με πάχος τοιχώματος 125μ. Ο β' τύπος από πολυαιθυλένιο, αλουμίνιο και άχρωμο (λευκό) πολυεστέρα, με πάχος τοιχώματος 110μ. Με το σφράγισμα δημιουργείται κενό αέρος μέσα στο φάκελο. Ο φάκελος μπορεί να ανοιχθεί και να κλειστεί το πολύ 10 φορές. Το φθαρμένο ή το ευάλωτο στη φθορά υλικό τοποθετείται μέσα στο θύλακα μέχρι τη στιγμή της αποκατάστασής του για να σταματήσει η φθορά του. Η αφαίρεση του αέρα και η δημιουργία κενού έχει αρκετά θετικά αποτελέσματα για το υλικό, όπως την περαιτέρω εξάτμιση του νερού που περιέχει το χαρτί, με αποτέλεσμα η τιμή υγρασίας να προσεγγίζει τις ιδανικές τιμές για μια καλή διαφύλαξη. Η χαμηλή ποσότητα αέρος που παραμένει μέσα στο θύλακα, επιβραδύνει τη διαδικασία της οξειδωτικής της κυτταρίνης, διαδικασία που οφείλεται στη παρουσία του οξυγόνου στην ατμόσφαιρα. Η μη διαπερατότητα των ηλιακών ακτίνων διά μέσου του τοιχώματος του φακέλου, εκμηδενίζει τα φαινόμενα αποσύνθεσης-φθοράς που οφείλονται στις ηλεκτρομαγνητικές ακτινοβολίες που παρατηρούνται στο φάσμα φωτός. Το χαρτί, που τοποθετείται μέσα σε θύλακα, δεν πρέπει να περιέχει νερό πάνω από το 6% του βάρους του. Ο φάκελος με το εσώκλειστο υλικό μπορεί να τοποθετηθεί και σε περιβάλλον με μέτριες κλιματιστικές συνθήκες, χωρίς

να έχει επιπτώσεις στο υλικό το ίδιο. Ο φάκελος είναι αδιάβροχος, στεγανός και ιδανικός για τη διαφύλαξη υλικών όπως οι εφημερίδες, με το κακής ποιότητας εύθρυπτο και όξινο χαρτί.

Η γνωστή Ιταλίδα χημικός M. P. Zappala αναφέρθηκε στα αποτελέσματα ερευνών που σχετίζονται με τη χρήση αμύλου στην αποκατάσταση χαρτών υλικών, που είναι θετική από χημική άποψη. Όπως είναι γνωστό, το άμυλο χρησιμοποιείται από παλιά στη χαρτοποιία για τη βελτίωση των μηχανικών ιδιοτήτων του χαρτιού. Για την διαπίστωση του πλέον κατάλληλου είδους αμύλου, χρησιμοποιήθηκαν διάφορα από καλαμπόκι, πατάτα κλπ. Επίσης χρησιμοποιήθηκαν τα επεξεργασμένα άμυλα: C Film 12905, C Film 05702 (maize hydroxypropylates), C Bond 12506 (maize cationic starch), C Bond 35806 και C Bond 35804 (potato cationic starches). Όλα τα άμυλα ήταν της εταιρείας Cerestar Italia S.P.A. Η ιδιότητα και η χρηστική αξία του αμύλου στον τομέα της συντήρησης εξαρτάται από την αναλογία των δύο πολυμερών του: της αμυλόζης και της αμυλοπηκτίνης. Για την ανεύρεση κατάλληλου αμύλου, έγιναν διάφορες μετρήσεις της τιμής PH των χαρτιών, του βαθμού φωτεινότητας, της πυκνότητας, της διαφάνειας και της αναστρεψιμότητας. Όλες οι μετρήσεις έγιναν πριν και μετά από τεχνητή γήρανση. Από τις έρευνες αποδείχθηκε ότι το πλέον αβλαβές και με τις περισσότερες ικανοποιητικές ιδιότητες είναι το άμυλο C Film 05702 (maize hydroxypropylate). Συνδυάζει τη διαλυτότητα (μεγαλύτερη σε ζεστό νερό) με το αβλαβές, δεν μεταβάλλει το βαθμό πολυμερισμού της κυτταρίνης και έχει θετικά αισθητικά αποτελέσματα. Εφαρμόζεται με ευκολία και μπορεί να χρησιμοποιηθεί άνετα σ' όλες τις διαδικασίες της αποκατάστασης: κολλήματα χαρτιών (μπαλώματα), φοδραρίσματα, κολληρίσματα κ.ά. Τα επεξεργασμένα άμυλα διαλύονται εύκολα στο κρύο και το ζεστό νερό με ικανοποιητικά αποτελέσματα ως προς την αναστρεψιμότητα.

Η Ιταλίδα βιολόγος O. Maggi αναφέρθηκε στη χρήση των επεξεργασμένων αμύλων από την άποψη της βιολογίας και μίλησε ειδικότερα για τα τεστ βιοφθοράς.

Ο σκοπός των ερευνών και μελετών που έγιναν, είναι η σύγκριση της βιολογικής φθοράς του αμύλου καλαμποκιού με άλλα άμυλα ίδιων δημητριακών, επεξεργασμένων με αιθεροποίηση (modified by etherification), με προοπτική τη χρήση τους στον τομέα της αποκατάστασης. Έγιναν έρευνες με χρήση χαρτιού Whatman no1 και Ιαπωνικού τύπου Kozu Shi 632660 (έρευνες χημικές, τεχνολογικές και βιολογικές). Τα χαρτιά υποβλήθηκαν σε τεστ προσβολής και ανάπτυξης μικρομυκήτων και εκτέθηκαν σε μικροκλίμα ειδικά διαμορφωμένο για την

περίπτωση. Χρησιμοποιήθηκαν τα παρακάτω άμυλα που κατασκευάζονται από την Εταιρεία Cerestar Italia S.P.A : C Film05702, C Film12905 και C Bond12506. Άλλα δείγματα χαρτιών υποβλήθηκαν σε τεχνητή γήρανση και άλλα όχι. Τα τεστ έγιναν επί ειδικών γυαλιών βιολογικής χρήσης αλλά και επί των ίδιων των χαρτιών. Από τις μελέτες που έγιναν σε δείγματα χαρτιών που δεν υποβλήθηκαν σε τεχνητή γήρανση, παρατηρήθηκε ότι μικρομύκητες αναπτύχθηκαν μόνο σε περιβάλλον με σχετική υγρασία γύρω στη τιμή του 100%, με μικροεξαιρέσεις: Η αντίσταση στο *Penicillium pinophilum* του χαρτιού Whatman με επικάλυψη από C Film12905 και C Bond12506, καθώς και η ανάπτυξη, μετά από 175 μέρες, του *Aspergillus niger* στο Ιαπωνικό χαρτί με επικάλυψη από C Film12905 και σε σχετική υγρασία 92%. Στα δείγματα που υποβλήθηκαν σε τεχνητή γήρανση παρατηρήθηκε ότι οι μικρομύκητες αναπτύχθηκαν σε τιμή υγρασίας 100% (απόλυτη υγρασία) και ορισμένες φορές και στη σχετική τιμή του 92%. Σε υψηλά υγρομετρικά επίπεδα, τόσο τα επεξεργασμένα με αιθεροποίηση άμυλα (etherified starches) όσο και το φυσικό άμυλο καλαμποκιού (natural maize), που χρησιμοποιήθηκαν στη σχετική έρευνα, αποδείχθηκαν, σε μεγαλύτερη ή μικρότερη έκταση, πλούσια τροφή για τους μύκητες που αναπτύχθηκαν σε διαφορετικό χρόνο και με διαφορετικό ρυθμό.

Η Γερμανίδα χημικός και ειδική συντηρήτρια A. Haberditzl αναφέρθηκε στις προσπάθειες που γίνονται για τη βελτίωση των υδαρών και μη υδαρών μεθόδων αποξίνωσης χαρτών υλικών, με ταυτόχρονη στερέωση-σταθεροποίηση των χαρτιών. Χρησιμοποιείται μία υδαρής μέθοδος αποξίνωσης, με χρήση διττανθρακικού ασβεστίου και διττανθρακικού μαγνησίου, σε συνδυασμό ή μόνο το ένα από τα δύο, τα οποία αποκτούνται με την παροχή νερού σε δολομητικό ασβεστόλιθο (dolomitized limestone). Τα χαρτιά εμβαπτίζονται στα διαλύματα αυτά σε διαφορετικό χρόνο και σε διάλυμα με κυμαινόμενη τιμή PH και ελαφρώς όξινο μέχρι ελαφρώς ουδέτερο-αλκαλικό. Από τις μέχρι σήμερα έρευνες διαπιστώνουμε ότι τα διαλύματα με ελαφρώς χαμηλό PH, γύρω στο 5,5 με 6, έχουν αλκαλικά αποτελέσματα. Για να έχουμε ένα αλκαλικό χαρτί με ικανοποιητικό αλκαλικό απόθεμα, συνιστάται διάλυμα ελαφρώς όξινο και συνδυασμός των δύο διττανθρακικών (ασβεστίου και μαγνησίου) με εμβάπτιση περίπου 10'. Σε ότι αφορά τα χαρτιά από groundwood pulp, που είναι πολύ όξινα πριν την αποξίνωση, έχουμε τα καλύτερα αποτελέσματα -με τιμή PH μετά την αποξίνωση γύρω στο 8/9- όταν χρησιμοποιήσουμε ελαφρώς όξινο διάλυμα αποκτημένο από δολομητικό ασβεστόλιθο σε αναλογία calcium

carbonate 90,8% και magnesium carbonate 9,2% και τιμή PH 5,8 για 10' εμβάπτισης. Όσον αφορά τα χαρτιά από ράκη (rag papers), που είναι ελαφρώς όξινα πριν την αποξίνωση, εμβαπτιζόμενα σε διάλυμα μόνο διττανθρακικού μαγνησίου με PH αλκαλικό γύρω στο 8,4 αποκτούν μία τιμή PH γύρω στο 10, που δεν θεωρείται ιδανική. Η υψηλή αλκαλική τιμή είναι το ίδιο βλαπτική για το χαρτί όσο και η πολύ χαμηλή τιμή PH. Εμβαπτιζόμενα όμως σε διάλυμα των δύο διττανθρακικών, ασβεστίου και μαγνησίου, με PH κυμαινόμενο από 5,8-7,3 έχουμε ένα PH της τιμής των 8. Το πλύσιμο των χαρτιών πριν από τη διαδικασία της αποξίνωσης δεν είναι απολύτως αναγκαίο.

Για την αποξίνωση με ψεκασμό προτείνεται ένα διάλυμα ανθρακικού αιθυλομαγνησίου (carbonate ethyl magnesium) σε αιθανόλη ή σε πεντάνιο, σε περίπτωση που έχουμε διαλυτά στην αιθανόλη χρώματα και μελάνια. Τα πειράματα έγιναν με τη χρήση διαλυμάτων διαφορετικής περιεκτικότητας σε αιθανόλη και πεντάνιο σε παλαιά χαρτιά από ράκη, σε χαρτιά σύγχρονα από chemical pulp, groundwood paper και σε χαρτιά εύθρυπτα και κιτρινωμένα. Οι έρευνες απέδειξαν ότι πρέπει να ψεκάσουμε και στις δύο πλευρές του χαρτιού. Παρατηρήθηκε ότι η μη υδαρής μέθοδος αποξίνωσης συγκρινόμενη με την υδαρή, έχει θετικότερα αποτελέσματα όσον αφορά το αλκαλικό απόθεμα. Το υδαρές διάλυμα του διττανθρακικού ασβεστίου παρέχει στο εμβαπτισμένο χαρτί ένα αλκαλικό απόθεμα γύρω στο 0,75% ανθρακικού ασβεστίου, ενώ μετά την αποξίνωση με ανθρακικό αιθυλομαγνήσιο έχουμε ανθρακικό απόθεμα της τάξης 1,5% ανθρακικού ασβεστίου.

Όσον αφορά τη στερέωση-σταθεροποίηση των εύθρυπτων χαρτιών, χρησιμοποιούνται στις έρευνες διάφορα πρόσθετα στα οργανικά διαλύματα αποξίνωσης, με σκοπό την αντικατάσταση της χρήσης της μεθυλοκυτταρίνης ως ενισχυτικού υλικού με υλικά που δεν επιδέχονται υδαρείς επεξεργασίες. Τα χαρτιά επί των οποίων δοκιμάζονται τα νέα διαλύματα και τα ενισχυτικά, υποβάλλονται πρώτα σε τεχνητή γήρανση, για να έχουμε ενδεικτικά απο-

τελέσματα της χρήσης των strengthening agents. Παρατηρήθηκε ότι, με τη χρήση ως ενισχυτικού υλικού του Klucel E (= Hydroxypropyl cellulose), τα χαρτιά από ράκη αποκτούν μία ικανοποιητική αύξηση του βαθμού ελαστικότητάς τους. Τα χαρτιά τα επεξεργασμένα με Ethyl carbonate magnesium, που δεν έχουν όμως υποβληθεί στη διαδικασία της στερέωσης με οποιοδήποτε strengthening agent, αποκτούν μία ενίσχυση στο βαθμό ελαστικότητάς τους κατά 3,6% πριν την τεχνητή γήρανση ενώ μετά την τεχνητή γήρανση χάνουν ένα ποσοστό 5% του αρχικού βαθμού ελαστικότητας που είχαν πριν τη γήρανση. Τα στερεωτικά-ενισχυτικά butyl glycoside και octyl glycoside δεν απέδωσαν ικανοποιητικά αποτελέσματα. "Όσον αφορά τα χαρτιά από groundwood pulp, επεξεργασμένα με ethyl carbonate magnesium, κερδίζουν ένα 25% ελαστικότητας πριν και ένα ποσοστό 22% μετά τη γήρανση σε σχέση με την αρχική τιμή ελαστικότητάς τους. Επεξεργαζόμενα με το Klucel E, η αύξηση της ελαστικότητας είναι 22% πριν και ακόμη 33% μετά τη τεχνητή γήρανση, σε σχέση με το μη επεξεργασμένο δείγμα. Όσον αφορά τα δεδομένα των ερευνών στην περίπτωση εφαρμογής μη υδαρών μεθόδων αποξίνωσης, παρατηρούμε ότι έχουμε μία μείωση του βαθμού ελαστικότητας και επιμήκυνσης (tensile stretch data) των χαρτιών σε όλες τις περιπτώσεις. Το χαρτί επεξεργασμένο με αλκοολική μέθοδο χάνει το νερό του, καθίσταται εύθρυπτο και δεν μπορεί να τεντωθεί.

Ως γενικό συμπέρασμα μπορούμε να σημειώσουμε ότι τόσο οι υδαρείς όσο και οι μη υδαρείς μέθοδοι επιδέχονται και άλλη βελτίωση για να έχουμε ικανοποιητικά αποτελέσματα. Η στερέωση-ενίσχυση των χαρτιών με ψεκασμό γίνεται προς αυτή την κατεύθυνση. Δεν έχουμε όμως μέχρι τώρα ικανοποιητικά αποτελέσματα. Παρ' όλα αυτά, παρατηρούμε ότι τόσο το Klucel E όσο και το butyl glycoside μειώνουν τα αρνητικά αποτελέσματα της τεχνητής γήρανσης σχετικά με το βαθμό ελαστικότητας των χαρτιών.

Βασίλειος Πελτίκογλου

ΣΚΕΨΕΙΣ ΎΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΕΠΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κυκλοφορούν και διατίθενται στα βιβλιοπωλεία:

⇒ Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΑΚΟΥ	δρχ. 1.000
⇒ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ. Αρχεία και αρχειακοί: Ένας ιστός (Κέρκυρα, 11-13 Οκτωβρίου 1991)	δρχ. 1.500
⇒ ΟΔΗΓΟΣ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ	(εξαντλημένος)
⇒ ΔΣΑ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΡΟΤΥΠΟ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ	δρχ. 1.500

ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

Επτά χρόνια πέρασαν ήδη, από την ίδρυση της Ελληνικής Αρχαιακής Εταιρείας το Μάρτιο του 1990, και ομολογώ ότι ως ιδρυτικό μέλος, που με ενθουσιασμό συνέβαλα στην προσπάθεια για την πραγματοποίηση των στόχων της, ένοιωσα την ανάγκη να καταγράψω τις προσωπικές μου σκέψεις και προβληματισμούς γύρω από την ύπαρξη και το έργο της Εταιρείας.

Θυμάμαι ότι τον Οκτώβριο του 1989 η Λίτσα Μπαφούνη μου γνώρισε τον Νίκο Καραπιδάκη στην εκδήλωση με θέμα “Σύγχρονα Αρχαία, Φάκελοι και Ιστορική Έρευνα” που είχε οργανώσει η Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού και το περιοδικό *Ιστορικά*, με αφορμή την απόφαση της κυβέρνησης να παραδώσει στην πυρά, στο όνομα της εθνικής συμφιλίωσης, τους ατομικούς φακέλους χιλιάδων πολιτών. Οι τρεις μας είχαμε συναντηθεί λίγες μέρες αργότερα στα Γ.Α.Κ., που στεγάζονταν ακόμα στο κτίριο της Ακαδημίας, και είχαμε συμφωνήσει ότι η συγκυρία ήταν κατάλληλη και η ανάγκη επιτακτική να συγκεντρωθούμε όλοι όσοι ασχολιόμασταν επιστημονικά ή επαγγελματικά με τα αρχαία και να προωθήσουμε τα θέματα αρχειονομίας και αρχαιακής επιμόρφωσης που μας απασχολούσαν.

Η πρωτοβουλία μας ήταν τότε ίσως τολμηρή για έναν χώρο και μια χώρα όπου η Αρχαιονομία και το επάγγελμα του αρχαιονόμου ήταν λίγο πολύ άγνωστα εκτός ενός στενού κύκλου “μυημένων”. Μου είχε τύχει πολλές φορές να πω τη λέξη “αρχαιονόμος” και να την ερμηνεύσουν ως “αρχαιονόμος”. Πρόσφατα ακόμη η προσωπική μου εμπειρία από δημόσιες υπηρεσίες (Εφορία, Επιθεώρηση Εργασίας), ήταν μάτια γεμάτα απορία όταν δήλωσα ως επάγγελμα αρχαιονόμος. Η απορία αποσαφηνίστηκε λίγο όταν συμπλήρωσα τη βασική μου εκπαίδευση: ιστορικός-αρχαιονόμος και εξήγησα ότι ασχολούμαι με ιστορικά “χαρτιά”.

Η ζεύξη αυτή των δύο χώρων-επιστημών που στη συνείδηση πολλών ανθρώπων φθάνει την ταύτιση, είναι χαρακτηριστική στη χώρα μας για λόγους ιδιαίτερων συνθηκών, όπως είναι η ανυπαρξία για πολλά χρόνια κρατικής αρχαιακής υποδομής, η αντίληψη των λογίων για τις πηγές, ο ρυθμός και ο τρόπος ανάπτυξης της ιστορικής έρευνας. Το γεγονός αυτό δεν μπορούσε παρά να επηρεάσει και τη σύνθεση των μελών της Ε.Α.Ε.: ιστορικοί και αρ-

χειακοί. Η ειδοποιός διαφορά της επιστημονικής αρχαιακής παιδείας ίσχυε τότε για ελάχιστους, ενώ οι αυτοδίδακτοι με κάποια πρακτική εμπειρία ήσαν οι πλέον πολυάριθμοι.

Θυμάμαι την αγωνία που είχα το βράδυ της ιδρυτικής συνέλευσης για το αν θα καταφέραμε να μαζευτούμε 20 άτομα, αριθμός απαραίτητος για την ίδρυση ενός επιστημονικού σωματείου. Τελικά βρεθήκαμε πολύ περισσότεροι και αργότερα οι αιτήσεις εγγραφής μελών κατέκλυζαν το Διοικητικό Συμβούλιο. Σήμερα η Ε.Α.Ε. έφθασε να αριθμεί πάνω από 250 μέλη.

Πρόκειται όμως δυστυχώς για έναν αριθμό πλασματικό και για μια σύνθεση προβληματική. Γιατί;

- Μεγάλος αριθμός μελών έγιναν μέλη της Ε.Α.Ε. γιατί βρέθηκαν να εργάζονται για κάποιο χρονικό διάστημα ως αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί στα Γ.Α.Κ. Η ενεργοποίησή τους και το ενδιαφέρον τους τελειώνει μαζί με την απόσπασή τους. Φυσικό θα έλεγε κανείς για τους ίδιους, καταστροφικό για τα Αρχαία όταν έχουν επενδυθεί χρόνος και γνώσεις και λυπηρό για την Εταιρεία, της οποίας το δυναμικό αποπροσανατολίζεται και αποδυναμώνεται.

- Μεγάλος αριθμός μελών που είναι ιστορικοί και η ενασχόλησή τους με τα αρχαία ήταν και είναι καθαρά ερευνητική, καθώς τα αντιμετωπίζουν μόνον σαν ιστορικές πηγές, χωρίς να κατανοούν μερικές φορές -γιατί δεν τους αφορούν άμεσα- τα ιδιαίτερα προβλήματα διαχείρισης και επεξεργασίας των αρχαίων. Τα μέλη αυτά κράτησαν ίσως στη διάρκεια της πορείας και της διαμόρφωσης της φυσιογνωμίας της Ε.Α.Ε. ορισμένες αποστάσεις. Πολύτιμοι συνοδοιπόροι λοιπόν, αλλά όχι ενεργά μέλη.

- Από τα μέλη που έχουν πιο μόνιμη και σταθερή σχέση με τα αρχαία, λόγω επαγγελματικής ιδιότητας, ορισμένοι ασχολήθηκαν πιο συστηματικά και επαγγελματικά με την Αρχαιονομία, προσπαθώντας να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και να αποκτήσουν το επίπεδο του σύγχρονου αρχαιακού, άλλοι πάλι αρκέστηκαν στις περιορισμένες εμπειρικές γνώσεις.

Το αποτέλεσμα αυτής της ποικίλης σύνθεσης των μελών είναι ότι οι καθαρά αρχαιονομικοί προβληματισμοί μοιάζουν να μην είναι πια κοινοί. Διαρροές, διαφοροποίηση, απογοήτευση, προσωπικοί ανταγωνισμοί, απομαζικοποίηση των συλλογικών φορέων -φαινόμενο της εποχής-, ήσαν διαπι-

στώσεις που δεν μπόρεσαν να παρηγορήσουν το θυμό μου και τη θλίψη μου στην τελευταία Ημερίδα και Γενική Συνέλευση, τον περασμένο Μάρτιο, όπου παραβρέθηκαν μόλις 30 άτομα.

Δεν πιστεύω ότι η πορεία και η λειτουργία της Ε.Α.Ε. μπορεί να αποσυνδεθεί από τον κεντρικό κρατικό φορέα των Αρχείων που είναι τα Γ.Α.Κ. Σε όλες τις χώρες του κόσμου παρατηρείται μία παράλληλη πορεία, μία αντιστοιχία στην ανάπτυξη, εξέλιξη, στο επίπεδο και στη δυναμική των φορέων και οργανισμών των Αρχείων και των αρχειακών ενώσεων. Είναι αλήθεια ότι η σημερινή θλιβερή εξέλιξη των Γ.Α.Κ., που μετά από μία φωτεινή αλλά σύντομη προσπάθεια του τότε διευθυντή τους να πάρουν τη θέση που τους ανήκει στο ελληνικό κράτος, βρίσκονται σε κρίση λόγω της άτολμης, χωρίς σχεδιασμό πολιτικής του αρμόδιου Υπουργείου, δεν μπορεί παρά να έχει επιπτώσεις και στη λειτουργία της Εταιρείας.

Ξεκινήσαμε με πολλή και καλή διάθεση. Και πιστεύω ότι παρ' όλα αυτά καταφέραμε να προσφέρουμε ορισμένα πράγματα στο χώρο των αρχείων που δεν είναι αμελητέα, αλλά οπωσδήποτε όχι αρκετά. Το ότι συσπειρωθήκαμε όλοι μαζί σε κάποια πρώτη φάση, το ότι γνωρίσαμε από κοντά ο ένας τον άλλον καθώς και τη δουλειά του καθένα μας, το ότι πολλοί από εμάς μπορούμε σήμερα να μιλήσουμε μια γλώσσα με κοινούς αρχειονομικούς όρους, το ότι η ειδικότητα του αρχειονόμου έγινε γνωστή έχοντας μάλιστα τελευταία μεγάλη ζήτηση, χωρίς όμως δυστυχώς την ανάλογη προσφορά (α-

πό την αρχή του χρόνου μόνον έχουν απευθυνθεί στην Ε.Α.Ε. μέσω εμού, τουλάχιστον πέντε φορές και ιδιώτες ζητώντας αρχειονόμους) και τέλος η σύνδεση του χώρου μας και η ανταλλαγή επαφών με τον διεθνή αρχειακό χώρο είναι χωρίς αμφιβολία θετικά στοιχεία.

Η ευαισθητοποίηση του μεγάλου κοινού για τα αρχεία δεν έγινε από την Εταιρεία, αλλά έγινε με την αφορμή της συγκέντρωσης και δημοσιοποίησης των προσωπικών αρχείων δύο μεγάλων πολιτικών ανδρών: του Κ. Καραμανλή και του Α. Παπανδρέου. Ποτέ άλλοτε δεν ακούστηκε να ηχεί η λέξη "αρχείο" τόσο πολύ και με τέτοια ένταση στον ελληνικό χώρο, όσο τους τελευταίους έξι μήνες. Οπωσδήποτε θετικό για τη σημασία των αρχείων, έστω των πολιτικών προσώπων, προτροπή ίσως για την παραγωγή και διατήρηση αρχείων τωρινών και μελλοντικών δημιουργών. Η παρέμβαση της Εταιρείας θα έπρεπε να έχει στόχο τη σταθερή και όχι ειδησεογραφική ευαισθητοποίηση για όλα τα αρχεία της δημόσιας και της ιδιωτικής ζωής.

Δεν ξέρω εάν μετά από αυτές τις σκέψεις και εκτιμήσεις θα έπρεπε να είμαι ευχαριστημένη ή απογοητευμένη. Τα προσωπικά μου όνειρα πριν επτά χρόνια για τα αρχεία στην Ελλάδα, την Αρχειονομία και τους συναδέλφους μου ήταν πιο μεγάλα και πιο ζωντανά.

Τα δικά σας;

Χριστίνα Βάρδα

Ufficio Centrale per i beni Archivistici.- Le fonti

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη Διαφύλαξη και Πρόσβαση (European Commission on Preservation and Access) διοργανώνει ένα πενήνήμερο θερινό σεμινάριο στη Σχολή Αρχειονομίας του Μάρμπουργκ με τίτλο Summer School on Preservation Management από τις 18 μέχρι και τις 22 Αυγούστου 1997.

Το σεμινάριο απευθύνεται σε μεσαία στελέχη Αρχείων και Βιβλιοθηκών απ' όλη την Ευρώπη, με στέρεες βασικές γνώσεις και εμπειρία σε θέματα προληπτικής συντήρησης. Η γλώσσα του σεμιναρίου θα είναι η γερμανική, της οποίας απαιτείται επαρκής γνώση για τη συμμετοχή σε συζητήσεις.

Οι ενότητες που θα συζητηθούν είναι:

1. Η προληπτική συντήρηση σε σχέση με τα άλλα βασικά καθήκοντα του φορέα
2. Μέσα για την προληπτική συντήρηση
3. Σχεδιασμός προγραμμάτων προληπτικής συντήρησης
4. Ζητήματα εκκαθαρίσεων
5. Αποτελεσματικότητα και ικανότητα στην προληπτική συντήρηση
6. Η προληπτική συντήρηση ως διαχειριστικό καθήκον.

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να έρθουν σε επαφή με τη γραμματεία της ECPA στην παρακάτω διεύθυνση:

European Commission on Preservation and Access

Trippenhuis • Kloveniersburgwal 29 • P.O. Box 19121 • 1000 GC Amsterdam • The Netherlands

tel. +31-20-5510839 • fax +31-20-6204941 • e-mail ecpa@bureau.knaw.nl

URL <http://www.library.knaw.nl/epic/ecpatex/welcome.htm>

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

archivistiche: catalogo delle guide e degli inventari editi (1861-1991) a cura di Maria Teresa Piano Mortari e Isotta Scandaliato Ciciani. Introduzione e indici dei fondi Paola Carucci. Ministero per i beni culturali e ambientali, Ρώμη, 1995. 537 σελ. [pubblicazioni degli archivi di stato.- Sussidi 8].

Η ιδέα της ιταλικής κεντρικής υπηρεσίας αρχείων να συγκεντρώσει σ' ένα τόμο το σύνολο των ευρετηρίων και των οδηγών αρχείων που έχουν δημοσιευθεί εδώ και ένα αιώνα στην Ιταλία και αφορούν στα ιταλικά αρχεία, δεν μπορεί παρά να αποτελεί ένα γεγονός για τους ερευνητές, τους αρχάριους ερευνητές και τους αρχειονόμους.

Για τους ερευνητές αποτελεί ένα αξιόπιστο όργανο πλοήγησης σε περίπου 2.000 τίτλους δημοσιευμένων ευρετηρίων -για το σύνολο των ιταλικών αρχείων (καθώς και εκείνων του Βατικανού, του Αγίου Μαρίνου και της Αλεξάνδρειας-Βιτέρμπο)- που επιτρέπει να εντοπισθούν και τα αδημοσίευτα, ανοίγοντας πολλούς δρόμους στην έρευνα των πηγών. Για τους αρχειονόμους αποτελούν τη σύνοψη μιας ιστορίας αρχειακής οργάνωσης, όχι εκ των ελασσόνων αλλά της ιταλικής, και την αφετηρία για θεωρητικές σκέψεις μπροστά στην γενίκευση της χρήσης της Πληροφορικής.

Ας αρχίσουμε από την ιστορία των αρχειονόμων. Ο κατάλογος "οδηγών και ευρετηρίων" αποτελεί το τελευταίο στάδιο μιας μεγάλης προσπάθειας για να συγκεντρωθούν όλα εκείνα τα εργαλεία έρευνας που είδαν τη δημοσιότητα στη χώρα που ίσως διαθέτει τα περισσότερα και πολυπλοκότερα αρχεία. Επομένως το έργο αντιπροσωπεύει ένα σταθμό σε μια οργανωτική διαδρομή που άρχισε πολύ παλιότερα. Για να την καταλάβουμε ας δούμε τα τοπία που διέσχισε.

Τα ιταλικά αρχεία καλύπτουν μια χρονική περίοδο που αρχίζει από τον Μεσαίωνα και φθάνει έως σήμερα. Κάθε δημόσιος, εκκλησιαστικός ή ιδιωτικός θεσμός, οικογένειες και άτομα παρήγαγαν στο πλαίσιο της δραστηριότητάς τους το δικό τους αρχείο. Η ποσότητα των αρχείων που διασώθηκε είναι αποτέλεσμα των περιπετειών που τα συνέδεσαν με την πολιτική ιστορία και την ιστορία των θεσμών, με δυναστικές και δικαστικές διαμάχες, με παραχωρήσεις και συγκεντρώσεις αρμοδιοτήτων και δραστη-

ριοτήτων, με αναταξινόμησεις, γενικές ή μερικές, που προκλήθηκαν από διοικητικές ή ερευνητικές ανάγκες.

Η ιταλική νομοθεσία έχει αναθέσει στο Κράτος τις λειτουργίες της διατήρησης και της εποπτείας αυτών των αρχείων. Λειτουργίες που υλοποιούνται μέσω ενός δικτύου Κρατικών Αρχείων το οποίο αναλύεται ως εξής: Κεντρική Αρχειακή Υπηρεσία, 95 Κρατικά Αρχεία στις έδρες των επαρχιών (όρος αντίστοιχος με τον δικό μας "νομαρχία") και 40 "Αρχειακοί Τομείς Κρατικών Αρχείων" σε ισάριθμες πόλεις (έχουν επιλεγθεί με κριτήριο το γεγονός ότι υπήρξαν παλιότερα διοικητικά κέντρα) όπου κατατίθενται σαράντα χρόνια μετά από τη λήξη μιας διοικητικής υπόθεσης τα αρχεία των περιφερειακών ή των κεντρικών κρατικών οργάνων. Σ' αυτές τις αρχειακές υπηρεσίες διατηρούνται επίσης τα "παλιά νοταριακά αρχεία" ενώ τα νεότερα νοταριακά αρχεία κατατίθενται σ' αυτές μετά την πάροδο εκατό ετών, κατά τη διάρκεια των οποίων είναι υπό την εποπτεία των "επαρχιακών νοταριακών αρχείων". Επιπλέον τα Κρατικά Αρχεία φυλάσσουν αρχεία και τεκμήρια κρατικής ιδιοκτησίας ή παρακαταθήκης όπως είναι τα αρχεία καταργημένων μοναστικών ταγμάτων, φιλανθρωπικών οργανισμών, κ.ά.

Δίπλα σ' αυτό το δίκτυο λειτουργούν είκοσι "Επιθεωρήσεις Αρχείων" με περιφερειακή αρμοδιότητα -εποπτεύουν δηλαδή την περιφέρεια, τις επαρχίες (Νομαρχίες) και τις κοινότητες (Δήμους) που υπάγονται σ' αυτήν. Η εποπτεία τους περιλαμβάνει και τα δημόσια και τα ιδιωτικά αρχεία. Η εποπτεία αυτή ασκείται επί της υποχρέωσης κάθε διοίκησης (περιφερειακής, νομαρχιακής, κοινοτικής) να μεριμνά για το ιστορικό μέρος των αρχείων της -δηλαδή κατά την ιταλική νομοθεσία των τεκμηρίων που ξεπερνούν τα 40 χρόνια ηλικίας. Όσο για την εποπτεία των ιδιωτικών αρχείων, αυτή αφορά την κατάσταση φύλαξής τους και τους όρους πρόσβασης εκείνων που έχουν κηρυχθεί από την Επιθεώρηση "αξιόλογης ιστορικής σημασίας".

Όσον αφορά τα εκκλησιαστικά αρχεία, αυτά υπάγονται στις διατάξεις του Κανονικού Δικαίου αλλά ορισμένα εκκλησιαστικά ιδρύματα είναι εξομοιωμένα από την ιταλική νομοθεσία με νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που υπάγονται στην αρχειακή εποπτεία του κράτους με την επιφύλαξη των διατάξεων του Κονκορδάτου.

Όπως είναι αναμενόμενο, ο μεγάλος όγκος των αρχείων που παρήχθησαν κατά τη διάρκεια των αιώνων και η δυσκολία της επισήμανσής τους, της κατανόησης της εσωτερικής τους δομής, της ιστορίας της διαμόρφωσής τους, καθιστούν το τεκμηριωτικό περιβάλλον εξαιρετικά πολύπλοκο. Πολύ περισσότερο που εκτός από το παραπάνω δίκτυο, υπάρχουν και άλλοι οργανισμοί που εξασφαλίζουν τη φύλαξη και τη διατήρηση των αρχείων τους. Τα δύο ιταλικά νομοθετικά σώματα, η Βουλή και η Γερουσία, διατηρούν τα δικά τους ιστορικά αρχεία όπως κάνει το Υπουργείο Εξωτερικών και το Υπουργείο Αμύνης. Το Γενικό Επιτελείο Στρατού διατηρεί ξεχωριστά τα αρχεία στρατιωτικού και επιχειρησιακού χαρακτήρα όπως κάνει και το Γενικό Επιτελείο Ναυτικού και Αεροναυτικής (Αεροπορίας) καθώς και το Σώμα της Χωροφυλακής (Carabinieri).

Μένουν τα Κοινοτικά (Δημοτικά) Αρχεία ή οι “Αρχειακοί Τομείς” τους, στις περιπτώσεις που ορισμένες Κοινότητες (Δήμοι) έχουν ιδρύσει τέτοια τμήματα για τα τεκμήρια που ξεπερνούν ηλικιακά την τεσσαρακονταετία. Τα “Ιστορικά Κοινοτικά Αρχεία” συγκεντρώνουν συχνά ή έχουν συγκεντρώσει και αρχεία άλλων προελεύσεων όπως είναι αυτά διαφόρων φιλανθρωπικών ιδρυμάτων, μοναστικών ταγμάτων φιλανθρωπικού χαρακτήρα, κοινοτικών ιδρυμάτων κοινωνικής πρόνοιας, νοταρίων -ιδίως στα τέως παπικά κράτη- οικογενειακά αρχεία, αρχεία προενωσιακών διοικήσεων, αρχεία Ειρηνοδικών κ.ά.

Ορισμένες πάλι Επαρχίες (Νομαρχίες) έχουν ήδη οργανώσει ανεξάρτητα τον “Αρχειακό Τομέα” τους ενώ υπάρχει η τάση να οργανωθούν αντίστοιχοι τομείς και στις Περιφέρειες για να δεχθούν τα αρχεία της τεσσαρακονταετίας. Ορισμένες Επαρχίες με ειδικό καθεστώς όπως είναι η Βάλε ντ’ Αόστα έχουν ήδη οργανώσει δικά τους ιστορικά αρχεία όπως έχουν κάνει και οι Αυτόνομες Επαρχίες του Μπόλτζανο και του Τρινέδου (Τρέντο).

Δημόσια ιδρύματα που δεν αντιπροσωπεύονται οργανωτικά στο σύνολο της επικράτειας, όπως η Τράπεζα της Ιταλίας, έχουν ήδη ιδρύσει τα Ιστορικά τους Αρχεία (αυτό είναι γνωστό στους Έλληνες αρχειονόμους μετά την επίσκεψή τους) όπως έχουν κάνει και πολλοί ιδιώτες.

Τα αρχεία των Εκκλησιαστικών Διοικήσεων απέκτησαν πρόσφατα και τυπικώς νομικό χαρακτήρα, στο πλαίσιο του Κανονικού Δικαίου, ενώ πολλές αρχειακές πηγές φυλάσσονται σε Ιστορικά Ινστιτούτα όπως είναι αυτά της “Ιταλικής Ενοποίησης”, της “Αντίστασης” και πολλών άλλων πολιτιστικών ιδρυμάτων ειδικού χαρακτήρα και με προορισμό την απόκτηση και τη φύλαξη τεκμηρίων. Πυρήνες τέλος ιδιωτικών αρχείων ή αρχείων άλλης προέλευσης φυλάσ-

σονται σε Βιβλιοθήκες όπως συμβαίνει καμιά φορά να φυλάσσεται σε μια Δημοτική Βιβλιοθήκη το ιστορικό τμήμα του δημοτικού αρχείου ή μια σειρά από περγαμηνές ή άλλα αρχειακά κατάλοιπα. Πρέπει φυσικά να συνυπολογισθούν μαζί με τα παραπάνω και τα αρχεία που φυλάσσονται σε δημόσιους, εκκλησιαστικούς και θρησκευτικούς οργανισμούς, στα πολιτικά κόμματα, σε οικογένειες, και τα οποία δεν έχουν ακόμα ενταχθεί σε μια θεσμική αρχειακή οργάνωση.

Για τη διερεύνηση των αρχειακών πηγών κατασκευάζονται εργαλεία έρευνας που στην Ιταλία είναι γνωστά σε δύο κυρίως μορφές, τους “οδηγούς αρχείων” και τα “ευρετήρια”.

Ως “γενικοί οδηγοί” θεωρούνται εκείνα τα ερευνητικά εργαλεία που περιγράφουν το σύνολο των αρχείων που φυλάσσονται σ’ ένα δίκτυο ιδρυμάτων όπως είναι π.χ. ο “Γενικός Οδηγός των Ιταλικών Κρατικών Αρχείων” -μνημειώδης καθ’ όλα- ή ο “Οδηγός των Αρχείων της Αντίστασης” και ακόμα ο “Οδηγός των Ιστορικών Αρχείων των Εκκλησιαστικών Διοικήσεων”. Ως “ειδικοί οδηγοί” θεωρούνται εκείνα τα εργαλεία έρευνας τα οποία περιγράφουν το σύνολο των αρχείων που φυλάσσονται σ’ ένα συγκεκριμένο αρχειακό ίδρυμα ή υπηρεσία όπως π.χ. ο κλασικός και οικείος στους Έλληνες ερευνητές “Πίνακας γενικός, ιστορικο-περιγραφικός και αναλυτικός του Κρατικού Αρχείου της Βενετίας” που είχε καταρτίσει ο Andrea Da Mosto. Άλλοι οδηγοί είναι “τομεακοί” ή απλές “αναγραφές” και περιορίζονται στην περιγραφή αρχείων ενός συγκεκριμένου τύπου που ωστόσο δεν φυλάσσονται σ’ ένα μόνο αρχειακό ίδρυμα ή υπηρεσία αλλά σε διάφορα και διασκορπισμένα γεωγραφικά, π.χ. “Κοινοτικά Αρχεία της περιφέρειας Αιμίλια-Ρομάνια”, “Τα χαρτοφυλάκια των Βιβλιοθηκών της Λομβαρδίας”, “Ευρετήριο των ρωμαϊκών αδελφοτήτων”, “Τα ενοριακά αρχεία της επαρχίας της Μόντενα” κ.ά.

Ο όρος “ευρετήριο” που καμιά φορά θα βρούμε να χρησιμοποιείται και για να δηλώσει έναν “οδηγό”, χρησιμοποιείται σήμερα κυρίως όταν γίνεται αναφορά σ’ ένα εργαλείο έρευνας που περιγράφει, αναλυτικά ή συνοπτικά, ένα ταξινομημένο αρχείο ακόμα και αν αυτό φυλάσσεται σε διαφορετικά μέρη ή περιέχει τεκμήρια ή αρχεία διαφορετικής προέλευσης που για διάφορους λόγους κατέληξαν σ’ αυτό.

Οι “θεματικοί οδηγοί” περιγράφουν με τη σειρά τους ένα σύνολο αρχείων που φυλάσσονται σε ένα ή περισσότερα αρχειακά ιδρύματα και αφορούν ένα συγκεκριμένο θέμα έρευνας.

Παράλληλα υπάρχουν ή συντάσσονται “Οδηγοί”, “Αναγραφές” ή “Εκθέσεις” με σκοπό την γενική περιγραφή ταξινομημένων ή αταξινόμητων αρχείων για να προετοιμάσουν στον ερευνητή ένα πρώτο ε-

πίπεδο πληροφορίας και να καταγράψουν την κατάσταση όπως αυτή παρουσιάζεται και ίσως καμιά φορά για να πείσουν έναν Οργανισμό, που δεν έχει επίσημα ως καθήκον την οργάνωση των αρχείων του, να τα αξιοποιήσει. Περιπτώ βέβαια να επιμείνουμε στην ύπαρξη εργαλείων έρευνας που συνήθως είναι χειρόγραφα ή δακτυλόγραφα και συντάσσονται κυρίως για διοικητικούς σκοπούς αλλά αποδεικνύονται εξαιρετικά χρήσιμα για την έρευνα.

Η μεγάλη ποικιλία που υπάρχει στον τρόπο προσέγγισης των αρχειακών πηγών και που προκαθορίζεται από τον τρόπο που σχηματίστηκαν τα αρχεία, από τη φύση των τεκμηρίων τους και την τυπολογία των αρχειακών σειρών, από τον όγκο τους και το στάδιο της ταξινόμησής τους, οδηγεί τους αρχειονόμους στην επιλογή του τύπου του ευρετηρίου που πρέπει να συντάξουν όχι μόνο για να προσφέρουν στον ερευνητή ένα εργαλείο που θα του επιτρέψει να βρει κάτι που ψάχνει αλλά που μπορεί και να χρησιμοποιήσει κατά τρόπο κριτικό, δηλαδή να του επιτρέψει την κατανόηση του τεκμηρίου μέσα από τη διαδικασία που το παρήγαγε. Περιπτώ ωστόσο να επιμείνει κανείς στη δημοσίευση αυτού που οι Ιταλοί συνάδελφοί μας ονομάζουν “Οδηγό” ή “Αναγραφή” αφού αυτά τα εργαλεία δίνουν την πρώτη και γενική πληροφόρηση για τα αρχεία και τους χώρους που φυλάσσονται.

Στην Ιταλία η εξέλιξη των εργαλείων έρευνας και η προβληματική που οδηγεί στη δημοσίευση ορισμένων από αυτά ξεκίνησε μετά την ενοποίηση αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις, δηλαδή σε ορισμένα ιταλικά κράτη, είχε ξεκινήσει ήδη από πριν. Η εξέλιξη αυτή προκαθορίστηκε από τις θεωρητικές συζητήσεις για τη φύση της ιστορικής έρευνας αλλά και από την εκδοτική δραστηριότητα των αρχειακών υπηρεσιών, στην αρχή σε περιφερειακό στη συνέχεια σε κεντρικό επίπεδο. Το 1941 εγκαινιάζεται η περιοδική έκδοση “Notizie degli Archivi di Stato” για να μετονομασθεί το 1955 σε “Rassegna degli Archivi di Stato”, αποτελώντας σήμερα μια από τις αρχειακές περιοδικές εκδόσεις γοήτρου. Παράγωγα αυτής της επιθεώρησης είναι οι δημοσιεύσεις – σε ξεχωριστές συλλογές – εργαλείων έρευνας, μελετών ιστορίας των θεσμών, έκδοσης πηγών και μονογραφιών. Η κρατική δραστηριότητα συνοδεύτηκε από μια άλλη παράλληλη, ιδιωτών, ιδρυμάτων και ερευνητικών κέντρων. Η ενοποίηση των αρχειακών υπηρεσιών (αρχικά στο Υπουργείο Εσωτερικών) μετά το 1874, δεν οδήγησε αυτόματα στην ομογενοποίηση των αρχειονομικών πρακτικών και άρα σε αυτήν της σύνταξης των ευρετηρίων παρά τους δύο κανονισμούς, του 1875 και αυτού του 1911 που μέσω του διακανονισμού της διδασκαλίας της

Παλαιογραφίας και της Αρχειονομίας επιμένει στην ανάγκη “ορισμών και κανόνων για την ομοιογένεια”. Θα προκύψει ωστόσο ένας αριθμός οδηγιών που εκπορευόταν από το κέντρο και κανόνιζε την επεξεργασία των ευρετηρίων. Αυτές οι οδηγίες έπεσαν σιγά-σιγά σε αχρηστία. Το 1966 η Κεντρική Υπηρεσία (Ε΄ τμήμα) εκπονεί κριτήρια για τη σύνταξη ευρετηρίων και κανόνες για τις αρχειακές παραπομπές στις εκδόσεις των κρατικών αρχείων. Η τριετία 1966-1969 βλέπει να παρουσιάζονται από το ίδιο τμήμα οι εργασίες για την προετοιμασία του “Γενικού Οδηγού των Κρατικών Ιταλικών Αρχείων” που φιλοδοξούσε -φιλοδοξία που υλοποίησε πολύ αργότερα- να παρουσιάσει με ενιαίο και οργανικό τρόπο την αρχειακή κληρονομιά που διαχειριζόταν το Κράτος. Το 1969 οριστικοποιήθηκαν οι κανόνες για την ανάλυση και την περιγραφή των αρχείων που φυλάσσονταν στις 136 αρχειακές υπηρεσίες. Το σύνολο της προσπάθειας έπρεπε να ξεπεράσει σοβαρά μεθοδολογικά και θεωρητικά προβλήματα που θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε όπως παρακάτω.

Σύμφωνα με τον διαπρεπή Ιταλό αρχειονόμο, τον Καζανόβα, η σχέση της τάξεως ενός αρχείου και του ευρετηρίου του είναι στενή, και ένα ευρετήριο “πρέπει να καθρεφτίζει, αν μπορούμε να πούμε να φωτογραφίζει, σε κάθε του μέρος την τάξη του αρχείου και να διατηρεί την δομή του”. Σε πρακτικό βέβαια επίπεδο η στενή σύνδεση της περιγραφής ενός αρχείου με την τάξη του δεν είναι πάντα δυνατή αφού ακόμα και αρχεία που προέκυψαν από όμοιες διοικητικές συμπεριφορές, μπορούν να παρουσιάζονται διαφορετικά κατά την ταξινόμησή τους και την περιγραφή τους εξαιτίας της τύχης τους μετά την παραγωγή τους αλλά και εξαιτίας της ιστορικής μεθόδου που θα ακολουθηθεί στην επεξεργασία τους. Είναι γνωστό πως η μεθοδολογία που ακολουθεί η ιστορική επεξεργασία προτιμά την αποκατάσταση της αρχικής τάξης του αρχείου, δηλαδή το αρχείο αποδίδεται στην μορφή που είχε πάρει από τον δημιουργό του και προκαλούνται έτσι αναγκαστικά χρονολογικές περιοδοποιήσεις που δεν λαμβάνουν υπόψη την αρχειακή συνοχή, αφού δεν υπάρχει πάντα σαφής τομή όταν μια υπηρεσία συγχωνεύεται με μία άλλη. Επιπλέον προκαλούνται διαμελισμοί των σειρών ή των υποσειρών όταν έχει συμβεί συγχώνευση ή αλλαγή αρμοδιοτήτων της αρχικής υπηρεσίας παραγωγής που συνήθως συνοδεύεται και με τη μεταφορά των αρχείων ή των τεκμηρίων στη νέα υπηρεσία. Μια άλλη οπτική ωστόσο είναι αυτή που κατανοεί το αρχείο όπως το διαμόρφωσε ο χρόνος με τα διαφορετικά αρχειακά ιζήματα που προέκυψαν και οδήγησαν μετά από συγχώ-

νευση σ' ένα ενιαίο πληροφοριακό σύμπλεγμα ολόκληρων αρχείων ή τμημάτων αρχείων υπηρεσιών ή οργανισμών. Αυτή η οπτική διασώζει βέβαια τη διοικητική ζωή του αρχείου και τη συνέχεια των αρχειακών σειρών αλλά απομακρύνει από το πλαίσιο των διαφορετικών διοικήσεων καθώς και των λειτουργιών που γέννησαν το αρχείο. Περικλείει επιπλέον τον κίνδυνο να θεωρηθεί ιστορικής σημασίας το οποιοδήποτε συνονθύλευμα εγγράφων και να οδηγήσει στην αντίληψη "quieta non mouere".

Ο "Γενικός Οδηγός των Ιταλικών Κρατικών Αρχείων" εισάγει μια καινοτομία ως προς αυτές τις προβληματικές απαγκιστρώνοντας την περιγραφή του αρχείου από το φυσικό του περιβάλλον και κρατώντας ως μόνη σύνδεση τις χρονολογικές και τις ποσοτικές ενδείξεις μιας σειράς. Οι βασικοί του εμπνευστές ήταν οι Πάολο Παβόνε και ο Πιέρο ντ' Αντζιολίνι. Τα μεμονωμένα τεκμήρια ή άλλες αρχειακές ενότητες που βρίσκονται σ' ένα αρχείο ανάγονται στις διάφορες υπηρεσίες παραγωγής τους. Ας σημειωθεί εδώ ότι η ιταλική εμπειρία προηγείται σε σχέση με τη διεθνή, όπως η τελευταία καταγράφηκε πρόσφατα μέσα από τους κανόνες περιγραφής του ΔΙΠΑΠ.

Η συνολική προβληματική που αναπτύχθηκε γύρω από τη σύνταξη του "Γενικού Οδηγού" χρησιμοποιείται και στη σύνταξη του καταλόγου οδηγών και ευρετηρίων που παρουσιάζουμε εδώ. Από τη μια μεριά δίνονται τα εργαλεία έρευνας με όλους τους σχετικούς και απαραίτητους πίνακες που τα συνοδεύουν και από την άλλη ο πίνακας όλων των αρχείων στα οποία αναφέρονται τα εργαλεία έρευνας. Η ιδέα ξεκίνησε το 1983 (διεύθυνση καθ. Ρενάτο Κρίσπο) και συνεχίστηκε έως και μετά το 1990.

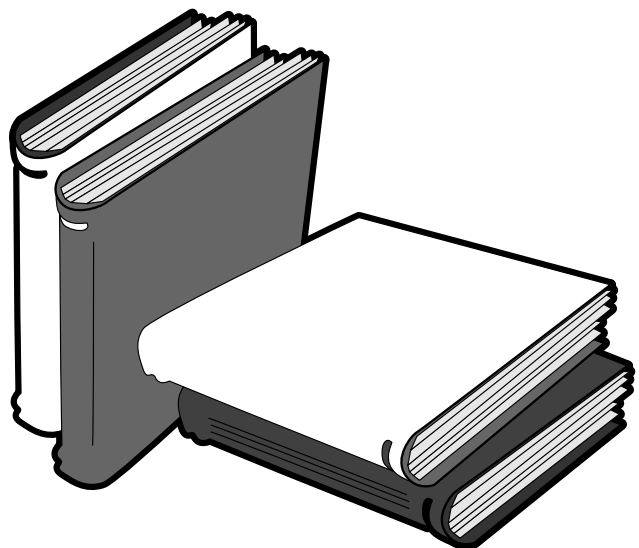
Τα οφέλη για την έρευνα είναι προφανή. Για τα ιταλικά αρχεία διαθέτουμε στο εξής ένα πλήρη πίνακα ευρετηρίων ταξινομημένων κατά α) γενικούς οδηγούς β) κατά περιοχή και κατά πόλη γ) κατά ευρετήρια και ειδικούς οδηγούς δ) κατά θεματική έρευνα. Το δεύτερο μέρος του καταλόγου παρουσιάζει, παραπέμποντας στο πρώτο, τα αρχεία για τα οποία διαθέτουμε ένα ευρετήριο ή έναν οδηγό, καταταγμένα αλφαβητικά (κατά όνομα, τόπο και υπηρεσία φύλαξης) και κατά τύπο αρχείων δηλαδή οικογενειακά αρχεία, εκκλησιαστικά, οικονομικά, φασιστικών οργανώσεων, μουσικά, νοταριακά, συνδικαλιστικά, συντεχνιών, οπτικοακουστικά, επιμελητηρίων, χαρτογραφικά, κτηματολόγια, αντιστασιακών οργανώσεων, κοινοτήτων, οργανισμών διαχείρισης υδάτινων πόρων και μεγάλων ιδιοκτησιών, οικοδόμησης καθεδρικών ναών, φεουδαλικά, φωτογραφικά, φιλανθρωπικών ιδρυμάτων, ιπποτικών ταγμάτων, ξένων ή διεθνών οργανώσεων, νοσοκομείων

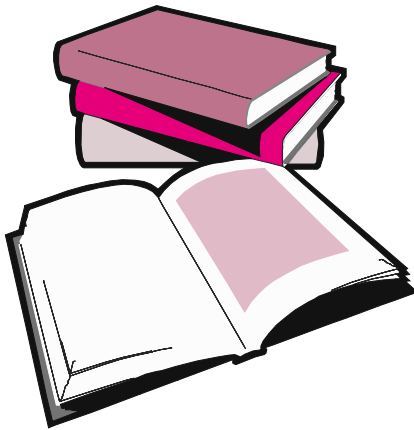
και υγειονομικών ιδρυμάτων, πολιτικών κομμάτων, επαρχιών, διαφόρων συλλογών, Αγίας Έδρας, σχολείων, ληξιαρχικά, θεατρικά και κινηματογραφικά, κεντρικών διοικήσεων και προενωσιακών υπηρεσιών, κεντρικών και περιφερειακών υπηρεσιών, πανεπιστημίων και επιστημονικών εταιρειών.

Το σύνολο των πληροφοριών έχει αντληθεί μετά από την αποδελτίωση περισσότερων από 130 περιοδικών εκδόσεων, εκτός βέβαια από εκείνες που αφορούν τα ευρετήρια που αποτελούσαν αυτοτελείς εκδόσεις. Οι διεξοδικές εισαγωγές των συντακτών του καταλόγου σε καθένα από τα μέρη του διηγούνται με ακρίβεια την ιστορία και την λογική της σύνταξης.

Το σύνολο αποτελεί ένα έργο ευσυνειδησίας και συνέπειας χαρακτηριστικό της τελευταίας εικοσαετίας των ιταλικών αρχείων.

Νίκος Ε. Καραπιδάκης

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Ε.Α.Ε. Νέες προσκτήσεις

Τα βιβλία και περιοδικά που λαμβάνει κατά καιρούς η Ελληνική Αρχαική Εταιρεία είναι στη διάθεση των μελών της στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας (Βασ. Σοφίας 112α), τις ώρες που λειτουργεί το αναγνωστήριο (09:00-14:00)

Υπεύθυνη για τη βιβλιοθήκη είναι η συνάδελφος Άντζελα Τζιτζίκου, τηλ. 7785186, 7713412

Περιοδικά

1. Conseil International des Archives, *Studies 2. Guidelines for the preservation of microfilms*, Παρίσι 1996.
2. Association des Archivistes Français, *La Gazette des Archives. Le cinema et les archives*, No 173, 1996.
3. *Der Archivar*, 1,2/1997.
4. *Nederlands Archievenblad*, No 3,4/1996.
5. *Archievenblad*, No 2,3,4,5/1977.
6. Svenska Arkivsambundet, *Arkiv Samhälle Och Forskning*, 1996:2,3.
7. Insar, Supplement 1/1996, *DLM-FORUM*.
8. *Associazione Nazionale Archivistica Italiana, A.N.A.I. Notizie*, anno IV, Nr 4/Dec.1996
9. *Εμείς και η Τράπεζα, Η Εθνική και ο κόσμος της*, τχ. 8 / Ιαν. 1997
10. *Conseil International des Archives, Archivum (Archival Legislation 1981-1994)*, том. XL-XLI, Παρίσι 1995-96

Βιβλία

1. ΥΠΕΞ - Παν/μιο Αθηνών, *Δωδεκάνησος. Η μακρά πορεία προς την ενσωμάτωση. Διπλωματικά έγγραφα από το Ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών* (έρευνα και επισημονική επιμέλεια Λένα Διβάνη - Φωτεινή Κωσταντοπούλου), εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1996.
2. Γ.Α.Κ-Αρχεία Ν. Μεσσηνίας, *Συμβολαιογραφικές πράξεις Νησιού Μεσσηνίας έτους 1835. Περιλήψεις*, Καλαμάτα 1996.
3. Conseil International des Archives, *Fourth Medium Term Plan 1992-1996*, Παρίσι 1996
4. Conseil International des Archives, *XIIIe Congrès International des Archives, Beijing 1996. XIII Session de l'assemblée générale*, Παρίσι 1996
5. Conseil International des Archives, *Guide du XIIIe Congrès International des Archives*, Πεκίνο 1996
6. *Organizing Committee XIIIth International Congress on Archives, Archives Work in China* (σειρά 8 φυλλαδίων), Πεκίνο 1995 (σε φωτοαντίγραφα)
7. *100 Jaargansen Nederlands Archievenblad 1892-1996*, Δεκ. 1996 (φυλλάδιο & CD-ROM)